

आज देशभरि माओ दिवस मनाइँदै

काठमाडौं : चिनियाँ नयाँ जनवादी क्रान्तिकारक माओ त्सेतुङको १२६ औं जन्मदिवस नेपालसहित विश्वभरि विभिन्न कार्यक्रम गरी मनाइँदैछ। डिसेम्बर २६ अर्थात् पुस ११ गते आजकै दिन विश्वभरिका कम्युनिस्टहरूले माओलाई आदर्श व्यक्ति मान्दै विभिन्न कार्यक्रम गर्दै सम्झने गर्दछन्। यता नेपालमा पनि विभिन्न कार्यक्रम गरी यो दिवस मनाइँदैछ।

नेत्र विक्रम चन्द 'विप्लव' नेतृत्वको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले पनि विभिन्न कार्यक्रम आयोजना गरेको छ। माओ दिवस मनाउन नेकपा निकट जनवर्गीय सङ्गठन र मोर्चाहरूले देशव्यापी कार्यक्रमहरू आयोजना गरिएको जानकारी दिएका छन्। माओ दिवसका अवसरमा नेकपाले देशका मुख्यमुख्य सहरहरूमा सभा, गोष्ठी, अन्तरक्रियालयगत कार्यक्रमहरू गर्दैछ।

भ्रष्ट इन्जिनियर जनकारबाहीमा, तनहुँमा जग्गा कब्जा

■ रातो खबर संवाददाता/मुगु

मुगु जिल्लामा सरकारी योजनामा अनियमितता गर्ने एक इन्जिनियर जनसत्ताको कारबाहीमा परेका छन्। जिल्लाको छायानाथ रारा नगरपालिकाका इन्जिनियर महेश कठायत जनसत्ताको कारबाहीमा परेका हुन्।

इन्जिनियर कठायतले हेरेक योजनाको १० प्रतिशतको दरले रकम असुल्दै आएको र गत वर्ष मात्र सीआईपी सामुदायिक सिँचाई योजनाका उपभोक्ताबाट १० प्रतिशतका दरले रकम असुल गरेको उजुरी स्थानीय बासिन्दाले जनसत्तामा गरेका थिए। त्यसपछि जनसत्ताले कठायतलाई लामो समयदेखि सार्वजनिक रकम अनियमितता नगर्न चेतावनी दिँदै आएको थियो। उनले बेवास्ता गरेपछि सार्वजनिक रुपमा कालोमोसो दलेर जनकारबाही गरिएको जनसत्ताका एक प्रतिनिधिले रातो खबरलाई बताएका छन्।

यसैबीच नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको जनसत्ताले तनहुँ जिल्लाको बन्दीपुर गाउँपालिका वडा नम्बर १ डुम्रे निवासी ऋषि अधिकारीको जग्गामा पार्टीको भन्डा गाडेर कब्जा गरेको छ। स्थानीय प्रशासनको

... बाँकी पृष्ठ ४ मा

बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजना सरकारले नबनाए जनताले बनाउँछन्

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

राष्ट्रिय गौरवको आयोजना भनिएको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना विदेशी लगानीमा भन्दा पनि नेपाली लगानीमा बनाइनुपर्ने एक अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा विज्ञहरूले बताएका छन्। नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी गण्डक ब्युरोले गोरखाको सदरमुकाम गोरखाबजारमा आइतबार आयोजना गरेको 'नेपालको जलस्रोतमा वैदेशिक हस्तक्षेप (सन्दर्भ : बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजना)' विषयक अन्तर्क्रिया कार्यक्रमका सहभागीहरूले बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना नेपाली लगानीमा बनाइनुपर्ने बताएका हुन्।

कार्यक्रममा अवधारणापत्र प्रस्तुत गर्दै ने.क.पा.का केन्द्रीय सदस्य गुणराज लोहनीले दलाल सरकारकै कारण भारतीयको मिलोमतोमा विवादित चिनियाँ कम्पनी गेजुवालाई बूढीगण्डकी परियोजना निर्माणको ठेक्का दिएको बताए। उनले बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना नेपाली लगानीमा बनाइनुपर्ने कुरामा जोड दिँदै यो आयोजना निर्माणको ठेक्का विदेशी कम्पनीलाई दिनु नेपाली जनताको मनोभावनाविरुद्ध हुने बताए। लोहनीले राज्यसँग उचित नीति हुने हो भने बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनालाई बहुउद्देश्यीय बनाई स्वदेशी लगानीमै

निर्माण गर्न सकिने बताए। टेलीफोन महसुलमा लगाएको कर, विभिन्न बैङ्कहरूमा थन्किएको लगानीयोग्य रकम, धूमपान तथा मदिराजन्य पदार्थमा लगाइएका करहरू जलविद्युत् आयोजनाहरूमा लगाउन सकिने उनको तर्क थियो।

नेता लोहनीले एउटा सार्वभौम स्वतन्त्र राष्ट्र नेपालमा, सुगौली सन्धिदेखि अहिलेसम्म यहाँको राजनीतिक आर्थिक, सांस्कृतिक क्षेत्रमा अतिक्रमण हुँदै आएको बताए। उनले अघि भने, 'चीन र पश्चिमा मुलुकले अहिले पनि हस्तक्षेप जारी राखेका छन्।'

कार्यक्रममा आफ्नो मन्तव्य राख्दै जलस्रोतविद् तथा पूर्वजलस्रोतमन्त्री दीपक ज्ञवालीले भारतको चाहनामा चिनियाँ कम्पनी गेजुवालाई यो परियोजना निर्माण गर्न दिइएको भन्दै भारत सरकारले विद्युत्लाई राजनीतिको स्रोतका रूपमा

बाँकी पृष्ठ ७ मा

महासचिव विप्लवद्वारा अग्निपीडितलाई सहयोग गर्न निर्देशन दाङमा भएको बस दुर्घटनाका मृतकप्रति श्रद्धाञ्जली

■ अम्बिका चन्द/काठमाडौं

काठमाडौं : नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका महासचिव विप्लवले सोमबार कालीकोटमा भएको आगलागीको घटना र शुक्रबार दाङ र सल्यानको सीमा क्षेत्रमा भएको कृष्ण सेन 'इच्छुक' बहुप्राविधिक शिक्षालयको बस दुर्घटनाप्रति दुःख व्यक्त गरेका छन्।

महासचिव विप्लवले शनिबार र मङ्गलबार प्रेसविज्ञापित जारी गर्दै कालीकोटका अग्निपीडित जनता विपत्तमा परेकाले उनीहरूलाई सहयोग र राहत आपूर्ति गर्न नेता र कार्यकर्तालाई निर्देशन पनि दिएका छन्।

कालीकोटको पातला गाउँपालिका १, खाडागाउँमा सोमबार भएको आगलागीबाट ८७ घर पूर्ण रूपले नष्ट भएका थिए। आगलागीमा

परी सातजना घाइते हुनुका साथै २ सय ८५ जना विस्थापित भएका छन्।

यस्तै महासचिव विप्लवले दाङ घोराही उपमहानगरपालिका १७ मा सञ्चालित कृष्ण सेन 'इच्छुक' बहुप्राविधिक शिक्षालयका शिक्षक र विद्यार्थी चढेको बस दुर्घटनामा मृत्यु भएकाहरूप्रति श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दै मृतकका परिवारप्रति गहिरो समवेदना व्यक्त गरेका छन्। शनिबार विज्ञापित जारी गर्दै महासचिव विप्लवले दुर्घटनामा परी घाइते भएकाहरूको शीघ्र स्वास्थ्यलाभको कामना पनि गरेका छन्।

यसैबीच नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी जिल्ला समिति दाङले पनि बस दुर्घटनाका मृतकप्रति श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दै परिवारप्रति समवेदना व्यक्त गरेको छ। जिल्ला सेक्रेटरी विक्रमले विज्ञापित

जारी गर्दै दुर्घटनाका घाइतेहरूप्रति शीघ्र स्वास्थ्यलाभको कामना गरेका छन्। जिल्ला सेक्रेटरी विक्रमले मृतकका परिवारलाई राहत दिन र घाइतेहरूको उपचारमा कुनै कसर बाँकी नराख्न सम्बन्धित निकायलाई आग्रह गरेका छन्। दाङ घोराही उपमहानगरपालिका १७ मा रहेको उक्त कृष्ण सेन 'इच्छुक' स्मृति बहुप्राविधिक शिक्षालयको बस दुर्घटना हुँदा २३ जनाको मृत्यु भएको भएको छ।

शुक्रबार सल्यानको मूलपानी वनस्पति उद्यानको अवलोकन भ्रमण गरेर फर्कँदै गरेको बा ४ ख ९७६६ नम्बरको बस सडकबाट फर्कँदै ७ सय मिटर तल खसी दुर्घटना भएको छ। राप्ती र हरेनेटीबीचको भागमा पर्ने घुन्तीमा विद्यार्थी बोकेको उक्त बस बेलुका पौने ६ बजे सडकबाट खसेको थियो। बसमा यसै शैक्षिक

... बाँकी पृष्ठ ४ मा

दलाल पुँजीवादले कर्मचारीको संरक्षण गर्दैन : कञ्चन

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी निकट राष्ट्रिय कर्मचारी महासङ्घ नेपालको चौथो राष्ट्रिय सम्मेलन शनिबार काठमाडौंमा सम्पन्न भएको छ। सम्मेलनमा सम्बोधन गर्दै नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका स्थायी समिति सदस्य धर्मेन्द्र बास्तोला 'कञ्चन' ले जनताको कामलाई प्रमुख स्थानमा राखेर इमानदारीका साथ काम गर्न कर्मचारीहरूलाई अनुरोध गरे। प्रमुख अतिथिका रूपमा सहभागी कञ्चनले दलाल पुँजीवादमा कर्मचारीहरूलाई उचित सम्मान र व्यवस्थापन नहुँदा यसको विकल्पमा जनताको वैज्ञानिक समाजवाद स्थापना गर्नु अपरिहार्य रहेको र यसमा कर्मचारीहरूको खास भूमिका हुने बताए। सम्मेलनमा विशेष अतिथि जनवर्गीय

सङ्गठनका ब्युरो इन्चार्ज मोहन कार्कीले कर्मचारीहरूले व्यवस्था परिवर्तनमा खास भूमिका निर्वाह गर्नुपर्नेमा जोड दिए। सम्मेलनमा पार्टीका केन्द्रीय सदस्य आजाद केसीलागायतको उपस्थिति थियो। सम्मेलनले टोपबहादुर बानियाँको अध्यक्षतामा ४५ सदस्यीय केन्द्रीय समिति चयन गरेको छ। सङ्गठनको उपाध्यक्षमा रामबहादुर रावल, उपाध्यक्षमा सरस्वती जोशी, महासचिवमा अमरसिंह ओली, सचिवमा प्रकाशबहादुर रावल, कोषाध्यक्षमा हरिहर बस्नेत र सहकोषाध्यक्षमा रवीन्द्र देउला रहेका छन्। गोपालसिंह धामी संयोजक रहेको सल्लाहकार समितिमा दानबहादुर केसी र शिवहरि पोखरेल सदस्य रहेका छन्। महासङ्घले सङ्घर्षका कार्यक्रमसमेत घोषणा गरिएको जानकारी निर्वाचित अध्यक्षले दिएका छन्।

क्रान्तिका लागि ज्यान हत्केलामा राख्न तयार छौं : प्रकाण्ड

■ शिव डुम्रे/बुटवल

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका प्रवक्ता प्रकाण्डले देश र जनताको भविष्यका लागि एकीकृत जनक्रान्तिको माध्यमबाट सङ्घर्ष गर्दै जनताको

सत्ता वैज्ञानिक समाजवाद ल्याउनका लागि आफूहरू ज्यान हत्केलामा राख्न तयार रहेको बताएका छन्। उनले कुनै पनि तत्वले कमजोर बनाउन नसक्ने र आफूहरू निश्चित विजय हुनेमा दृढ रहेको बताए।

बाँकी पृष्ठ ५ मा

मार्क्सवादको विकासमा माओको अमर योगदान

माओ हाम्रो जमानाका महानतम क्रान्तिकारी र महानतम मार्क्सवादी-लेनिनवादी हुनुहुन्थ्यो। उहाँले पचास वर्षभन्दा बढी चिरस्मरणीय सङ्घर्षहरूमा चिनियाँ जनताको नेतृत्व गर्नुभयो र हेरेक देशका श्रमजीवी एवम् उत्पीडित जनतालाई उत्प्रेरणा तथा उज्यालो प्रदान गर्नुभयो। उहाँको मार्गनिर्देशनमा नै साम्राज्यवादको नियन्त्रणमा पिछडिएको चीन साम्राज्यवाद र प्रतिक्रियावादका विरुद्ध लड्ने अन्तर्राष्ट्रिय सर्वहारावर्गको सबैभन्दा उन्नत धरोहर, विश्वक्रान्तिको दीप र किल्लामा रूपान्तरण भएको छ। विश्वव्यापी क्रान्तिकारी आन्दोलनमा, अन्तर्राष्ट्रिय श्रमजीवी वर्गको क्रान्तिकारी विज्ञान मार्क्सवाद-लेनिनवादमा र यसका सम्पूर्ण वर्गविभेदहरू उन्मूलन गर्ने र साम्यवादी युगलाई स्वागत गर्ने ऐतिहासिक कार्यभारमा माओ त्सेतुङका योगदानहरू अमर छन्।

बब अभाक्रियन, माओ त्सेतुङका अमर योगदानहरू, पृ. १, १९७९, भारतमा राहुल फाउन्डेसनद्वारा अङ्ग्रेजीमै पुनर्मुद्रण।

हामी २६ डिसेम्बरमा विश्व-सर्वहारा वर्गका महान् नेता तथा मार्क्सवादलाई वर्गसङ्घर्ष र अन्तरपार्टी सङ्घर्षमा विजयी हुँदै नयाँ, उच्च र तेस्रो चरणमा विकास गर्ने प्राधिकार अध्यक्ष माओलाई पुनःस्मरण गर्दैछौं। १२६ औं माओ दिवसका अवसरमा हामी उहाँका योगदानहरूबारे व्याख्या गर्दैछौं। नेपाली र विश्वका श्रमजीवी तथा उत्पीडित जनतालाई साक्षी राखेर नेपालमा हामी एकीकृत जनक्रान्ति पूरा गर्ने र वैज्ञानिक समाजवाद लागू गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त

गर्न चाहन्छौं। यहाँ हामी विशेष रूपले माओका अमर योगदानको चर्चा गर्नेछौं। १ दर्शनशास्त्रमा माओको योगदान प्रथमतः माओले दर्शनलाई ज्ञान सिद्धान्तका रूपमा परिभाषित गर्नुभएको छ। उत्पादनका लागि सङ्घर्ष, वर्गसङ्घर्ष र वैज्ञानिक प्रयोगबाट नै ज्ञान सिद्धान्तको विकास हुन्छ। ज्ञानका दुई छलाङ हुन्छन् : इन्द्रियग्राह्य ज्ञान र बुद्धिसङ्गत ज्ञान। यहाँ उल्लिखित ज्ञानका तीन स्रोतबाट मानवमस्तिष्कमा जुन वस्तुगत जगत् प्रतिबिम्ब हुन्छ त्यसलाई पाँच इन्द्रियको

देश/परिवेश

सुदर्शन

सूचनाबाट आउने भएकाले इन्द्रियग्राह्य ज्ञान भनिन्छ। दिमागमा प्रतिबिम्बित वस्तुहरूका विषयमा प्रश्नहरू जन्मन्छन्। मानौं हामीले सिस्नु भन्ने वनस्पतिले पोल्छ भन्ने कुरा स्पष्टद्वारा ज्ञान गर्छौं। यो इन्द्रियग्राह्य ज्ञान हो। सिस्नुले किन पोल्छ भन्ने प्रश्नको जबाफ पटकपटकको प्रयोगद्वारा दिउँ भन्ने त्यो बुद्धिसङ्गत ज्ञान हो। जस्तो

क्रमशः पृष्ठ ४ मा

सम्पादकीय

माओलाई कसरी सम्झने ?

विश्व सर्वहारा वर्गका गुरु तथा महान् नेता कमरेड माओ त्सेतुङको जन्म २६ डिसेम्बर १८९३ मा भएको थियो । त्यसैले डिसेम्बर २३ मा उहाँको जन्मदिन मनाइराखिएको छ । माओको जन्म चीनको साओसान हुनानको एक किसान परिवारमा भएको थियो । जीवनको पूर्वार्द्धमा माओ देशभक्त हुनुका साथै साम्राज्यवादविरोधी हुनुहुन्थ्यो । १९११ को सिन्हाई क्रान्ति र १९१९ को चौथो मई आन्दोलनले उहाँको जीवनमा निकै नै प्रभाव पारेको थियो । पेकिङ विश्वविद्यालयमा काम गर्दैगर्दा उहाँ मार्क्सवाद-लेनिनवादलाई अङ्गीकार गर्दै १९२२ मा चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको संस्थापक सदस्य बन्न पुगुनुभएको थियो ।

चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीका संस्थापक कमरेड माओले १२ वर्षसम्म पार्टीभित्र भीषण अन्तरसङ्घर्ष चलाउनुभयो- मूल रूपमा चिनियाँ क्रान्तिको कार्यदिशालाई लिएर । त्यसक्रममा उहाँलाई 'सैन्य अवसरवादी' को आरोप लगाएर पार्टीभित्र कारबाही पनि गरिएको थियो । अरू नेताहरू आफूलाई सही क्रान्तिकारी भएको भन्दै साङ्घाईमा लुकेको बेलामा दुर्गम पहाडी गाउँ चिङकाडसानमा गरिब किसानहरूका बीचमा रहेर विचारको प्रचार गर्नुभयो । किसान सङ्गठनहरू निर्माण गर्नुभएको थियो । १९२८ मा नै उहाँले 'जब दुस्मन बलियो हुन्छ हामी फर्किन्छौं, जब दुस्मन आराम गर्छ हामी उसलाई सताउँछौं, जब दुस्मनले युद्धमैदान छाड्छ हामी उसमाथि आक्रमण गर्दछौं, जब दुस्मन भाग्छ अनि हामी बलियो हुन्छौं' भन्नुभएको थियो । यो चाड काइसेकले नेतृत्व गरेको कोमिन्ताङ सत्ताका विरुद्धको उद्घोष थियो । उहाँको यो भनाइमा चिनियाँ जनवादी क्रान्तिको नयाँ कार्यदिशा बोलेको थियो- दीर्घकालीन जनयुद्ध ।

त्यसैले माओको पहिलो योगदान भनेको तत्कालीन चीनजस्तो अर्धसामन्ती र अर्धऔपनिवेशिक देशमा गाउँले सहरलाई घेरेर दीर्घकालीन जनयुद्धको माध्यमबाट नयाँ जनवादी क्रान्ति गर्ने सिद्धान्तको प्रतिपादन हो ।

लेनिनले प्लेखानोभ, कार्ल काउत्स्कीजस्ता संशोधनवादीहरूसँग वैचारिक सङ्घर्ष गर्दा भन्नुभएको थियो, 'मार्क्सवाद कुनै जीवनहीन जडसूत्र होइन ।' दीर्घकालीन जनयुद्धमार्फत नयाँ जनवादी क्रान्ति पूरा गर्दै वैज्ञानिक समाजवादमा जाने नयाँ बाटोको निर्माण गर्नुभयो । यसका लागि उहाँले आफूभन्दा योग्य भनिएका, धेरै पढेका र बुझेका भनिएका मार्क्सवादी पण्डितहरूसँग लगातार १२ वर्ष लडनुप्यो । यति मात्र होइन, लि लि सानदेखि सुरु भएर लिन प्याओसम्म पुग्दा १० वटा भीषण अन्तरसङ्घर्षहरूलाई भेटनुभएको छ ।

१९२७ मा जब माओलाई कारबाही गरिएको थियो, त्यो समयमा उहाँले हुनान किसान आन्दोलनको रिपोर्ट तयार पार्नुभएको थियो । त्यही रिपोर्ट नै चीनको वर्गविश्लेषणको आधार दीर्घकालीन जनयुद्धको कार्यदिशाको मार्गदर्शक थियो । त्यसपछि उहाँले व्यवहारबारे लेख्नुभएको थियो । यी तीनवटै रचनाले चिनियाँ क्रान्तिका सैद्धान्तिक पक्ष निर्माणका आधारहरू हुन् । चीनमा चलेको वर्गसङ्घर्ष र पार्टीभित्र लामो समयसम्म चलेको अन्तरसङ्घर्षको अनुभवलाई सैद्धान्तिकीकरण गर्दै १९३७ मा एउटा दार्शनिक लेख लेख्नुभयो- अन्तरविरोधहरूबारे ।

माओको अर्को योगदान भनेको राष्ट्रिय मुक्ति आन्दोलनका लागि संयुक्त मोर्चाको अवधारणा विकास गर्नु र लागू पनि गर्नु हो । त्यसैको फलस्वरूप १९३५ देखि १९४० सम्म जापानी साम्राज्यवादविरुद्ध च्याङ काइसेकको सरकारसँग संयुक्त मोर्चा निर्माण भएको थियो । च्याङ काइसेकसँगको संयुक्त मोर्चा भङ्ग भएपछि पुनः १९४० देखि १९४९ सम्म माओले गृहयुद्धको नेतृत्व गरी एकैचोटि सबैखाले साम्राज्यवाद, घरेलु प्रतिक्रियावादी च्याङ काइसेकको कोमिन्ताङ सत्तालाई विस्थापित गरी नयाँ जनवादी गणतन्त्र चीनको स्थापना गर्नुभएको थियो ।

जनवादी गणतन्त्रको स्थापनासँगै चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टी र सत्तामा फेरि फरक रूप र रङमा पुँजीवादले टाउको उठाउन थाल्यो ल्यु साओ चिको नेतृत्वमा । १९५६ मा भएको पार्टीको आठौँ महाधिवेशनमा त माओ नै अल्पमतमा पर्नुभएको थियो । त्यसको लगत्तै उहाँले पार्टीभित्रका पुँजीवादीहरूसँग १९५८ मा महान् अग्रगामी छलाङ अभियान सञ्चालन गर्नुभएको थियो । त्यही महान् अग्रगामी छलाङको विकसित रूप १९६६ बाट सुरु भएको महान् सर्वहारा सांस्कृतिक क्रान्ति हो । महान् सर्वहारा सांस्कृतिक क्रान्तिको मुख्य उद्देश्य भनेको निरन्तर क्रान्ति हो । माओले पार्टीभित्र विकसित हुन थालेको प्रतिक्रान्ति र सत्तामा पुँजीवादको पुनर्स्थापनालाई लिएर विद्रोह बोल्नुभयो- विद्रोह गर्नु जनताको अधिकार हो । साथै पुँजीवादी बन्दै गरेको मुख्यालयविरुद्ध धावा बोल्न पनि आह्वान गर्नुभयो- बुर्जुवा हेडक्वार्टरमा बमबार्ड भनेर । उक्त सर्वहारा सांस्कृतिक क्रान्ति पूरा हुनुभन्दा पहिला नै माओको १९७६ मा निधन भयो । त्यसैले माओको निधनको २ वर्षपछि १९७८ मा तेङ सियाओ पिङले सुधारका नाममा प्रतिक्रान्ति गरेका थिए ।

यसरी माओ ८४ वर्षको उमेरअवधिमा उहाँले मार्क्सवाद-लेनिनवादलाई मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवादमा विकास गर्नुभयो जुन सार्वभौम नियमहरूका रूपमा अहिले पनि विश्वमा प्रयोग भैरहेका छन् । मार्क्सवादका तीनवटा सङ्घटक अङ्गहरू दर्शन, राजनीतिक अर्थशास्त्र त्यसमा मुख्यतः नोकरशाही पुँजीवाद, दलाल पुँजीवाद र राजकीय पुँजीवादका विशेषताहरूको पहिचान र चित्रण गर्नुभयो भने वैज्ञानिक समाजवादमा नयाँ जनवाद हुँदै समाजवादसम्म पुग्ने बाटोको खोज गर्नुभयो । त्यसैले माओको १ सय २६ औँ जन्मजयन्ती मनाइरहेदा विश्वका क्रान्तिकारीहरूले माओका योगदानहरूको स्मरण गर्दैगर्दा मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवादमा मार्क्सवादका आधारभूत कुराहरूलाई दृढीकरण पकडेर विकास गर्नुपर्दो रहेछ भन्ने कुरालाई पनि आत्मसात गर्न जरुरी रहेको छ ।

लेखकहरूलाई सूचना

- समसामयिक विषयका लेखरचना Preeti font मा टाइप गरेर ratokhabar@gmail.com मा पठाउनुहोला
- अन्य सञ्चारमाध्यममा प्रकाशित वा प्रकाशनाथी पठाएका रचना रातो खबरमा प्रकाशित गरिनेछैन कुनै पुस्तकमा प्रकाशित रचना नपठाउनुहोला
- १२ देखि १५ सय शब्द नबढाईकन रचना पठाउनु पर्नेछ अन्यथा छाँटकाट गर्न सकिनेछ
- अप्रकाशित रचना फिर्ता गर्ने प्रावधान छैन
- प्रकाशित रचनाको राजनीतिक, वैचारिक तथा वैयक्तिक जबाफदेही लेखकमै हुनेछ

- रातो खबर साप्ताहिक

साम्यवादी गुणयुक्त नेता माओ

शक्तिशाली बम खस्यो । आकासै थकिने गरी र गरिबीको चपेटामा लपेटिएको, जापानी र अमेरिकी साम्राज्यवादको औपनिवेशिक सिकञ्जामा जर्किएको विशाल भूभाग र जनसङ्ख्या भएको चीनलाई दीर्घकालीन जनयुद्धका माध्यमद्वारा मुक्त गराई नयाँ जनवाद हुँदै समाजवादसम्म पुर्‍याउने महान् नेता माओले प्रतिपादन गरेको मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवादले सार्वभौमिक चरित्र ग्रहण गरिसकेको छ । वर्तमान विश्व कम्युनिस्ट आन्दोलनमा माओ र माओका योगदानलाई हेर्ने दृष्टिकोणका आधारमा कुनै पार्टी वा समूह क्रान्तिकारी हो कि संशोधनवादी भनी किटान जाँचे कसी पनि बनिरहेको छ । माओजस्तै विश्व साम्यवादी सिद्धान्तलाई विकास र समृद्ध गर्ने महान् नेताको जीवनव्यवहारसँग जोडेर कैयौँ किंवदन्ती पनि नबनेका होइनन् । के कुराचाहिँ सत्य हो भने एउटा महान् नेता हुन अद्वितीय क्षमता हुन जरुरी हुन्छ । साथै उसले आफ्नो जीवनलाई त्याग, बलिदान र समर्पणको उत्कर्ष बनाउन पनि जरुरी छ । क्षमता, त्याग, समर्पण र बलिदानको उत्कर्षको जगमा मात्र सच्चा सर्वहारावर्गको स्थाितिले नेताको जन्म हुन सक्छ भन्ने कुरा माओको जीवनीबाट थाहा पाउन सकिन्छ ।

चिनियाँ जनमुक्ति सेनाका कमान्डर तथा चिनियाँ लेखक सङ्घका सदस्य क्वान याचिको सन् १९९२ मा एउटा किताब प्रकाशित भयो- 'माओ जेडुङ भगवान् होइनन्, मान्छे हुन् ।' उनको भनाइमा यो किताब चीनको मुक्तियुद्धमा माओको प्रमुख अङ्गरेकक भएर १४ वर्ष सहकार्य गरेका लि विन विनआओको दैनिकीको अध्ययन र कुराकानीका आधारमा तयार गरिएको थियो । लामो समयसम्म माओका अङ्गरेकक बनेका लिलाई माओले एकपटक भन्नुभएको थियो- 'मेरो परिवारभित्र के भएको छ भन्ने कुरा अन्यहरूमा रहस्यमूलक वा गुप्त हुनसक्छ । तिम्रा लागि कुनै कुरा लुकेको छैन । तर म बाँचुन्जेल तिमिले मेराबारेमा नलेख । म नमरुन्जेल प्रतीक्षा गर र त्यसपछि सत्यतापूर्वक लेख ।' माओको भनाइलाई पढ्दाउँदै लिको दैनिकी र भनाइलाई आधार बनाएर तयार पारिएको किताबमा माओले सामना गर्नुपरेका चुनौती, पारिवारिक अवस्था, जीवनशैली र जनताप्रतिको माओको लगावका मुख्य अंशहरूलाई यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

चुनौतीसँग रमाउने माओ

लालटिन महोत्सवपछि सन् १९४७ मा माओ येनानमा रहेका बखत हु जोङ्गानको २ लाख ३० हजार सेनाले सिमाना क्षेत्रमा घेरेको थियो । माओसँग केवल २० हजार जनमुक्ति सेना थिए । माओ नक्सा अध्ययन र नयाँ योजना बनाउनमा व्यस्त हुनुहुन्थ्यो । जनमुक्ति सेनाको विशेष अनुसन्धान टोलीले हुको सेना नजिकै आइपुगेको जानकारी दिइराखेको थियो । आकाशमा पचासवटा लडाकु जहाजको गडगडाहट सुनिइराखेको थियो । तिनीहरूले वर्षा गरेको बमले जमिन थकिने थालेको थियो । जनरल पेङ माओका अङ्गरेककहरूका नजिक आँटिँदै आए । केले अध्यक्षलाई रोकेको छ ? अध्यक्षलाई तुरुन्त यहाँबाट निकाल, उनले कडा आदेश दिए । एकजना अङ्गरेकक माओको कोठामा प्रवेश गरे । 'जनरल पेङ रिसाइरनुभएको छ, अध्यक्ष कमरेड' उनले भने, 'कृपया, छिटो गरी !'

'जाने बेला भयो अध्यक्ष कमरेड', चाउएन लाईले अत्याए ।

माओ कुसीमा बस्नुभयो, के सबै कमरेडहरू हँडिसके ?

वरिपरिका सबैले एकै स्वरमा कराए, 'हजूर, यसअघि नै !'

'नागरिकहरू नि ?', माओले सोध्नुभयो । 'उनीहरू पनि गए, उनीहरू सबै !'

'त्यसो भए राम्रो भयो', सन्तोषका साथ माओले भन्नुभयो, 'मलाई मेरो खाना देऊ ।'

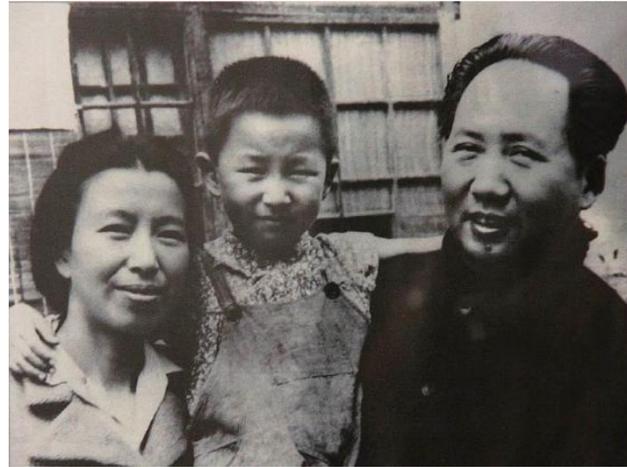
सधैँ छिटोछिटो खाने माओ त्यस बेला भने ढिलो गरी खाना खाइराख्नुभएको थियो । हुको सेनाले प्रहार गरेका हाते फ्रिड, गोला, बमको आवाज नजिकै आइरहेको थियो । जनरल पेङ आएर चाउ एनलाईलाई अनुरोध गरे । उहाँले भन्नुभयो, 'केका लागि परिवारख्नुभएको छ अध्यक्ष कमरेड ?' माओले उत्तर दिनुभयो, 'म हुको सैन्य टुकडी कस्तो रहेछ, हेर्न चाहन्छु ।' त्यहाँ रहेका सबै अवाक् भए । अन्त्यमा माओले आफूले ठाउँ छाड्न नचाहेको कारण खोल्नुभयो, 'विगत दस वर्षदेखि शान्त रूपमा यहाँ बसिराखेको छु । फेरि हामीसँग भएको सबैभन्दा राम्रो सैन्य टुकडी पनि त यही हो नि । अनि यहाँबाट कहाँ जाने ? म जान्छु, यहाँ बसेर लड्ने हो ।'

माओ बसेको भुङ्ग्राको ढोकामा नै एउटा

शक्तिशाली बम खस्यो । आकासै थकिने गरी आवाज निस्कियो । धुवाँ र धुलोले आकाश र जमिन ढाकियो । धुवाँ र धुलोको बीचमा माओ टिङ्गा उभिरनुभएको थियो । धुलैधुलो भरिएको कोट टकटक्याउँदै माओले भन्नुभयो, 'यसले त मलाई हल्लाउन पनि सकेन । यसले हाम्रो सेनालाई के हराउन सक्ला र ?'

अन्ततः माओले येनान छाड्नुभएन । त्यहाँ स्थायी समितिबैठक बस्यो र कोमिन्ताङको सेनालाई हराउने योजना बन्यो । माओ आफूले आक्रमणको योजना बनाउनुभयो । तीन दिन दुई रातसम्म लडाईँ चल्थ्यो । माओले चिया र पानी मात्र खाएर त्यो लडाईँको प्रत्यक्ष नेतृत्व गर्नुभयो । अन्ततः कोमिन्ताङ सेना नगरासँग पराजित भयो ।

एक दिनको कुरा हो । जनगणतन्त्र चीनको घोषणा भैसकेको थियो । भयानक आँधी चलिरहेको थियो । आकाशमा बादल मडारिइरहेको थियो । बिजुली चम्किएको थियो । माओले आफ्ना अङ्गरेककलाई बोलाएर भन्नुभयो, 'थिन्किआओ, समुद्रमा पोडी खेल्ले जाओ !' थिन्किआओले भने, 'के ?' अध्यक्ष पोडी खेल्ले समुद्रमा जाने रे भनेर उनी कराउन थाले । चीन मुक्त भएदेखि पार्टीले माओलाई स्वतन्त्र रूपमा हिँडडुल गर्न दिएको थिएन । सबैजसो अङ्गरेकक जम्मा भए । माओको व्यक्तिगत डाक्टर जु ताओ पनि आए । त्यहाँ टूलो भीड लाग्यो । माओ गैहलाहुन्छ कि भनेर अङ्गरेककहरूले मानवधराको ग्रेटवाल निर्माण गरे । डाक्टर जु ताओले वर्षाको पानी फोहोर हुन्छ, हुँदै आएर धुलो उडेको छ । यो सबै स्वास्थ्यका लागि

हानिकारक छ भनी माओलाई नजानका लागि सहमत गराउन खोजे । अन्त्यमा कसैको केही लागेन । काँधमा तौलिया हालेर माओ समुद्रतिर लाम्किनुभयो । अरू सबै उहाँका अधिपति लागे । समुद्रमा टूलाटूला छाल उठिरहेको थियो । छालको गडगडाहटले कसैको आवाज सुनिँदैनथ्यो । पोडी खेल्ले तयार हुनुभएका माओ बालुवामा पाइला राख्दै समुद्रको पानीको नजिक पुग्दै हुनुहुन्थ्यो । उहाँका अङ्गरेकक 'अध्यक्षका लागि लाइफ्बोय चाहियो, तुरुन्त ल्याऊ' भन्न थाले । माओले भन्नुभयो, 'यो त केवल भाटा मात्र हो, ज्वार होइन । त्यसैले लाइफ्बोय चाहिँदैन ।'

करिब दुई सयजना युवा अङ्गरेककको घेराभित्र माओ पर्नुभयो । माओ अगाडि बढ्दै जानुभयो । समुद्रबाट पहाडभन्दा टूलो छाल उठ्यो । त्यो छालले त्यहाँ भएका सबै मान्छेलाई हुत्‍यायो । मान्छेहरू पानीमा तैरिन थाले । चिच्याहट सुनियो । छालले समुद्रको किनारबाट निकै पर फालिदियो । ज्वार फर्कियो । बालुवामाथि तैरिन पुग्नुभएका माओले उठेर भन्नुभयो, 'सातौँ डिभिजनलाई पराजित गरेको जस्तो भयो ।' पोडी खेलेर फर्किँदा उहाँको मुहार युद्ध जितेको योद्धाको जस्तो आत्मविश्वासपूर्ण थियो ।

सन् १९६६ मा माओ पश्चिमा सञ्चारमाध्यमहरूले माओलाई अब बूढो भयो भनी प्रचार गरे । माओले आफू बूढो भएको छैन भन्ने देखाउनका लागि सबै पत्रकारहरूलाई याङ्सी नदीको किनारमा बोलाउनुभयो । याङ्सी नदी विश्वको तेस्रो लामो नदी हो । सामान्यतया यसको गहिराई १० मिटर छ । तीव्र बहावका कारण यसमा स्टिमर पनि सञ्चालन गर्न सकिँदैन । ७३ वर्षको उमेरमा माओले याङ्सीमा लगातार पोडी खेलेर संसारलाई छक्क पारिदिनुभयो ।

माओ र परिवार

माओका माओ एनिङ र माओ एङ्किङ नामका दुई छोरा थिए । पश्चिमको स्याङ्सीमा रहेदा माओको नाम लि देसेङ थियो । त्यसैक्रममा माओका दुई छोरी जमिन्- लि ने

र लि मिन । माओले वर्गीय मुक्ति आन्दोलन र राष्ट्रिय मुक्ति आन्दोलनका क्रममा छजना आफन्त गुमाउनुभएको थियो । उहाँकी जीवनसाथी आङ्काइ हुई र छोरा माओ एनिङ युद्धका क्रममा सहिद भएका थिए ।

माओले बाँचुन्जेल आफ्नो परिवारलाई भन्दा बढी महत्व क्रान्ति, जनता र देशलाई दिनुभएको थियो । मुक्तियुद्धका क्रममा मात्र नभएर जनगणतन्त्रको स्थापनापछि राष्ट्रध्यक्ष भैसक्दा पनि माओ आफ्ना छोराछोरीसँगसँगै बस्नुभएन । माओका छोराछोरी सी ग्रेडको मेसामा खाना खाँथे । च्यातिएका लुगा लगाउँथे । लोकल गाडी चढेर पढ्न जान्थे । पेटभरि खान नपाएर उनीहरूलाई सुकेनाश लाग्थ्यो । शरीर पहेंलो भएको हुन्थ्यो ।

एकपटकको कुरा हो । लि मिन माओलाई भेट्न आइन् । माओका भान्छेले लि मिनका लागि भनेर मीठो खाना बनाए । तेल हालेर तरकारी पकाए । लि मिनले चिल्लो पदार्थ मिसाएको खाना नखाएको कैयौँ समय भैसकेको थियो । माओ, चियाङ चिङ र लि मिनहरू खाना खान बसे । लि मिनले त्यो खाना असाध्यै मीठो मानेर खाइन् । उनले थपिथपी मात्र खाइन्, बरु गाँसपछि गाँस खान थालिन् । एकाछिन त माओलाई पनि रमाइलो लाग्यो । लि मिनले त्यहाँ भएको सबै खाना खाइसकिन् । उनको शरीर पेटभरि खान नपाएर पहेंलो भएको थियो । उनी सडकमा छाडिएको सडकछाप महिलाजस्ता दुब्ली थिइन् । छोरीको त्यो अवस्था देखेर माओका आँखामा आँसु टिप्लिए । खाना खाँदाखाँदै माओ जुरेकक उठेर सुत्ने कोठातिर

गुणराज लोहरी

लडाईँमा मृत्युवरण गर्‍यो ।'

माओ एनिङको मृत शरीरलाई चीन ल्याउन लागेको खबर पाएर माओले नल्याउन आदेश दिनुभएको थियो । त्यस समयमा माओले भन्नुभयो, 'एउटा त ऊ अब मेरो छोरो मात्र रहेन, विश्वसर्वहारावर्गको कुशल सिपाही बन्यो । अर्को कुरा, कोरियामा सहादत प्राप्त सबै सहिदहरूलाई चीन ल्याउन सकिन्छ भने मेरो छोराको शव पनि ल्याउनु नत्र उसका साथीहरूको शवलाई जहाँ गाडिन्छ, त्यहाँ गाडिदिनु ।'

पाखे माओ

माओ प्रायः गरेर फाटोको र टालेको लुगा लगाउनुहुन्थ्यो । आफूलाई उपहारमा आएका राम्रा लुगा आफ्ना अङ्गरेककहरूलाई लगाउन दिनुहुन्थ्यो । टाल्दाटाल्दा काम नलामे भैसकेपछि पनि उहाँ अर्को लुगा टाल्न हुन्छ भन्दै टुक्रा कपडा राख्नुहुन्थ्यो । चीनमा नयाँ जनवादी क्रान्ति सफलताको घोषणा गर्दा पनि माओले टालेको लुगा नै लगाउनुभएको थियो ।

माओलाई आफ्नै पार्टीको पोलिटब्युरो सदस्यहरूले दिने गरेको रिपोर्टमा विश्वास थिएन । उहाँ आफ्ना अङ्गरेककहरूलाई घर पठाउने गर्नुहुन्थ्यो । घर गएका अङ्गरेककहरूले रिपोर्ट लिएर आउँथे । जनताले के भनेका छन् ? के खाएका छन् ? उनीहरूको जीवनस्तर कस्तो छ ? भन्नेबारेमा रिपोर्ट ल्याउन लगाउनुहुन्थ्यो । सन् १९६० मा चीनमा खाद्यान्न उत्पादनमा सङ्कट पयो । भयानक भोकमरीले चीनलाई एकपटकलेपेरेयो।माओका अङ्गरेकक लि थिङ्किआओले गाउँका किसानहरूले खाने गरेको सुक्खा रोटी माओका लागि ल्याइदिए । त्यसलाई भँचेर माओले मुखमा हाल्नुभयो । त्यो रोटी अति नै सानो थियो । उहाँले चपाउन सक्नुभएन । उहाँका आँखाबाट आँसु भरिराख्यो । माओले तुरुन्तै पोलिटब्युरोको बैठक आह्वान गर्नुभयो । उक्त बैठकमा सबै सदस्यलाई त्यो रोटीका एकएकवटा टुक्रा खान दिनुभयो । सानो भएकाले कसैले पनि चपाउन सकेनन् । त्यसबखत माओले आफूले २८ वर्षसम्म युद्ध लडेर ल्याएको राज्यव्यवस्थामा जनताको दयनीय अवस्थाको चित्रण गर्दै विरोध गर्नुभयो । जनताले खान पाएका छैनन् भन्ने थाहा पाएपछि माओले सात महिनासम्म मासु खाँदै खानुभएन । हुनत माओलाई सुँगुरको उमालेको मासु खुबै मन पर्थ्यो । यसले गर्दा उहाँका हातगोडा एकदमै कमजोर भएका थिए । अन्ततः उहाँले विद्रोह गर्नु अधिकारको नारा दिएर बमबार्ड एट द बुर्जुवाज हेडक्वार्टरको निर्देशन दिँदै महान् सर्वहारा सांस्कृतिक क्रान्तिको उद्घोष गर्नुभयो ।

अन्त्यमा

एउटा किसानको छोरा, लोमे, बाबु अनि सहयोद्धाहरूको कमरेडका रूपमा रहेका माओ विश्वमा राजनेताका रूपमा कहलाइएका माओको जीवन, व्यवहार र सिद्धान्तका बीचमा समुचित तालमेल मिलेको थियो । जस्तो किसिमको पनि जोखिम मोल्नसक्ने, प्रकृतिविरुद्ध जुध्ने, फरक धारमा हिँडेने, व्यक्तिगत स्वार्थ त्याग्ने, त्याग, बलिदान र समर्पणमा रमाउने र सिद्धान्त र व्यवहारका बीचमा खाडल हुन नदिने, अध्ययनलाई शीर्ष स्थानमा राख्ने नेता मात्र साम्यवादी आन्दोलनको वास्तविक नेता हुनसक्छ भन्ने कुरा माओको जीवनीबाट सिक्न सकिन्छ । स्वयम् मार्क्स र लेनिनको जीवन पनि कम थिएन । जो यी विशेषताहरूसहितको गुणले युक्त छ, उसले मात्र सुस्देखि अन्त्यसम्म साम्यवादी आन्दोलनको नेतृत्व गर्न सकेको छ । देश र जनतालाई मुक्त गर्न सकेको छ । रूपमा जिति नै क्रान्तिकारिता देखाए पनि बमको आवाजले तर्सिने, आफूमाथि क्रान्ति मडारिन थाल्यो भने अब क्रान्ति सम्भव छैन भन्दै छेरभालु हुने आत्मसमर्पणसम्म गर्न पुगे ढोङ्गी नेता त बन्न सक्छन् तर कालान्तरमा उनीहरूको असली नियत उदाङ्गो हुन पुग्छ । ती इतिहासका पानामा पनि सीमित हुन योग्य हुँदैनन् । रोल्पामा बस्दा खारामा पर्दाफारको बमको आवाजले कायल भएका नेताहरूले वर्गीयगत त गर्न पुगेपुगे, राष्ट्रघात र जनघात गर्नाको परिणाम यही हो ।

नेपालको शैक्षिक क्षेत्रका समस्या र समाधानका उपाय

» २०६३ सालदेखि २०७३ सालसम्मको विद्यालय शिक्षाको अध्ययनअनुसार ०६३ सालमा कक्षा १ मा भर्ना हुने विद्यार्थी सङ्ख्या १४ लाख ४१ हजार ४ सय ६० जना ०७३ सालमा कक्षा दसमा पुग्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या जम्मा ४ लाख ८३ हजार ९ सय ६७ जना त्यसमा कक्षा १० मा नपुग्ने विद्यार्थी सङ्ख्या १४ लाखबाट घटायो भने ९ लाख ५७ हजार ४ सय ९३ जना छन् । एसईईमा ४ लाख ८३ हजार ९ सय ६७ जनाले फाराम भरे तर तिनीहरूले परीक्षामा भाग लिएनन् । तीमध्ये लगभग ५ प्रतिशत छुटे । यसको अर्थ लगभग २० हजार विद्यार्थी छुटेका छन् । किन यत्रो विद्यार्थी कक्षा १० मा पुगेनन् ? शिक्षा मन्त्रालयले यसलाई कसरी हेरिरेहेको छ ?

बाबुराम पौडेल
तथ्याङ्कले जे देखाएको छ त्यो सत्य हो । करिब १४ लाख विद्यार्थीमध्ये १० वर्षपछिको एसईई परीक्षामा आउँदा भन्दा ५ लाख विद्यार्थी मात्रै परीक्षामा हाजिर भए । एक तिहाइ मात्र परीक्षामा सहभागी भएको देखिन्छ । यसले विक्रमाल रूपचाहिँ देखाउँछ । पढातिमा प्रश्नचिह्न पनि खडा गर्दछ । यो मात्रै परीक्षाको कुराभन्दा पनि समग्र शिक्षालाई हेर्नुपर्छ र 'आइसुलेसन' मा नहेरीकन समष्टिमा हेर्नु र बुझ्नुपर्दछ भने लाख मलाई । यो डरलाग्दो सङ्ख्या हो । हाम्रो 'इपिसेन्सी' क्रमशः विद्यार्थीहरू पढातिबाट बाहिर गएका छन् भने देखाउँछ । यो कुल सङ्ख्या 'ड्रप आउट' भन्दा पनि हाम्रो पढातिमा 'रिपिट' पनि छ जुन सङ्ख्या तपाईंले भनेको भन्दा ९ र १० को बीचको अन्तर छ । कक्षा ९ सम्म जाने सङ्ख्या अलि ठूलो छ । त्यो सङ्ख्या पूरै 'ड्रप आउट' भएको पनि छैन । तल्लो कक्षा दोहोर्नाउने दरलाई यसले इङ्गित गर्छ । अर्को 'ड्रप आउट' पनि छ । तेस्रो मुख्य कुरा त गरिबी हो । यसले धेरै कारणले शिक्षामा प्रभाव पारिरेहेको छ । गरिबीका कारण बच्चा स्कुल जाँदैन । बच्चा स्कुल नजानु भनेको स्कुल मात्रै कारण होइन । पारिवारिक पृष्ठभूमि पनि छ । त्यो पृष्ठभूमिसँग अरु आर्थिक र सामाजिक कारण पनि जोडिएका छन् । यी कारणहरू पनि मुख्य छन् । अर्कोचाहिँ वैदेशिक रोजगारका कारण हेर्दा एउटा वास्तविकता के हो भने अर्को हाम्रो पाठ्यक्रम व्यावहारिक भएन कि जसले गर्दा म यो तह पूरा गरिसकेपछि यहाँ जान्छु भने कुरा निकर्वाल हुन सकेन । गरिखाने शिक्षा भएन । त्यसो भएपछि रोजगारीका लागि ठूलो सङ्ख्यामा जनशक्ति बाहिरियो । त्यसले गर्दा पनि टिक्सकेनन् । त्यसैले धेरै कारण जिम्मेवार छन् जस्तो लाग्छ ।

विद्यानाथ कोइराला
यसमा मैले दुईतीनवटा कारण देखेको छु : एउटा कारण के हो भने पहिलो कुरा अभिभावकको चिन्तन । यति पढाएपछि पुग्छ भने सोचाइ । अर्को कारण भनेको आर्थिक हिसाबले विपन्नताको कुरा आउँछ । तेस्रो कुरा विद्यालयले विद्यार्थीलाई अड्याएर राख्ने चिन्तन नै रहेछ । अभिभावकले खोजेको र विद्यार्थीले खोजेको कुरा शिक्षकले दिनसक्दा रहेनछन् । अर्कोचाहिँ के हो भने पढेपछि के हुन्छ भने कुरोमा कसैले केही बोल्दो रहेनछ । पढेपछि सम्भावना यहाँनै छ है भनेर पढेपछि र गरेपछि यहाँनै यो सम्भावना छ भनेर सम्भावनाहरू भन्दा रहेनछन् । मुख्य त यसै चारपाँचवटा कारण हुनजस्तो लाग्छ मलाई ।

» अब विद्यार्थी नेता चिरञ्जीवी ढकाल भन्नुहोस् तपाईंहरू माग राख्नुहुन्छ, आन्दोलन गर्नुहुन्छ तर तपाईंहरूको आन्दोलनमा यो माग कहिल्यै पर्छ कि पर्दैन ?

चिरञ्जीवी ढकाल
वास्तवमा हाम्रो आन्दोलनको मुख्य उद्देश्य भनेको अहिले प्रस्तुत तथ्याङ्कका कुरालाई कम गर्ने अथवा नेपालको शिक्षामा पहुँच र गुणस्तरमा देखापरेको समस्या हल गर्नु हो । यो डरलाग्दो समस्या भनेको यो देशको सरकारको शिक्षानीति नै व्यावहारिक र नेपालको आफ्नो आवश्यकतासँग सम्बन्धित छैन । त्यसकारण यो समस्या देखापरिरेहेको छ । शिक्षाको एउटा नीति नै हामीले बनाउन सकेनौं । कस्तो शिक्षानीति बनाउने, कति पढाउने ? किन पढाउने भनेजस्ता महत्वपूर्ण प्रश्नहरूको सैद्धान्तिक उत्तर नै अहिलेको शिक्षाले दिन सकेन । त्यसकारण जब सैद्धान्तिक तहमा शिक्षाको स्थिति अन्योलग्रस्त बन्यो त्यो प्रयोगमा जाँदा अन्योल र अस्थिरता उत्पन्न भयो । लाखौं विद्यार्थी पढाइबाट वञ्चित हुने स्थिति उत्पन्न भयो । अर्को कुरा पढेका मान्छेहरूले पनि के गर्ने र के नगर्ने भने कुराको मेसो पाउन सकेनन् । त्यसकारण यो सबै कुराको जिम्मेवार राज्य बन्योपर्दछ । यो राज्यको कमजोरी हो । विद्यार्थी सङ्गठन वा विद्यार्थी आन्दोलनको महत्वपूर्ण एजेन्डाचाहिँ नेपालको शिक्षालाई गुणस्तरिय बनाउनुपर्छ । त्यो देश र जनताको आवश्यकतासँग र व्यक्तिको आवश्यकता परिपूर्ति गर्नसक्ने र त्यसप्रकारको क्षमता राख्ने शिक्षा दिनुपर्छ भने हो । त्यसैमा हामी आन्दोलन गरिरहेका छौं । सरकारसँग सङ्घर्ष पनि चलाइरहेका छौं ।

» संविधानमा विद्यालयको आधारभूत शिक्षा

अनिवार्य र निःशुल्क भनेको छ । विद्यालय शिक्षामा किन यत्रो ग्याप भयो त ?

विद्यानाथ कोइराला
हामीले भने कुरा एउटा छ, गर्ने कसरी भने कुरा नजानिँदो रहेछ । उदाहरणका लागि व्यावसायिक सीप भयो भने गरेर खान्छ भने हाम्रो टाउकोभरि भूत पसेको छ । मैले भूत भनौं । त्यो वर्तमान होइन । मैले त्यसो किन भनौं भने दलितहरू भनेको गरिखानका लागि सीप जाने मान्छे हुन् तर तिनीहरूजतिको आर्थिक हैसियत कमजोर भएको त अरु कोही छैनन् । जनजातिसँग पनि त्यो सीपसीप छ तर त्यसको हैसियत पनि हालत चौपट छ । सीप प्रधान हो तर प्रश्न गुर्नपर्ने परिस्थिति भयो । अर्को परिस्थिति म कहाँबाट देख्छु भने शिक्षाले रोजगारी दिने हो कि रोजगारीको अवसर भएपछि शिक्षाले त्यसलाई व्यवस्था मिलाउने हो भने कुरा ठूलो प्रश्न रहेछ ।

हामीले के बुझेछौं भने शिक्षा एकैले रोजगारीका निमित्त कारक तत्व हो भनेर भन्दा रहेछौं । तर विश्व अनुहारले त्यो कुरा देखाउँदा रहेछन् । त्यसैले मलाई के लाग्छ भने हाम्रा चिन्तनका कुराहरू पनि फरक पर्नुपर्ने रहेछ । जस्तो चिरञ्जीवी भाइले भन्नुभएको जस्तो नीति नै भएन भने पक्षमा म त्यति धेरै छैन । किनभने नीति २०१२ सालमा लेख्दा पनि त्यही लेखेको हो, अहिले लेख्दा पनि त्यही लेखेको हो । लेख्ने के हो भने सबैलाई पढाउनुपर्छ । पढेको कुरा काम लामुपर्दछ । काम लामे के

देशको मानव संसाधनलाई जोड्नसक्ने गरी शिक्षा नीति नै बनेन । यही कुरा सही हो । त्यसकारण समस्या नीतिमा छ । शिक्षकले नपढाएर, विद्यार्थीले आन्दोलन गरेर पढाइ भएन भने समस्यालाई अन्यत्र मोड्ने जुन कोसिस गरिएको छ यो कुरा गलत छ । अहिले करिब ६ लाख विद्यार्थीले प्रतिवर्ष एसईई परीक्षा दिन्छन् । मानौं ६ लाखलाई नै स्मार्ट बनाएर सबैले ए प्लस ल्याएर उत्तीर्ण गरे रे । अब भोलिपल्टदेखि के गर्नुहुन्छ ? यो शिक्षाले विकल्प दिएको छ ? राज्यसँग विकल्प छ ? हाम्रो शिक्षासँग काम गर्ने शिक्षक, बुद्धिजीवी, विज्ञहरू छौं ? हामीसँग त्यसको विकल्प छ त ? यहाँ शिक्षाको नीतिमा समस्या छ । त्यसकारण पहिला नीतिमा हल गर्नुपर्छ । दर्शनमा पहिले हल गर्नुपर्छ । त्यसकारण जे समस्याहरू आएका छन् ती सबै हल भएर जान्छन्जस्तो मलाई लाग्छ ।

» शिक्षा मन्त्रालयकै नीतिको कुरा आयो के भन्नुहुन्छ ?

बाबुराम पौडेल
म विद्यानाथ कोइरालाले भनेका कुरामा विमर्त राखिँदैन । विद्यालय शिक्षा पूरा नहुनाका पाँचवटा मुख्य कारणहरू थियै हुन् । तर मुख्य दुईवटा कुरा हुन् : एउटा गुणस्तरको कुरा हो र अर्को पहुँचको कुरा हो । लाखौं विद्यार्थी बाहिर छन्, तिनीहरूलाई कसरी ल्याउने भने

भन्दाखेरि ०१२ सालमा लेख्दा के लेखियो भने संस्कृत पढाएर काम लागेन । त्यही छ दस्तावेजमा । त्यसपछि ०३६ सालमा आएपछि अङ्ग्रेजी पढाएपछि दयाककै हुन्छ भनियो र त्यही लेखियो । अहिले हाम्रो टाउकामा भूत चढेको छ व्यावसायिक शिक्षा पढाएपछि हुन्छ भने । हो र ? भनी प्रश्न गर्नुपर्ने कुरा त्यहाँनै आएको छ । अब त्यसलाई कसरी मिलाउने हो । रोजगार व्यवसाय उन्मुख कुरा सिकाए काइँदा हुन्छ भने कुरा पञ्चायतले ०२८ सालमा नै गरेको थियो । पूर्वव्यावसायिक शिक्षा त्यसले दियो । रोजगारमा ती मान्छेहरू कति गए भने प्रश्न हुँदोरहेछ । त्यसो भए खास कहाँनै के गर्नुपर्ने हो भने कसैले ठग्याइनसकेको अवस्था छ । म त ठग्याइनसकेको अवस्था हो भने बुझ्छु ।

चिरञ्जीवी ढकाल
समस्या नीतिमै छ भने कुरामा मलाई बोल्ड गर्न मन लाग्छ । किनकि हामीले जहिले पनि शिक्षा दिने कुरामा जोड गर्थौं । कसरी पढाउने ? अहिले भएकै कुरा राम्रोसँग पढाएर त्यही गुणस्तरिय भैहाल्छ नि भने कुरामा बहस गर्थौं । कसरी पढाउने भने कुरा दोस्रो कुरा हो । पहिले के पढाउने भने कुरा नै यो शिक्षानीतिले दिन सकेन । विद्यानाथ कोइरालाले व्यावसायिक शिक्षा त दिवौं भन्नुभयो । दलित समुदाय र अरूहरूको उदाहरण पनि दिनुभयो तर तिनीहरूलाई कतिको अहिलेको विज्ञानप्रविधिमैत्री बनाउन सक्थौं त ? त्यो त सकेनौं नि । त्यसकारण हामीले केमा जोड दिनुपर्छ भने पहिले के पढाउने भने । हामीले जे पढाइरहेका छौं त्यसले हाम्रो देशको आवश्यकता र जनतासँग मेल खान सक्थो त ? सकेन । उदाहरणका लागि कक्षा ११ मा एउटा रिक्किड द ड्रिम भने च्याप्टर छ । त्यो च्याप्टर कस्तो छ भने अमेरिकामा हरर मुभी बनाउँछन् नि हो त्यो पढेर गएको बच्चा बेलुका सपनामा पनि भूत आउलाजस्तो महसुस गर्छ । त्यस्तो खालको पढाइ छ । हरर मुभी बनाउने खालका पाठहरू हामीलाई पढाइन्छ । त्यो कुरा त गलत हो नि । त्यो कुरा हामीलाई चाहेएको छैन । हामीलाई त हाम्रो देशको आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने शिक्षा चाहियो । हामीले पटकपटक भनेको कुरा नीतिमा यसको समस्या किन छ भनेको हो भने प्राकृतिक स्रोतसाधन र हाम्रो

चुनौती छ । कक्षाकोठामा ल्याउने, सिकाउने र टिकाउने भनिरहेका छौं । यी कुरा सँगसँगै लिएर जानुपर्दछ भनिरहेका छौं । त्यसकारण मलाई लाग्छ समग्र मुलुक रूपान्तरणको एउटा 'थ्रेस होल्ड' मा छ । शिक्षा पनि त्यसबाट अछुतो रहने कुरा भएन । बदलिँदो जनताका आवश्यकता, रूचि, चाहना, क्षमता, विश्वपरिस्थिति सबैलाई समेटेर जानुपर्नेछ । त्यसैले नेपाल सरकारले यतिबेला उच्चस्तरीय राष्ट्रिय शिक्षा आयोग बनाएर अबको परिवर्तित राजनीतिक प्रणालीलाई थुम्नसक्ने, दशकौंका लागि मार्गदर्शन गर्नसक्ने खालको शिक्षानीति आवश्यक छ भनेर सोचिरहेको छ । यो शिक्षा आयोगले समस्याहरूको सही पहिचान गरेर अबका लागि दिशानिर्देश गर्नुपर्छ । अर्को कुरा विगतमा के भयो भने हामी यो मुलुकलाई आजको विश्व बजारको आवश्यकताअनुसारको जनशक्ति उत्पादन गर्ने कुरामा हामी चुकिराखेका रहेछौं । त्यो महसुस भएको छ । त्यसकारण अहिले उच्चस्तरीय जनशक्ति प्रक्षेपण कार्यदल पनि बनिरहेको रहेछ । त्यसैगरी अबको भविष्यका लागि चाहिने कुनकुन क्षेत्रमा केके चाहिने भनेर इतिहासमै पहिलोचोटि जनशक्ति प्रक्षेपण गर्न खोजिरहेका छौं । बजारसँग पनि तालमेल गरेर र युनिभर्सिटीसँग पनि जोड्ने खालको शिक्षाप्रणाली तय गर्ने काममा लागिरेहेका छौं । पछिल्लो दिनमा नेपाल सरकार शिक्षा मन्त्रालयले लिने अबको शिक्षाको बाटो भनेको रोजगारउन्मुख प्राविधिक शिक्षा नै हो । चिरञ्जीवी ढकालले भनेभैँ स्कुल वा युनिभर्सिटीको अन्तिम तहमा गएर हातमा प्रमाणपत्र लिएपछि अब के गर्ने भनेर सोच थाल्नुपर्ने अवस्था दुर्भाग्यपूर्ण हो । अब प्रमाणपत्र हातमा लिएर अब म यो गर्न सक्छु भने आत्मविश्वासका साथ व्यावसायिक सीप, प्राविधिक सीपसहितको शिक्षा हुनुपर्छ । अबको शिक्षामा हामीले सोचेको शिक्षाले सीप दिनुपर्छ र सीपले रोजगार दिनुपर्छ । रोजगारले मात्र समृद्धि आउन सक्छ । त्यसैले अब ७० प्रतिशत सीपप्रधान शिक्षामा जानुपर्छ भने योजनाका साथ शिक्षा मन्त्रालय र सरकारी कार्यक्रमहरू परिर्लक्षित छन् । सार्वजनिक शिक्षाको रूपान्तरको मार्गचित्रले पनि यही कुरा परिर्लक्षित गर्दछ । हामी अब द्विविधामा छौं ।

» विद्यालय शिक्षाकै अर्को पक्षमा जाँदा शिक्षा आयोग पनि बनेको छ । केही समयअघि विद्यानाथ कोइरालाले नेपाल सरकारले निजी शिक्षाका बारेमा राम्रोसँग कुरा गरेन भने म नोट अफ डिसेन्ट लेख्छु भन्नुभएको छ । तथ्याङ्कहरू हेर्दा निजी विद्यालयको सङ्ख्या बढिरहेको देखिन्छ । जति शिक्षा माथि गयो उति सङ्ख्या बढ्दै गएको छ । संविधानको मौलिक अधिकारको शिक्षाको सुनिश्चितता गर्नलाई कतिको चुनौती छ ?

बाबुराम पौडेल
तथ्यमा सहमति वा विमर्त राख्ने कुरा हुँदैन । पछिल्लो चरणमा निजीतर्फको शिक्षाको कुरा उठिरहेको छ । पहिलो कुरा त राज्यको समग्र नीति पनि जिम्मेवार छ । म सरकारी पदमा पनि छु तर मान्छेहरूले प्रश्न गरिरहेका छन् । बितेका १० वर्षलाई हेर्दा निकै उथलपुथल देखिन्छ । यसका पछाडि सङ्क्रमणकाल पनि जिम्मेवार छ । विश्वभरि आएको 'ग्लोबलाइजेसन' का कारण अभिभावकहरूमा आएको चेतना पनि जिम्मेवार छ । त्यो मात्र होइन, सार्वजनिक शिक्षामा गएका रूपान्तरणहरू अभ्र सफल हुन सकेनन् । तथ्याङ्कहरूले सार्वजनिक शिक्षाको क्षमतामा प्रश्न उठाउँछन् । यसले निजी शिक्षालाई प्रोत्साहन पक्कै गर्छ । तर पनि सार्वजनिक शिक्षाको जिम्मा लिएका केही यस्ता सामुदायिक विद्यालयहरू छन् जहाँ विद्यार्थी राख्न नसकिने अवस्थामा

रहेछ । व्यावहारिक हिसाबले पनि त्यो कुरा उठ्यो । श्रीमती बेरोजगार छन् । घरमा गुह्रिणी छन् अथवा अरु काम गर्छिन् । श्रीमान् जागिर गर्छ । सन्तान दुवैको साभा हो । अभिभावकको छनोट कहाँ पर्छ भने कुरा उठ्दो रहेछ । यो अवरोधका रूपमा आएको छ । सरकारले क्रमशः कार्यान्वयन गरेर जानुपर्छ । यो जबरजस्ती कार्यान्वयन गरिने विषय होइन रहेछ । त्यसकारण यो कडा रूपमा कार्यान्वयन हुन नसक्नुको कारण त्यो हो । जो वास्तवमै गरिब छ । बच्चालाई स्कुल पठाउँदा उसको चुलो बल्दैन । गरिबको पहिचान हुनु जरुरी छ । त्यसैले गरिबको प्रमाणपत्र बाँड्न मैले सुरुमै निवेदन गरेको हुँ । स्कुलमा उपयुक्त वातावरण तयार गर्ने, कस्तो नीति बनाउने भने कुरा आयोगले बोल्ने हो ।

विद्यानाथ कोइराला
नीतिमा त्यत्रो ठूलो अन्तराल देखिँदैन । त्यसैले नीतिमा भन्दा पनि नियतमा ठूलो अन्तराल देख्छु । दोस्रो, दर्शनमा पनि समस्या देखिँदैन । जेजे राखे पनि कार्यान्वयन गर्ने मान्छे त्यही हो । मान्छेहरूले समाजवादउन्मुख पनि भने तर गरे त ? अर्कोतिर व्यावसायिक विषय के छ भने धरातल देख्ने गर्छु । अहिले तपाईंहरूले स्कुल व्यावसायिक बनाउने हो भने ७ हजार व्यावसायिक विद्यालय चाहिन्छ । शिक्षक उत्पादनलाई हेर्ने हो भने (डा. हरि लम्सालले लेख्नु पनि भएको रहेछ) कृषि तहबाट उत्पादन हुने मान्छे २ सय ९० जति हुँदो रहेछ । त्यसले हाम्रो हालत के रहेछ भने कुरा स्पष्ट हुन्छ । त्यसैले निजी स्कुल बन्द गर्नु हुन्छ कि हुन ? गर्नु हुन्छ भने कसरी ? भन्नुस् । त्यहाँबाट निकाल्नुपर्ने । विद्यार्थीहरू कस्तो बनाउने भने कुरा हुनुपर्ने नि । दुईजना शिक्षकले, १० जना मान्छेले, एकजना गोविन्द केसीले थर्थराउँछ भने निजीवालाले त्यत्रो हल्ला गरे भने के हुन्छ ? निजी विद्यालय काङ्ग्रेसले पालेन कि, एमालेले पालेन कि, माओवादीले पालेन कि । उनका पनि संस्था छन् । त्यसैले यथार्थ त्यही तथ्याङ्कले बोले । मैले दुईवटा कुरा गरें- क्रमशः बन्द गर्ने र बाल विकासको तहमा, माध्यमिक तहमा, प्राविधिक विषयको तहमा र उच्च शिक्षाको तहमा दिने कि केही त भन्दिउँ अब । तेस्रो बाटो निजीले अहिले बढासाडी गरिराखेका छन् । नेताका छोराछोरी र कर्मचारीका छोराछोरी निःशुल्क पढाउँछन् । तिनीहरू भन्छन्- गरिब वा विपन्नका छोराछोरीलाई पढाइरहेका छौं । तीनजनामा एकजना निःशुल्क भन्छन् । त्यसमा पनि जोडिन्छन् । अब त्यो बढासाडीलाई नियन्त्रण गर्न योयो दलित, जनजाति, अपाङ्ग, विपन्नमध्येका केटाकेटीहरूलाई पढाउनुपर्छ भनेर सूची बनाउनुस् । शुल्क राख्ने हिसाबले यति शुल्क निर्धारण गर्ने हो कि ? सुविधामा शुल्क लामै निर्धारण गर्ने हो । एउटा निष्कर्ष त निकाल्नुपर्ने नि ? यस्तो गर्ने हो भने अर्को बाटो जान सक्छ । उनीहरूको सामाजिक दायित्व हुन्छ । उनीहरूले यो काम गनैपर्छ भनेर स्थानीय सरकारसँग बसेर सहकार्य गर्नुपर्छ । त्यसो गर्नु भने निजीलाई पनि गाभ्दै (मर्ज गर्दै) लेजानुपर्छ । सरकारीलाई पनि त्यही किसिमले गर्नुपर्छ ।

आयोगले के लेख्छ भने कुरो लेख्ने साथीहरू त धेरै छन् । म त गैरवाम पर्छु । वाम साथीहरूले के लेख्नुहुन्छ, त्यो वाम साथीहरूलाई थाहा होला ।

चिरञ्जीवी ढकाल
यो डरलाग्दो देशको शिक्षानीति कस्तो छ ? शिक्षामा कस्तो समस्या छ भने कुरा यथार्थ चित्र हो । यो सरकार आफैँले गरेको प्रतिबद्धताभन्दा बाहिरको काम गरेपछिको परिणाम हो । सरकारले धारा ३१ र २ मा स्पष्ट भनेको छ- आधारभूत शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क माध्यमिक शिक्षा अनिवार्य भनेको छ तर त्यो लागू गर्ने सन्दर्भमा सरकारको उदासीनता छ । त्यसको उपज यो हो जस्तो लाग्छ । अहिले देखेका छौं- मन्त्रीका वरिपरि बस्नेहरूले नै यो देशमा सबभन्दा ठूलोठूलो निजी शिक्षालयहरू चलाइरहेका छन् । यो विडम्बना हो । हामीले भनेका छौं समाजवाद, समृद्धि, सुःख, शान्ति दिने हो भनेर विज्ञापन गरेकागर्नु हुनुहुन्छ । सरकार टीभी र अखबारमा नपुगेर बिजुलीको पोलपोलमा समेत विज्ञापन गर्न पुगेको छ तर त्यसरी आउँछ त समाजवाद ? निजीकरण कस्तो कुरा हो भने निजीकरणको समूल अन्त्य नगरेसम्म जनताको समाजवाद आउँदैन । वास्तवमा त्यसरी वैज्ञानिक समाजवाद आउँदैन । यो त सामान्य मान्छेले पनि बुझ्ने कुरा हो । यो जनतालाई ढाँड्ने, विद्यार्थीलाई ठग्ने कुरा हो । त्यसकारण विद्यार्थीलाई ठग्ने काममा सरकार आफ्नै संलग्नता छ । यो कुराको अन्त्य नगरेसम्म अहिले शिक्षा क्षेत्रमा भएको समस्या हल गर्न सकिँदैन । तथ्याङ्क लेखेर राख्नु, बढेर जान्छ । अहिले सरकारले जुन रबैया अपनाएको छ, भने एउटा र गर्ने अर्को गरिराखेको छ । यसले जनताका छोराछोरीहरूको शैक्षिक स्थितिलाई डरलाग्दो स्थितिमा पुर्‍याउँछ । यो भनेको खालि शिक्षासम्बन्धी विषय मात्र होइन, यो राज्यसत्तासँग सम्बन्धित पनि हो ।

पहिला देशको राजनीतिक स्थिति समाधान गर्ने र यसलाई जनताको राजनीतिमा बदल्ने । त्यससँगै शिक्षा पनि जनताको हुन्छ । नत्र भने यो स्थिति भन्नुभन्नु बढेर जान्छ ।

» हिजो आन्दोलनकै क्रममा मुद्दा उठाएका थियो- सरकारको तलबभत्ता खाने सबैले आफ्ना छोराछोरी सरकारी विद्यालयमा पढाए भने निजी विद्यालय आफैँ हराएर जान्छन् । त्यो अहिलेसम्म लागू भएको छैन । नेपालका कार्यकारी प्रमुखलगायतका नातागोताबाट चलिरहेका छन् । यसलाई कसरी फेस गर्न सक्नुहुन्छ ?

बाबुराम पौडेल
त्योसँग जोडेर मानवअधिकारको कुरा पनि आउँदो

पृष्ठ १ बाट क्रमशः ...

मार्क्सवादको विकासमा माओको अमर योगदान

कि सिसुनुले पोल्नुको कारण वैज्ञानिकहरूले मिट्टाइन क्याप्सिन नामक तत्व हो भन्ने कुरा पत्ता लगाए । व्यवहार-ज्ञान-व्यवहार यही नै ज्ञान प्रक्रिया हो ।

द्वितीयतः माओले भौतिकवादी द्रन्द्रवादको विकास गर्नुभएको छ । लेनिनले ‘भौतिकवाद र आनुभविक आलोचनावाद’ नामक कृतिमा द्रन्द्रात्मक भौतिवाद विकास गर्नुभयो । उहाँले १९१४-१९१६ भित्र तयार पारेको दार्शनिक नोटबुकमा भौतिकवादी द्रन्द्रवादको विकास गर्ने योजनाअनुरूप बृहत् तयारी गर्नुभएको थियो । अक्टोबर क्रान्तिको तयारी, त्यसको विजय र त्यसको विकासको आवश्यकताले यो महान् कर्मभार पूरा हुन पाएन । सन् १९१४ मा लेनिनले द्रन्द्रवादका १६ तत्वहरूबारे नोट गर्नुभयो, ‘कसैले सायद यी तत्वहरूलाई अति विस्तारपूर्वक यसरी प्रस्तुत गर्न सक्नेछ :

- वस्तुनिष्ठ अवलोकन (उदाहरण होइन, विषयान्तर होइन, बरु जस्ताको तस्तै वस्तु)
- हेरेक वस्तुको अर्को वस्तुसँग बहुआयामिक सम्बन्धमाथि सम्पूर्णतामा
- वस्तुको विकास (परिघटना, क्रमशः यसको आफ्नो गति, यसको आफ्नो जीवन)
- वस्तुभित्र आन्तरिक रूपले अन्तरविरोधी प्रवृत्ति (र ……….आयाम)
- सार र विपरीतहरूको एकताका रूपमा वस्तु (परिघटना, विषय आदि)
- विपरीतहरूको सङ्घर्ष (क्रमशः उद्घाटन, अन्तरविरोधी सङ्घर्ष आदि)
- विश्लेषण र संश्लेषणको एकता- पृथक् भागहरू र समग्रतालाई टुक्र्याउनु यी भागहरूको योग
- प्रत्येक वस्तु (परिघटना, प्रक्रिया आदि) को सम्बन्ध बहुआयामिक होइन, बरु सामान्य, सर्वाभौम हुन्छ। प्रत्येक वस्तु (परिघटना, प्रक्रिया आदि) प्रत्येक अन्यसँग जोडिएको हुन्छ ।
- विपरीतहरूको एकता मात्र होइन, बरु हेरेक सङ्कल्पको गुण, विशेषता, पक्ष, गुण धर्म प्रत्येक अर्कोमा सङ्क्रमण, यसको विपरीत ?
- नयाँ पक्षहरू, सम्बन्ध आदिको खोजीमा अनन्त प्रक्रिया
- वस्तु, परिघटना, प्रक्रिया आदिको रूपदेखि सारसम्म, कम गहन सारबाट अधिक गहन सारसम्म मानव ज्ञान गहिर्दै जाने अनन्त प्रक्रिया
- सहअस्तित्वको कारकतासम्म, सम्बन्ध र अर्कोसँग पारस्परिक निर्भरतादेखि अफ्न बढी गहनतर, अफ्न बढी सामान्य रूपसम्म
- तल्लो चरणका कतिपय लक्षण, विशेषता आदि माथिल्लो चरणमा पुनरावृत्ति
- पुरानोतिर स्पष्टतः फर्कनु (निषेधको निषेध)
- सारको रूपसँग सङ्घर्ष र यसको विपरीत रूप हटाउनु, सारको रूपान्तरण र

- मात्राको गुणमा सङ्क्रमण र यसका विपरीत (१५ र १६ बुँदाका) उदाहरण हुन् ।
- यी बुँदाको सारसङ्क्षेपमा उहाँले लेख्नुभएको छ, ‘सङ्क्षिप्तमा द्रन्द्रवादलाई विपरीतहरूको एकताको सिद्धान्तका रूपमा परिभाषित गर्न सकिन्छ । यसैमा द्रन्द्रवादको सार समावेश छ तर यसले व्याख्या र विकासको माग गर्दछ ।’

(लेनिन, दार्शनिक रचनाहरू : मार्क्सदेखि माओसम्म- अनुवादक सुदर्शन, पृ. ६८-६९) ।
नोटको सुरुमा लेनिनले भन्नुभएको छ, ‘कसैले सायद यी तत्वहरूलाई अति विस्तारपूर्वक प्रस्तुत गर्न सक्नेछ । यी १६ तत्वका आधारमा लेनिन वा अरू कसैले पनि विस्तारपूर्वक द्रन्द्रवादको व्याख्या गर्न सक्नेछ । द्रन्द्रवादको सार विपरीतहरूको एकता भए पनि यसले व्याख्या र विकासको माग गर्दछ’ भनी उहाँले जोड लगाउनुभएको छ । यो अधुरो कार्यभार बुझ्ने र त्यसलाई पूरा गर्न प्रतिबद्ध हुने दार्शनिक माओ नै हुनुहुन्थ्यो । चीनमा माओले सबभन्दा बढी भौतिकवादी यान्त्रिकता र आदर्शवादी अधिभूतवादका विरुद्ध लडनुपरेको थियो । त्यही आवश्यकता र लेनिनले दिएको जिम्मेवारी पूरा गर्न माओ भौतिकवादी द्रन्द्रवादको व्याख्या र विकासका लागि अध्ययनअनुसन्धानमा मात्र होइन, बरु वर्गसङ्घर्ष र अन्तरपाटी सङ्घर्षमा डटेर लाग्नुभयो । ‘वर्गसङ्घर्षबिना दर्शनशास्त्रको कुरा गर्नु भनेको समय खेर फाल्नु हो’ भन्ने माओको जीवनदर्शन थियो । उहाँ जहिले पनि किताबी दर्शन र जीवन दर्शनका बीच एकता कायम गर्ने दार्शनिक हुनुहुन्थ्यो । वर्गसङ्घर्ष र दुई लाइन सङ्घर्षका प्रक्रियामा उहाँले व्यवहारबारे (१९३७), अन्तरविरोधबारे (१९३७), द्रन्द्रात्मक भौतिकवाद (१९३८), जनताबीचका अन्तरविरोधहरूको सही सञ्चालनबारे (१९५७), द्रन्द्रवादका उदाहरणहरू (१९५९), सही विचार कहाँबाट आउँछ ? (१९६३), दर्शनशास्त्रका समस्याबारे कुराकानी (१९६४) जस्ता

महत्वपूर्ण कृतिहरूको रचना गर्नुभयो । यी कृतिहरू लेनिनको १६ बुँदाका विस्तृत व्याख्या र विकासका परिणाम हुन् ।

भौतिकवादी द्रन्द्रवादको विकास गर्ने प्रक्रियामा उहाँले नै तीन नियमहरूलाई एउटै नियम अन्तरविरोधमा संश्लेषण गर्नुभएको छ । ‘दर्शनशास्त्रका समस्याहरूबारे कुराकानी’ मा माओले भन्नुभएको छ, ‘एङ्गोल्सले तीन नियमको कुरा गर्नुभएको छ तर म तीमध्ये दुईवटा नियम मान्दिनँ । विपरीतहरूको एकता नै सबभन्दा आधारभूत नियम हो । गुण र मात्राको एकअर्कामा रूपान्तरण त मात्रा र गुणजस्ता विपरीतहरूको एकता नै हो, निषेधको निषेध त कतै पनि अस्तित्वमा छैन । मात्रा र गुणको एकअर्कामा रूपान्तरण, निषेधको निषेध र विपरीतहरूको एकताको नियमलाई आमनेसामने समान तहमा राखियो भने अद्वैतवाद होइन, ‘त्रैतवाद’ हुन्छ..निषेधको निषेध भन्ने कुरा त हुनै सक्दैन । सकार-नकार-सकार… वस्तुको विकास प्रक्रियामा, हेरेक घटना यही शुङ्खलाबाट अघि बढ्छन्…।’

- माओ, दर्शनशास्त्रका समस्याबारे कुराकानी, अङ्ग्रेजी, ग्रन्थ ९, पृ.१३७, लेखन समय १९६४, श्रमिक वर्ग प्रकाशन हैदराबाद, भारत ।

यहाँ माओले मार्क्सवादी दर्शनशास्त्रका प्राधिकार एङ्गोल्सको आलोचना गर्दै तीन नियमको जडतामा क्रमभङ्ग गर्नुभएको छ । मार्क्स स्वयम्ले के भन्नुभएको थियो भने द्रन्द्रवादले कुनै पनि चीजलाई आफूमाथि हाबी हुन दिँदैन किनभने यो आलोचनात्मक र क्रान्तिकारी छ । यही दृष्टिकोणको प्रयोग गरेर उहाँले तथ्यका आधारमा र जीवनको भोगाइका आधारमा सत्य कुरा पत्ता लगाउनुभयो । लेनिनले संश्लेषण गर्नुभएको तर व्याख्या र विकास गर्न बाँकी रहेको विपरीतहरूको एकतालाई ‘ अन्तरविरोधबारे’ नामक प्रसिद्ध रचनामा माओले विशद् व्याख्या र विकास गर्नुभयो । आफ्नो समयमा विकास भएको परिस्थितिको अध्ययनअनुरूप जति गहििराइ र उचाइमा उहाँ पुनुभयो त्यति नै गहििराइ र उचाइमा द्रन्द्रवादको विकास गर्नुभयो । निषेधको निषेध भनें नियम त हुनै सक्तेन भनी जोडदार रूपमा खण्डन गर्ने आँट गर्नुभयो । यही प्रक्रियामा नै उहाँले द्रन्द्रवादी स्टालिनको रक्षा गर्दै आंशिक रूपले अधिभूतवादी स्टालिनको विरोध गर्नुभयो । उहाँले इतिहासको आलोचनात्मक अध्ययनबाट वर्तमान क्रान्तिको बाटो स्पष्ट र उज्यालो पार्नुभयो । यही कारणले गर्दा चीनमा क्रान्ति सम्पन्न भयो । विश्वक्रान्तिको लहर अघि बढ्यो ।

अन्ततः लेनिनको द्रन्द्रात्मक तथा ऐतिहासिक भौतिकवादको विकास र माओको भौतिकवादी द्रन्द्रवादको विकासले मार्क्सवाद सापेक्षतामा परिपूर्ण बन्यो । यसले गर्दा सर्वहारा वर्ग एवम् उत्पीडित वर्गको बौद्धिक हतियारले विजय हासिल गर्दै गएको हो ।

तृतीयतः माओले ‘दुई एकमा समायोजन हुन्छन्’ भन्ने ल्यु साओ-चीको दर्शनमा खण्डन गर्दै ‘एक दुईमा विभाजन हुन्छ’ भन्ने द्रन्द्रात्मक तथा ऐतिहासिक भौतिकवादी दर्शन लागू गर्नुभएको छ । ल्यु साओ-ची वर्गसमन्वय गरेर पुँजीवादको पुनर्स्थापना गर्न चाहन्थे । माओ समाजवादमा पनि वर्गसङ्घर्ष जारी रहन्छ भन्ने कुरा स्पष्ट पार्न चाहनुहुन्थ्यो । पार्टी, पार्टीभित्र रहेका व्यक्ति, समाज र पदार्थको सूक्ष्म कणदेखि ब्रह्माण्डसम्म हरचीज दुईमा विभाजन हुन्छन् किनभने हेरेक वस्तु विपरीतहरूको एकत्व हो । समाजमा साम्यवाद आएपछि पनि एक दुईमा विभाजन हुन्छ । स्वयम् मानव जाति पनि जीवन र मृत्युको विपरीत प्रक्रियाबाट अघि बढ्छ । यो प्रक्रियामा उहाँले विश्लेषण र संश्लेषणको द्रन्द्रवाद विकास गर्नुभएको छ । विश्लेषण गर्दै जाँदा संश्लेषण हुन्छ र संश्लेषण गर्दै जाँदा विश्लेषण हुन्छ । हरवस्तु विश्लेषणयोग्य हुन्छ भन्ने कुरा एक दुईमा विभाजनको पुष्टि हो ।

चतुर्थतः माओले युद्ध दर्शनको व्यवस्थित विकास गर्नुभएको छ । दीर्घकालीन युद्धको कार्यदिशामा उहाँले भन्नुभएको छ, ‘राजनीति रक्तपातहीन युद्ध हो र युद्धचाहिँ रक्तपातयुक्त राजनीति हो ।’ राजनीति र युद्धको द्रन्द्रात्मक सम्बन्ध उहाँले स्पष्ट पार्नुभएको छ । ‘युद्ध र रणनीतिका समस्याहरू’ शीर्षकको सैन्य कृतिमा उहाँले भन्नुभएको छ, ‘बन्दुकबाट छुट्टी पाउन बन्दुक उठाउन जरुरी छ ।’ यही नै माओको युद्धदर्शन हो । यसमा धेरै व्याख्या आवश्यक छैन ।

पञ्चमतः माओले सबभन्दा महत्वपूर्ण र शक्तिशाली दर्शन निरन्तर क्रान्तिको दर्शन दिनुभएको छ । माओले आफ्नो जीवनमा तीनवटा क्रान्ति गर्नुभयो । समाजवादी क्रान्तिमा पुन सबभन्दा पहिले २५ वर्ष लडेर नयाँ जनवादी क्रान्ति गर्नुभयो । जब समाजवाद लागू गर्न अघि बढ्दै हुनुहुन्थ्यो त्यतिबेला ल्यु सा-ओची र तङ साओ-फेङले अफ्फै पुँजीवादको विकास नगरी समाजवादमा पुन सकिन्न भन्दै बाटो छेक्ने दुस्साहस गरे । परिणामस्वरूप १९५७ मा फेरि

समाजवादमा फड्को हान्ने स्थिति बन्यो । यो दोस्रो क्रान्ति थियो । तेस्रो, माओकै शब्दमा ‘दाहान-नङ्गा देखाएर आउने बाघभन्दा दस गुणा डरलाग्दा बाघ, साधारण ब्वाँसोभन्दा भेडाको छाला ओढेका दस गुणा पापी ब्वाँसो, साधारण गोलीभन्दा चिनीले बेरिएका दस गुणा विध्वंसक् गोली’ का विरुद्ध समाजवादमा लड्नुपर्ने भयो । त्यसका विरुद्धको लडाईँ सांस्कृतिक क्रान्ति थियो । १९६६ देखि आफ्नो मृत्युसम्म उहाँले महान् सर्वहारा सांस्कृतिक क्रान्ति अर्थात् सर्वहारावर्गको अधिनायकत्वअन्तर्गत निरन्तर क्रान्ति लड्नुभयो । सांस्कृतिक क्रान्तिको उद्देश्य भनेको उहाँले भन्नुभएको छ, ‘सांस्कृतिक क्रान्तिको उद्देश्य विश्वदृष्टिकोणको समस्या समाधान गर्नु हो । यो त संशोधनवादका जरा उखेल्ने प्रस हो ।’

राजनीतिक क्रान्तिमा वर्गदुस्मन त सत्ताच्युत भयो तर स्वयम् क्रान्तिकर्तामै रहेको पुरानो विचारधारा, विरासत, आनीबानी, रीतिरिवाजको आदत सत्ताच्युत हुन सकेन । मार्क्सले भन्नुभएअनुसार ‘वर्गविभेदको अन्त्य गर्न वर्गविभेद आधारित हुने सम्पूर्ण उत्पादन सम्बन्धहरूलाई अन्त्य गर्न, उक्त उत्पादन सम्बन्धअनुरूप रहेका सम्पूर्ण सामाजिक सम्बन्धलाई अन्त्य गर्न र यो सामाजिक सम्बन्धबाट उत्पन्न सम्पूर्ण विचारलाई क्रान्तिकारीकरण गर्न’ समाजवादमा सर्वहारा अधिनायकत्वअन्तर्गत निरन्तर क्रान्तिको आवश्यकता हुन्छ । जसरी लेनिनले वर्गसङ्घर्षलाई मात्र मानेर कोही पनि कम्युनिस्ट हुन सक्तैन, बरु जसले वर्गसङ्घर्षलाई सर्वहारा अधिनायकत्वसम्म विस्तार गर्दछ त्यही नै कम्युनिस्ट हुनसक्छ भनेर मार्क्सवादी र संशोधनवादीका बीच रेखा खिच्नुभएको थियो त्यसरी नै आज जसले सर्वहारा अधिनायकत्व मात्र मानेर कोही पनि कम्युनिस्ट हुन सक्दैन, बरु जसले सर्वहारा अधिनायकत्वअन्तर्गत निरन्तर क्रान्तिलाई स्वीकार गर्दछ त्यही नै कम्युनिस्ट हुन सक्छ । यो सांस्कृतिक क्रान्तिको उद्देश्य अर्थात् यो निरन्तर क्रान्तिको कार्यभार भनेको विश्वदृष्टिकोण (दर्शनशास्त्र) को समस्या समाधान गरी संशोधनवादका जरा उखेल्नु हो । यो क्रान्तिको प्रथम निशाना भनेको आफैँ हुनु हो अथवा हेरेक कम्युनिस्टले आफ्नो खराब विचारधारा, विरासत, चालचलन र आनीबानीका विरुद्ध निरन्तर लड्नु नै सांस्कृतिक क्रान्ति हो । आदतको सत्ता निकै बलवान् हुन्छ । त्यसकारण उहाँले जीवनको उत्तरार्द्धमा यो क्रान्ति सुरु गर्नुभएको थियो । आज हामीले उहाँको जन्मदिवसका अवसरमा आदतको सत्ताका विरुद्ध निरन्तर क्रान्ति गर्दै विश्वदृष्टिकोणको समस्या समाधान गर्ने माओको अधुरो कार्य पूरा गर्ने प्रतिबद्धता गर्न जरुरी छ । महासचिव कमरेड विप्लवले नेतृत्व गरेको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीलाई जनताले भर्खरै सोधिरहेका छन्, ‘तिमीहरू पनि प्रचण्ड र बाबुराम हुँदैनौ भन्ने के म्यारेन्टी छ ?’ यसको म्यारेन्टी (सुनिश्चितता) सांस्कृतिक क्रान्ति नै हो । राजनीतिक र सांस्कृतिक क्रान्तको एकीकृत बलबाट मात्र यसको म्यारेन्टी गर्न सकिन्छ । तर यसको पनि सही व्याख्या र विकासको आवश्यकता छ ।

२) राजनीतिक अर्थशास्त्रमा माओको योगदान
पहिलो कुरा त माओले चिनियाँ राजनीतिक अर्थशास्त्रको अध्ययनबाट वर्गविश्लेषण गर्नुभयो र रुसमा लेनिनले क्रान्तिका शत्रु र मित्रको पहिचान गर्दा जुन तरिका अपनाउनुभएको थियो भिन्न देशमा उहाँले पनि यो तरिका अपनाउनुभएको थियो । त्यसआधारमा उहाँले आफ्नो देशलाई अफिम युद्धदेखि नै अर्धसामन्ती तथा अर्धऔपनिवेशिक भएको निर्घर्ष निकाल्नुभयो । क्रान्तिका शत्रुका रूपमा जमिनदार तथा दलाल वर्गलाई लिनुभयो भने मध्यमवर्ग तथा राष्ट्रिय पुँजीपति, निम्नपुँजीपति, अर्धसर्वहारा, सर्वहारालाई क्रान्तिका मित्रका रूपमा लिनुभयो । निम्नपुँजीपति र अर्धसर्वहारा भनेका मूलतः श्रमजीवी किसानहरू नै हुन् । उहाँले मजदुर र किसानलाई आधारभूत वर्गका रूपमा लिएर अर्धसर्वहारा, निम्नपुँजीपति र राष्ट्रिय पुँजीपतिलाई साथमा लिएर जाने नीति बनाउनुभयो । यसअनुरूप नै पहिलो कुरा उहाँले पुँजीवादी क्रान्ति पूरा गरी वैज्ञानिक समाजवाद ल्याउन गाउँले सहरलाई धेरै रणनीतिमा आधारित दीर्घकालीन युद्ध र नयाँ जनवादी क्रान्ति गर्ने कार्यदिशा तय गर्नुभएको थियो । दोस्रो, माओले दलाल तथा नोकरशाही पुँजी कब्जा गरेर राष्ट्रिय पुँजीको विकास गरी समाजवादमा पुग्ने नयाँ जनवादी क्रान्तिको कार्यक्रम बनाउनुभयो । त्यसका लागि उहाँले सहकारी आन्दोलन चलाउनुभयो । यसका साथै टिमबद्ध र सामूहिक उत्पादनतिर जाने नीति लागू गर्नुभयो । उहाँले आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रमा जोड दिनुभयो जसको परिणाममा आजको चीन बनेको हो ।

तेस्रो कुरा, उहाँले छरिएको कृषि उत्पादनलाई समाजीकरण गर्दै समाजवाद ल्याउने दिशातिर चीनलाई अघि बढाउनुभयो । कृषि उत्पादन र दूला

उद्योगको दुई खुट्टामा समाजवादी अर्थ व्यवस्थाको विकास गर्नुभयो । उहाँले भन्नुभएको छ, ‘कृषिको समाजीकरणबिना समाजवादलाई पूर्ण र सुदृढ गर्न सकिँदैन ।’

- जनताको जनवादी अधिनायकत्वबारे ।

चौथो कुरा, माओले ल्यू साओ ची र तेङ स्याओ पिङको निरपेक्ष रूपले ‘उत्पादन बढाऊ’, ‘बिरालो सेतो होस् वा कालो, उसको काम मुसा मार्ने हो’ भन्ने सिद्धान्तविरुद्ध ‘क्रान्तिलाई पकड र उत्पादन बढाऊ’ को विकास गर्नुभयो । नेपालमा ल्यु र तेङका पक्षधर प्रचण्ड र बाबुराम हुन् जसले राजनीतिक क्रान्ति होइन, आर्थिक क्रान्ति गर्नुपर्छ भनेर खोक्रो हल्ला मच्चाइरहेका छन् । ‘उन्नत सामाजिक व्यवस्था र पिछडिएको अर्थतन्त्र’ को अन्तरविरोधका नाममा ती चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीभित्र रहेका संशोधनवादीहरू पुँजीवादको पुनर्स्थापना गर्न चाहन्थे । मार्क्सवादी राजनीतिक अर्थशास्त्रमा कहिल्यै पनि आर्थिक उत्पादन पृथक् हुन सक्दैन । त्यसकारण माओले ‘राजनीतिलाई शीर्षमा राख’ भन्ने नारा संश्लेषण गर्नुभयो ।

पाँचौँ, माओ सहकारी, सामूहिक उत्पादन हुँदै साम्यवादी अर्थव्यवस्था कम्युनको स्थापना गर्न सफल हुनुभयो । कम्युन उत्पादनप्रणालीले साम्यवादको जग हाल्दै थियो जहाँ मानव श्रम माल बन्न छोड्दै थियो । श्रमले मुक्ति प्राप्त गर्दै मानवजातिको कर्तव्य बन्दै थियो । त्यसमा वर्गविहीन, राज्यविहीन र शोषणरहित समाजको बिरुवा हुकँदै थियो । संसारका र चीनका शोषकहरू त्यो बिरुवा निमोढ्न टुपीदेखि पैतलासम्मको बल लगाइरहेका थिए । माओको मृत्यु भयो र संशोधनवादीहरू सतामा आए । त्यो बिरुवा निमोठियो । त्यसलाई हामीले फेरि रोपेका छौँ । त्यसको फेरि हामीले उत्पादनका साधनहरूमा विज्ञान र प्रविधि जोडेर वैज्ञानिक समाजवादका रूपमा स्थापना गर्नुपर्छ । क्रान्तिकारी वर्गको हातमा त्यसलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्छ ।

छैटौँ कुरा, उहाँ १९५१ देखि नै व्यवस्थापनमा भ्रष्टाचार, बर्बादी र नोकरशाहीजस्ता तीन खराबी र प्रशासनमा घुसखोरी, कर्छली, राज्यसम्पतिको चोरी, सरकारी टेक्कामा टगी, व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि आर्थिक सूचना चोरीजस्ता पाँच खराबीका विरुद्ध लड्नुभयो र यसलाई सांस्कृतिक क्रान्तिसम्म पुर्‍याउनुभयो ।

३) वैज्ञानिक समाजवाद

सर्वप्रथमतः चीनको छिपेकी देश रुसमा समाजवादी क्रान्ति सम्पन्न भएको अवस्थामा त्यहाँ क्रान्तिका लागि अनुकूल परिस्थिति बनेको थियो । तर रुस आधा युरोपमा पर्दथ्यो । जहाँ उद्योग तथा कलकारखानाको विकास भएको थियो भने अर्कोतिर विशाल पूर्वी भाग एशियामा पर्दथ्यो जहाँ सामन्ती कृषिप्रणाली थियो । त्यहाँ मजदुर वर्ग मुख्य चालक शक्ति थियो । रुस आफैँ सामन्ती-साम्राज्यवादी देश थियो । तर चीन जनसङ्ख्यामा विशाल्त्, गाउँ नै गाउँ भएको कृषिप्रधान र अर्धऔपनिवेशिक तथा अर्धसामन्ती देश थियो । माओले लेनिन र युरेसिया पढ्नुभयो । माओ र चीनजस्तै कृषिप्रधान तथा पिछडिएको पूर्वी देशका नेताहरूले लेनिनलाई सोच्नुभयो- हाम्रोजस्तो देशमा क्रान्ति कसरी गर्ने ?

लेनिनले जबाफ दिनुभएको थियो, ‘यहाँ तपाईँहरूसामु यस्तो कार्यभार उपस्थित छ जुन सारा विश्वका कम्युनिस्टहरूको अगाडि पहिले कहिल्यै उपस्थित भएको थिएन । साम्यवादका आमसिद्धान्त तथा व्यवहारलाई यस्तो अवस्थाको अनुकूल ढाल्नमा सक्षम हुनुपर्नेछ जहाँ किसान जनसमुदाय जनसाधारणको मुख्य भाग हुन्छ, जहाँ पुँजीका विरुद्ध होइन, अपितु मध्ययुगीन अवशेषहरूका विरुद्ध सङ्घर्षको कार्यभार सम्पन्न गर्नु आवश्यक हुन्छ । यो कठिन र विलक्षण कार्यभार हो परन्तु विशेष रूपले आभारयोग्य छ किनभने सङ्घर्षमा ती जनसाधारण तानिएर आइरहेका छन् जसले अहिलेसम्म सङ्घर्षमा भाग लिएका थिएनन् …।’

अफ्न अघि बढेर लेनिन भन्नुहुन्छ, ‘त्यो कार्यभार यस्तो छ जसको समाधान तपाईँलाई एउटा पनि साम्यवादी पुस्तकमा मिल्नेछैन परन्तु त्यसको समाधान तपाईँलाई त्यो समान सङ्घर्षमा मिल्नेछ जसको सुरुआत र्ससले गरेको थियो । तपाईँले यो कार्यभार पूरा गर्नुपर्नेछ र त्यसलाई अनुभवले हल गर्नुपर्नेछ ।’

- पूर्वीराष्ट्रका कम्युनिस्ट सङ्गठनहरूको महाधिवेशनमा भाषण, १९१९ ।

त्यो कठिन र विलक्षण तर आभारयोग्य कार्यभार आफ्नै अनुभवले समाधान गर्न माओले चीनमा १९२४ देखि क्रान्ति सुरु गर्नुभयो । माओले गाउँको काम मुख्य तथा मजदुर र किसानलाई प्रमुख चालक बनाउँदै गाउँले सहर धेरै नीति बनाउनुभयो तर छन तु स्यु, लि लि सान र वाङमिङले सहरको काम प्रमुख र मजदुर मात्र प्रमुख चालक शक्ति भएको बताउँदै

रुसको नक्कल गर्ने दुस्साहस गरे । अन्ततः माओ चिङकाङसान पहाड चढ्नुभयो र सेना सङ्गठित गरेर अघि बढ्नुभयो । अर्कोतिर कोमिन्ताङलाई जापानका विरुद्ध लड्न संयुक्त मोर्चा बनाउने प्रस्ताव राख्दै जापानविरोधी प्रतिरोध अभियान अघि बढाउन आह्वान गर्नुभयो । छन तु स्यु त पार्टीबाट भाग्यो तर सुरुमा लि लि सान र पछि वाङ्मिङ दार्शनिक रूपमा जडसूत्रवादी र राजनीतिक रूपमा उग्रपन्थी प्रवृत्तिका साथ नेतृत्वमा आए । उनीहरूले सहरिया विद्रोहको योजना बनाए र माओको गाउँले सहर धेरै कार्यदिशा मानेनन् । जब उनीहरू सहरमा केन्द्रित भए एउटा उत्साहका साथ अघि बढिरहेको र माओले निर्माण गरेको तीन लाख जनमुक्ति सेना १९३१ देखि ३३ सम्मको लडाइँमा क्षतविक्षत भयो । माओले १९३४ देखि १९३५ को चुनई बैठकसम्म लम्बे अभियान चलाउनुभयो । २० करोड जनसङ्ख्या छिचोलेर आउँदा फेरि जनमुक्ति सेना उत्तिकै शक्तिशाली भयो । चुनई बैठकमा माओको कार्यदिशा विजयी र वाङ्मिङको कार्यदिशा पराजयी भयो । १९३६-१९४० सम्म माओले निकै राम्रो अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्नुभयो । व्यवहारबाट सिद्धान्त संश्लेषण गर्नुभयो ।

दोस्रो, माओले सैन्य कार्यदिशा र राजनीतिक कार्यदिशा संश्लेषण गर्नुभयो । १९३८ मा ‘दीर्घकालीन युद्ध’, ‘युद्ध र रणनीतिका समस्याहरू’ लेखेर सर्वहारा वर्गको सैन्य कार्यदिशा स्पष्ट पार्नुभयो । सुरुमा दुस्मन बलियो हुन्छ र हामी कमजोर हुन्छौँ । त्यसकारण हाम्रो नीति रणनीतिक रक्षा हुन्छ । जब दुस्मन र हामी बराबरी अवस्थामा पुछौँ तब हाम्रो नीति रणनीतिक सन्तुलन हुन्छ । जब दुस्मन कमजोर हुन्छ र हामी बलियो हुन्छौँ तब हाम्रो कार्यनीति रणनीतिक आक्रमण हुन्छ । यसरी दीर्घकालीन युद्ध विजयी भएर नयाँ जनवादी क्रान्ति पूरा हुन्छ । १९४० मा माओले बल्ल नयाँ जनवादी राजनीतिक कार्यदिशा स्पष्ट पार्नुभयो । यो पनि आधारडूलाका र स्थानीय सत्ता अभ्यासबाट संश्लेषण गरिएको थियो । अर्धऔपनिवेशिक र अर्धसामन्ती देशमा पुँजीवादी क्रान्ति पूरा गरी वैज्ञानिक समाजवादमा पुग्ने पुलका रूपमा नयाँ जनवादको विकास गरियो । यो माओको कार्यदिशामा क्रान्तिकारी योगदान हो ।

तेस्रो, माओले कम्युनिस्ट पार्टीलाई श्रमजीवी तथा उत्पीडित वर्गको अग्रदस्ता बनाइरहने विधिको विकास गर्नुभयो । विवादका विषयलाई विचारधारात्मक रूपमा उठाएर फिनामसिना कचिङ्गलामा फस्न नदिनु, बृहत् जनवादको अभ्यासमा आक्रोश, आवेग र अस्मत्तुष्टि व्यक्त हुन दिएर केन्द्रीयतामा बदल्नु, सयौँ फूलहरू फुल्ने र हजारौँ विचारशाखाहरूलाई खेल्ने स्वतन्त्रता दिँदै बासनादार फूलहरूको रक्षा गर्नु र विषालु भारपात गोडेर जैविक मल बनाउने, आफ्नो टाउकोमाथि आफैँ आगो लगाउने, तथ्यहरूबाट सत्य पत्ता लगाउने र जनताबाट लिएर उनीहरूलाई दिनेलगायत विधिले कम्युनिस्ट पार्टीलाई समृद्ध बनाएको छ ।

चौथो, उहाँले वैज्ञानिक समाजवाद ल्याउने मात्र होइन, बरु त्यसलाई टिकाएर साम्यवादमा पुग्ने महान् सर्वहारा सांस्कृतिक क्रान्तिको बाटोमा अघि बढाउनुभयो । तर यो कार्यभार अधुरो छ । १९७६ मा उहाँको मृत्युपछि अघि बढ्न पाएको छैन । महासचिव क. विप्लवले नेतृत्व गरेको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले यसलाई एकीकृत जनक्रान्तिमा एकीकृत गरी समीक्षामा प्रवेश गर्दै आउँँ महाधिवेशनबाट आफ्नो मार्गदर्शक र जीवनदर्शन बनाएर जाने निर्णय गरेको छ । १२६ औँ माओ दिवसका सन्दर्भमा हामी महान् मालेमावादको विकास गर्ने र लालभन्डा बोकेर लालभन्डाकै बदनाम गर्ने गद्दारहरूको जरा उखेल्ने प्रतिबद्धता जाहेर गर्दछौँ ।

९ पुस, २०७५

भ्रष्ट इन्जिनियर ...

आड र राजनीतिक संरक्षणमा सार्वजनिक जग्गा मिचेको भन्दै उजुरी परेपछि सरकारी निकायमा टेक्कापड्डाको काम गर्ने अधिकारीको जग्गा तनहुँ जिल्ला जनसरकारले कब्जा गरेको समाचार प्राप्त भएको छ ।

नेकपाका जिल्ला सेक्रेटरी सुजनका अनुसार अधिकारीले आफ्नो जग्गाभन्दा बढी सार्वजनिक जग्गा कब्जा गरेका छन् भने जग्गाको दुवैतिरको खोलाको मापदण्डसमेत मिचेका छन् ।

महासचिव विप्लवद्वारा ...

सत्रदेखि दाङ्मा सञ्चालनमा आएको सहिद कृष्ण सेन ‘इच्छुक’ बहुप्राविधिक शिक्षालयका विद्यार्थी र शिक्षक यात्रारत थिए । उक्त बसमा विद्यार्थी ३४ जना, शिक्षक दुईजना र चालक एक गरी जम्मा ३७ जना यात्रु थिए ।

दैनिक

कमरेड माओलाई पछ्याउँदै चीनको यात्रामा

(१८ भदौ, २०७३)

‘विस्फोटक पदार्थ फेलापन्यो’ भन्दै छेन्दु एयरपोर्टमै अलप पारिएको सुटकेस भेटिएको खुसी र बेइजिङ एयरपोर्ट टर्मिनलको रिमिभिसँगै ‘फस्ट एड’ खोज्दै र ब्याग घिसाउँदै भौँतारिँदा एउटा पातलो-पातलो केटा स्वागत गर्न आइपुग्छ बास बस्ने होटेलको सिफारिस गर्दै। हामी होटेलको भाडा सोध्छौं अलि लापबाहीपूर्वक किनकि हाम्रो पहिलो ध्यान सहयात्री माणिक लामाको हातको घाउमा मलमलपट्टी गर्नेतिर हुन्छ। टर्मिनलमा ट्रांजिट समय कटाउन यत्रतत्र रफा भुइँमा सुतिरहेका मान्छेहरूले भारतीयका रेफा स्टेसनको पनि भ्रमलेको गराउँछन्। प्राथमिक उपचारकले ५० युआन लिनुअघि घाउ पुग्ने एउटा टेप बाँधिदिन्छ र केही टेप पनि थमाउँछ। हामी फर्केर जाँदा पनि होटेलवाला हामीलाई पर्खेभैं हामीतिर आउँछ। उसले ३०० युआन भन्छ प्रतियोगिता। रातको १२ बजिसकेको छ। हामी उसलाई तीन रात बस्दा प्रतियोगिता २५० युआनसम्ममा हुन्छ कि भनेर सोध्छौं। ऊ लोभिन्छ र हामीलाई लिएर होटेलको कोठातिर डोच्याउँछ। हाम्रो भोलाहरू डिकीतिर हालिदिँदै हामीलाई सिटमा राखेर २-४ मिनेट समय मागेर अरू २-३ समूह लिएर आउँछ र हामीलाई होटेलतिर बिदा गरेर अलप हुन्छ। होटेलमा आइपुगेपछि थाहा हुन्छ, बिहान ब्रेकफास्ट पाइने भए पनि खानाको व्यवस्था छैन। काउन्टरमा दर्ता गरिसकेपछि आडेको डिपार्टमेन्टल स्टोरतिर देखाइदिन्छे एउटी चिनियाँ युवतीले।

डिपार्टमेन्टल स्टोरमा गएर १/२ पाउन्ड पाउरोटी र ४ बोटल पानी, एउटा कप आदि लिएर फर्कन्छु। मभन्दा ७/८ वर्ष जेठा माणिक सर थकाइ, तनाव, हातको दुखाइ आदिले लखतरान भइरहेको पाउँछु। मुस्किलले १/२ टुकुरा पाउरोटी चपाएर उहाँ हाँहाँहुँदै गर्दै ढल्किनुहुन्छ। पाउरोटीसँग औषधि खाएर म पनि पल्टिन्छु। नेपालको समय १ बजिसकेको छ रातको। बेइजिङको घडीले ३ बजिसकेको छ।

बिहान उठ्दा माणिक सरलाई नुहाइधुवाइ तयार र ताजा पाउँछु। बेलुका खाना नखाएकाले माणिक सर भोकले ढल्न मात्र बाँकी हुनुहुन्छ। सामान किन्दाकिन्दि ११ बजिसक्यो। सँगैको होटेलमा गएर दुई ठाउँमा ‘राइस’ र एक ठाउँमा ‘फ्रिज’ मगाउँदै एउटा सानो कोक पिउन थाल्छौं। थालभरिको तातातो सल्लो माछा आउनसाथ माणिक सरका हातका काँटाचम्चा सम्बगान थाल्छन्। भुटेको भात आउन्जेल बिचरो माछाको केही काँडा, टाउको र हाडाखोर मात्र बाँकी हुन्छ।

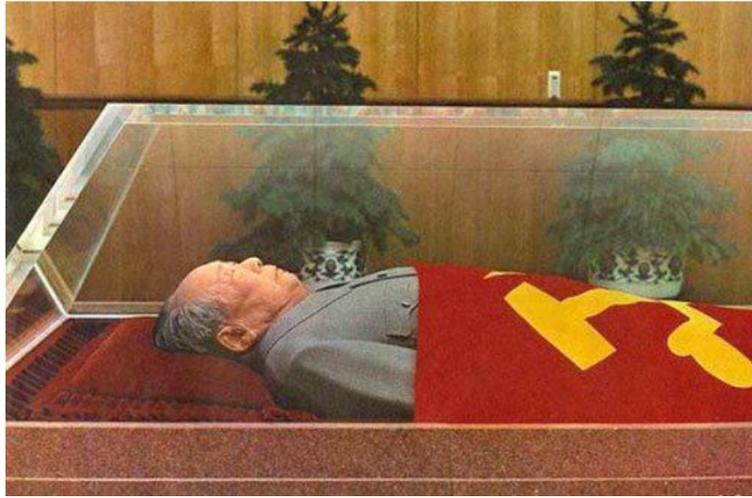
खाना सकेपछि हामी काउन्टरमा पैसा बुझाउन जाँदा तियानमेन स्वचायर (जहाँ कमरेड माओ त्सेतुङको शव छ) मा जान द्याबसी-कारका लागि अनुरोध गर्छौं। ८०० युआनबाट घटाएर ५०० मा युआनमा भाउ मिलेपछि माओका शव रहेको भवन, तियानमेन स्वचायर, ग्रेट हल अफ द पिपुललागायत स्थानका लागि हामी प्रस्थान गर्छौं। १ बजेतिर तियानमेन भवनमा प्रवेशका लागि टिकट लिएर केही तस्बिर खिचाएपछि हाम्रो प्रस्थान माओको शव रहेको भवनतिर हुन्छ। केही अलमल र सोधपुछपछि हामी माओको शव रहेको स्थलतिर अघि बढ्छौं। तर ८ देखि १२ बजेसम्म मात्र हेर्न पाइने माओको शव भवन हामी पुग्दा बन्द भएको र घन्टा भइसकेको हुन्छ। उता राष्ट्रिय सङ्ग्रहालय पनि बन्द भइसकेको

हुन्छ। ग्रेट हल अफ द पिपुलको पास वा भ्रमणका लागि अग्रिम बुकिङ गर्नुपर्ने पनि हामीलाई थाहा हुँदैन। बाहिरबाहिर केही फोटा खिचाउँछौं।

माओको शव अवलोकन : जीवनको एक सफल क्षण

(१९ भदौ, २०७३)

होटेल् म्यानेजरसँग निकै लामो भलाकुसारी भयो हिजो बेलुका। कमरेड माओप्रति अगाध स्नेह रहेछ उनको पनि। हामी माओवादी हौं भन्ने थाहा पाएपछि उनी बारम्बार भनिरह्छन्- नो माओ नो चाइना, माओ इज गड अफ इस्ट आदि। उनी पनि बेइजिङदेखि ५०० माइल पूर्वको एउटा काउन्टीका चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीका सदस्य रहेछन्। रातो खबरको भिजिटिड कार्डमा रहेको कम्युनिस्ट पार्टीको फ्रन्डा देखेपछि उनले भनेका थिए- हामी सबै कम्युनिस्ट पार्टीका सदस्य। उनी जनगणतन्त्र कोरिया (उत्तरकोरिया) जाँदैछौं भन्ने थाहा पाएपछि अलि त्रसित बनेजस्तो भाव प्रकट गरे।

समाजवादबाट स्खलित चीन र सत्तासीन कम्युनिस्ट पार्टीका सदस्यले त्यस्तो भाव प्रकट गर्नु सामान्य थियो। मेरो जनयुद्धकालीन कथासङ्ग्रह ‘नयाँ बस्ती’ दिउँ। उनले नेपाली भाषा नबुझे पनि नेपालका बारेमा धेरैथोर सुनेको बताए। माओप्रतिको हाम्रो लगाव र हामी माओवादी भएको सुनेपछि उनी हामी प्रति धेरै नै आकर्षित भएका थिए। शनिबार पनि उनैले ५०० युआनमा तियानमेन स्वचायरसम्म जान, घुम्न र फर्किनका लागि द्याबसी व्यवस्था गरिदिएका थिए। हामी दिला भएकाले माओ मेमोरियल हल, सङ्ग्रहालय, बजार आदि घुम्न/हेर्न नपाएको भनेपछि उनी पनि दुःखी देखिए। चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टी, सी जिङ पिङ, तेङ, जिआङ जेमिन, हुजिन्ताओ, चीनको आर्थिक विकास, राष्ट्रपति चयन प्रक्रिया, चीकपाका सदस्यलगायत विषयमा एक-डेढ घन्टा कुरा भएपछि माणिक लामा र उनीसँग तस्बिर खिचाइयो। उनले दिउँसो हामीलाई घुमाउन लैजाने चिनियाँ युवकलाई भोलि पनि घुमाउन लगीदेऊ भनेर अनुरोध गरे। आजको यात्रा माओको मेमोरियल हलदेखि ग्रेट हल अफ द पिपुल र ग्रेट वालसम्मको थियो। ५५० युआनमा मुस्किलले टुङ्गो लागेको बताउँदै उनले हाम्रो यात्राको सफलताको पनि कामना गरे। उनी आइतबार बिहानै श्रीमती र २ बालबच्चा भेट्न आफ्नो गाउँ जाँदै रहेछन्। उनले आफू पनि केही

समयअघि श्रीमती र छोराछोरीलाई लिएर महान् माओको शव हेर्न गएको सुनाए। यो सुनाउँदा उनको अनुहार धेरै नै हैसिलो र मुग्ध देखियो।

बिहान उठ्दा ६:४० बजिसकेको थियो। माणिक नित्यकर्म सकी गुनगुनाउन थालिसक्नुभएको थियो।

हतारहतार तयार भएर खाजा खान होटेलमा भर्दा ७:३० भइसकेको थियो। हिजोका चिनियाँ युवक तयार भएर हामीलाई लिन ‘ब्रेकफास्ट’ गर्दै गरेको ठाउँमा आइपुगे। हामी कोदाको भक्कुजस्तै लामो ‘सी फुड’, एउटा उसिनको अन्डा र माडजस्तो अमिलो भोलोको स्वाद लैँदै थियौं, तमतम्याइँदो मुख पारे।

हामी कार चढ्दा ८ बज्न लागिसकेको थियो। हिजो ऊ गाडीमै बस्न चाहेको थियो, हामीले गाइडका रूपमा प्रयोग गर्दा अलि थकित देखिएको थियो। आज अलि कम फरासिलो देखेपछि क. मणिकलाई भनै- आज डाइभर अलि खुसी छैन। हुन

पनि उसलाई मैले गाइड बनिदिन अलि निकै नै जोड गरेको थिएँ, पहिलो त ठाउँ पत्ता लगाउने समस्या, दोस्रो फोटो खिचिदिने मानिसको अभाव थियो।

नभन्दै तियानमेन स्वचायर काटेर १ किमिजति पर गाडी पार्किङ गरेर माथि उक्लिपछि उसले रिसाएको लक्षण देखाउन थालिहाल्यो। हिजो हातैबाट भोला मागेर बोकिदिने मानिस आज माणिकले ब्याग दिँदा पनि लिन गाह्रो मानिरहेको थियो। हामी १ किमिजति फटाफट हिँडेर ग्रेट हल अफ द पिपुलको उत्तर दिशातिर दर्जनौं लाम लगाएर उभिएका हजारौं मानिसको हूलमा लाम लाग्यौं। भीड हेर्दा लाग्यो, हाम्रो देशमा पशुपति मन्दिरको ‘दर्शन’ गर्न भक्तजनहरू शिवरात्रीमा लाम लागिरहेका छन्। महान् माओका योगदानहरूको स्मरण र कदर गर्दै दैनिक दर्साँ हजार मानिस माओको शव हेर्न यसरी लाम लागेको ४० वर्ष भइसकेको छ। क. माणिक र मैले लाममै हिसाब गर्थौं, ५० करोडभन्दा बढी मानिसले दैनिक यसरी नै लाम लागेर माओको विशालकाय लम्पसार शरीरलाई हेरिसकेका छन् र यो कति रोकिएको छैन। ८० वर्ष कटेका वृद्धवृद्धादेखि बालबालिकासम्म, अपाङ्गता भएकादेखि तरनातनेरीसम्म सबै हातहातमा चीकपाको फ्रन्डा बोकेर मोबाइलमा नेट खोलेर च्याट गर्दै माओको शव हेर्न आतुर भएर लाम

लागिरहेछन्।

सुरक्षा जाँच कडा छ। सैनिक महिला-पुरुषले पोसाक र शरीरका सबै भाग खान्तासाथी गरिरहेका छन्। भोला र क्यामेरा बोक्न प्रतिबन्ध भएकाले ड्राइभरले बाहिरै राखेका छन्। म भने कवि अत्पत् पाण्डेयको कवितासङ्ग्रह समयसित रुमाल छैन र मेरो सम्पादन/प्रकाशनको ग्रन्थ दोरम्बा हत्याकाण्ड : मुक्तिका लागि बलिदान माओको शव रहेको भवन आसपासको सङ्ग्रहालय/पुस्तकालयमा प्रदान गर्न हातैमा बोकेर लाम लागिरहेछु। पुस्तक बोकेकाले ममाथिको निगरानी अलि बढी भएको छ। सामान्य परीक्षण नभएर अलि विशेष परीक्षण भएको छ ममाथि अलि पर लगेर। म सफासँग भनिदिन्छु- नेपालबाट आएको साहित्यकार-पत्रकार हुँ। माओ हाम्रो महान् आदर्श हुनुहुन्छ र उहाँको विचार हाम्रो मार्गनिर्देशक विचार। यी दुई पुस्तक उहाँप्रति ‘समर्पण’ गर्न चाहन्छु। माओप्रतिको अगाध श्रद्धाका कारण ती पुस्तक बाहिर जाँच भएको स्थानमा छोड्न सकिन्नँ म, ढिलै गरेर भए पनि लगेरै छाड्छु। मूल ढोकाका फूलका गुच्छाहरू बिक्रीमा राखिएको छ। प्लास्टिकमा सजाइएका ३ वटा गुच्छा २० युआन तिरेर लिन्छु र २ वटा माणिकलाई दिन्छु। एउटा गुच्छा र २ थान पुस्तक च्यापेर भीडमा धकेलाधकेल गर्दै अघि बढ्छु। चिनियाँ सैनिक स्वयम्सेवकहरू माइकिङ गरिरहेछन्। तिनको सक्रियताले भनिरहेछ- भोला, क्यामेरा, मोबाइल केही नबोक र हल्ला नगर। धकेलाधकेल नगर। बिस्तारै जाऊ र सुस्तरी मस्त निद्रामा रहेका माओको ‘दर्शन’ गर।

अब प्रतीक्षाको घडी आउने लागेको छ। मूल ढोकाबाट भित्र पस्नासाथ महान् माओको विशाल र भव्यतम सेतो प्रतिमूर्ति देखिन्छ कुसीमा थपक्क बसेको अवस्थामा। फूलका गुच्छाहरू त्यही थपक्क मिलाएर राख्नुपर्छ। म गुच्छाहरूसँगै पुस्तक पनि त्यही राख्छु। क. माणिक किम इल सुड र किम जोड इलको शव त लमतन्न सुताएर राखिएको छ तर माओको शव त बसाएर पो राखिएको रहेछ भन्नुहुन्छ। मलाई भने माओको अनुहार हेर्ने धित मरेकै हुँदैन। सैनिकहरू- औंला मुखमा लगेर ‘स्स्स्’ गरिरहेछन्, कोही पनि एक शब्द नबोल भनेर। त्यो प्रतिमूर्ति पार गरेर अघि बढेपछि बल्ल आइपुग्छ सिंसाको बाकसमा लमतन्न सुताएर राखेको महान् माओको साक्षात प्रतिमूर्ति। मलाई घन्टौं उभिएर शव हेरिहन मन लाग्छ। सेकेन्ड-सेकेन्ड पनि मेरा लागि अत्यन्त महत्वपूर्ण भइरहेका छन्। भीडले धकेलिरहेछ। सबै मौन-मौन हिँड्दै माओलाई धित मरुन्जेल हेरिरहेका छन्। छेउछाउमा मूर्तिवत् उभिएका सैनिकबाहेक भीडवरिपरि उभिएका सुरक्षाकर्मी ‘स्स्स्स्’ गरिरहेका छन्। मानौं उनीहरू भनिरहेका छन्, एक शब्द पनि ननिक्काली, सियो खसेको पनि चाल पाइने गरी अघि बढ, तिमिले आवाज निकाल्यौं भने गहिरो निद्रामा मस्त सुत्नुभएका माओको निद्रा भङ्ग हुनसक्छ...। मलाई भने माओ जुरुक्क उठेर अमेरिकी, बेलायती, जापानी, फ्रान्सेली, भारतीय अर्थात् विश्वसाम्राज्यवादका मतिथारहरू र सबैखाले प्रतिक्रियावादलाई हपारेर फेरि एकपटक हायलकायल पारिदिए पनि हुने थियो भन्ने लागिरहन्छ। तर यो त केवल मेरो हवाईकल्पना न थियो। विश्व सर्वहारावर्गका महान् नेता माओ

अराश सुवेदी

विश्वप्रतिक्रियावादलाई ‘कागजी बाघ’ शब्दले सम्बोधन गर्दै खिच्नुअने, ह्याकुलाले मिच्ने र देश एवम् जनताका लागि सर्वस्व गुमाउने, छोरा र पत्नीलाई सहिद बन्नसक्ने बनाउने महान् व्यक्तित्व हुनुहुन्थ्यो। म कल्पना गरिरहेको थिएँ- माओसँग आँखा जुधाएर एकपटक गर्बिला हात मिलाउन पाए पनि हुने नि! यसरी तरङ्गित हुँदाहुँदै हामी माओको पैतालातिरबाट शिरतिर पुगिसकेका हुन्छौं। माओको अनुहार हामीले तस्बिरमा देखेजस्तै धक्क बलिरहेको देखिन्छ। हल्का सुस्ताएजस्तो। म अनायासै ‘महान् माओ लालसलाम !’ भन्दै चिच्याएछु। नजिकै उभिएको सुरक्षाकर्मीले च्याप्प समातेपछि पो भस्त्र हुन्छ।

माओको शव अवलोकनपछि बाहिर निस्कने पूर्वी दिशातिर पुगेपछि त्यो भित्री गोजीको मोबाइल निकालेर कमरेड माणिकलाई कर गर्छु तस्बिरका लागि। यहीबाट भए पनि ५/७ मिटर पर सुस्ताइरहेका महान् माओलाई लालसलाम गर्छु। माणिक कडा सुरक्षा निगरानी देखेर आतिनुहुन्छ तर मेरो ढिपीका सामु उहाँको केही जोर चल्दैन। भीडभित्री लुकेर उहाँ एउटा तस्बिर खिचिदिएर हतारहतार ओभरलै पुग्नुहुन्छ। त्यसपछि हामी प्राङ्गणमा पुगेर माओको तस्बिर अङ्कित केही सामान किन्छौं स्मृतिका लागि।

माओको शव अवलोकनपछि माणिक सर र मबीच स्वाभाविक बहस निम्तिन्छ, शव अवलोकन उत्प्रेरणा हो कि होइन भन्नेबारेमा। म महान् मान्छेको शव, तस्बिर, विचार, हस्ताक्षर, पोसाक, निर्माण अर्थात् चिनोले जहिले पनि अघि बढ्न प्रेरणा दिने बताउँछु तर माणिकको अलि पृथक धारणा छ- मरेपछि त ढुङ्गोसरह भइयो नि जितिसुकै महान् भए पनि। म यसलाई भौतिकताभन्दा अलि फरक, भावना, विचार, आदर्श र सपनासँग जोडेर हेर्न अनुरोध गर्छु।

बेइजिङ सहर घुम्दा प्रस्टै देखिन्छ चिनियाँहरूले यतिबेला माओलाई व्यापारको साधन र लोगो बनाएका छन्। हेरेक सामानको विज्ञापनमा माओको तस्बिर छ होटेलदेखि सिगरेटका प्याकेटहरूसम्म ! विचार र व्यवस्थाबाट माओलाई जर्बजस्ती विस्थापित गरिएको छ। माओलाई लेनिनवादका सफल प्रयोगकर्ता, माओवादको प्रवर्तक, सर्वहारा किसान मजदुरवर्गका नेता, महान् मार्क्सवादी विचारक र नेताभन्दा पनि त्यही होटेलको म्यानेजरले भनेजस्तै ‘गड’ (ईश्वर) बनाइएको छ र केवल तस्बिर र सालिकमा पूजा गरिएको छ। विचारबाट अलग राखेर माओको पूजा गर्नुको के अर्थ छ र सर्वहारा वर्गका लागि !

क्रान्तिका लागि ...

क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठनले आयोजना गरेको केन्द्रीय समितिको बैठकलाई सम्बोधन गर्न बुटवल आएका प्रवक्ता प्रकाण्डले पत्रकारसम्मेलनमार्फत पार्टीका धारणाहरू सार्वजनिक गरे। क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठनले बुटवलमा राखेको पत्रकार सम्मेलनमा उनले बाहिर भ्रम फिँजाइरहेको आफ्नो पार्टीले कुनै जनयुद्ध वा सशस्त्र क्रान्तिका पक्षमा नरहेको बताए तर राज्य पक्षले अनावश्यक मुद्दा लगाउने, दुःख दिने र बन्दुकको बलमा आफ्ना आन्दोलनहरूलाई निस्तेज पार्न खोजे आफूहरू चुप नलामे चेतावनी पनि उनले दिए।

उनले भने, ‘राजनीतिक रूपमा एकीकृत जनक्रान्तिमार्फत देशको व्यवस्था परिवर्तन गरेर जनसत्ता स्थापना गर्नका लागि वैज्ञानिक समाजवादको विकल्पसहित सङ्घर्षमा छौं। राज्यले आतङ्ककारीजस्तै व्यवहार गर्छ। अन्य आपराधिक समूहलाई जस्तै व्यवहार गर्छ भने राज्यसँग लड्न तयार छौं।’ अहिलेको सत्ता कम्युनिस्टको सत्ता नभएको र कम्युनिस्ट आन्दोलन र पार्टीलाई सिध्याउनका लागि विदेशी प्रतिक्रियावादीले योजनाबद्ध रूपमा यो सरकार बनाएर जनतालाई कम्युनिस्टप्रति भ्रम पार्न

खोजेको भन्दै उनले आफूहरूलाई केपी-प्रचण्ड गठनबन्धनका पार्टीभन्दा ठूलो पार्टीका रूपमा रहेको जिकिरसमेत गरे।

उनले भने, ‘हामीले बदलिदो विश्वपरिवेश र नेपाली मौलिकतामा आधारित रहेर वैज्ञानिक दृष्टाबाट नयाँ क्रान्तिको स्वरूप तयार गरेका छौं। अब नेपालमा क्रान्ति कसैले रोकेर रोकिँदैन।’

उनले आफूहरू सरकारसँग वार्ता गर्न तयार रहेको बताए। कुनै समूह नभई दलकै हैसियतमा सम्बोधन भए वार्ता गर्न तयार रहेको उनको भनाइ थियो। ‘वार्ताका लागि हामी तयार छौं तर हामी राजनीतिक हैसियत भएको पार्टी भएकाले त्यहीअनुसार सम्बोधन हुनुपर्छ’, प्रकाण्डले भने। उनले सरकारले वार्ता टोली गठन गरे पनि त्यसको कुनै अर्थ नभएको बताए।

उनले नेकपा जनयुद्ध गर्ने पक्षमा नरहेको स्पष्ट पारे। ‘हामी जनयुद्धका पक्षमा छैनौं तर सरकारले बन्दुक देखाउँछ भने त्यसका विरुद्ध हामी उत्रिन्छौं’, उनले भने। क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठन नेपालका महासचिव हिम विष्टको सञ्चालनमा भएको उक्त पत्रकारसम्मेलनको अध्यक्षता सङ्गठनका अध्यक्ष प्रकाश डुम्रेले गरेका थिए। कार्यक्रममा नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका रूपदेही इन्चार्ज सङ्ग्राम पुन, नवलपरासी इन्चार्ज शरद ओली, रूपदेही सेक्रेटरी अमर आरसीलगायत नेताहरूको उपस्थिति थियो।

लुम्बिनीमा जनता जगाउँदै क्षितिज परिवार

रातो खबर संवाददाता/

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको सङ्गठन सुदृढीकरण तथा विस्तार अभियानअन्तर्गत लुम्बिनीमा जनकलाकारहरूले सांस्कृतिक कार्यक्रममार्फत गाउँगाउँमा जनता जगाउँदै हिँडिरहेका छन्।

अभियानकै अग्रगण्य लुम्बिनीमा रहेको क्षितिज सांस्कृतिक परिवारले गुल्मीमा धमाधम सांस्कृतिक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेको छ। जिल्लाको तम्घासमा मङ्सिर २१ गते, पीपलधारा २२ गते, धुर्कोटमा २३ गते नेटा दर्लिङमा २४ गते, पौडी अमराईमा २४ गते खैरेनीमा २६ गते पीपलपाटामा २७ गते, अश्लेवामा २८ गते र ठूलो लुम्पेकमा २९ गते सांस्कृतिक कार्यक्रमसहित जनसभा सम्पन्न भएको छ। सबै ठाउँमा सम्पन्न सभालाई नेकपाका जिल्ला इन्चार्ज पूर्णबहादुर सिंह, सेक्रेटरी खेम खड्का र अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घका खोमा तरामु मगरले सम्बोधन गरेका थिए।

जनसभामा कलाकारहरूले चमचम गर्ने खुकरी सान लाउने बेला भो, म नेपालकी छोरी, अन्तिम युद्ध, आऊ साथी मृत्युलाई जित्ने कोसिस गर्छौं, कति राम्रो तराई पहाडलगायत गीतहरूमा क्षितिज परिवारका कलाकारहरू हिमाल, संयोग, आत्म,

रेश्मा, ललिता, मुना, प्रकाश, बनीलगायतले नृत्य प्रस्तुत गरेका थिए।

यसैबच गुल्मीमै पुस ५ गते कार्यकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। तम्घासमा सम्पन्न कार्यक्रममा जिल्ला इन्चार्ज पूर्णबहादुर सिंह, सेक्रेटरी खेम खड्का, हाले नेकपामा प्रवेश गरेका सामाजिक अभियन्ता नरबहादुर कार्कीलगायतले प्रशिक्षण दिएका थिए। सोही दिन वर्तमान सदस्यमा रचनात्मक चिन्तनविषयक अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। कार्यक्रममा इन्चार्ज सिंहका साथै क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठन नेपाल गुल्मीका संयोजक शंकर भुसाल, रेसुङ्गा नगरपालिकाका प्रमुख डिल्लीराज भुसाल, रेसुङ्गा क्याम्पसका प्रमुख हरिबहादुर केसी

र जनमोर्चा कमल अर्यालले बोलेका थिए। वीरेन्द्र विकको संयोजनमा सम्पन्न कार्यक्रमको अध्यक्षता शङ्कर भुसालले गरेका थिए।

यसैबच सर्लाहीका गाउँगाउँमा अभियान चलिरेहेको छ। नेकपाका नेता-कार्यकर्ताहरू जनताका गाउँ-बस्तीमा पुगिरहेका छन्। अभियानका क्रममा पुस ६ गते बागमती नगरपालिकामा जनसभा सम्पन्न भएको छ। सभालाई सम्बोधन गर्दै सर्लाही जिल्ला इन्चार्ज कुमार पौडेलले जनसमुदायलाई प्रतिबद्ध भै एकीकृत जनक्रान्तिमा अघि बढ्न आह्वान गरे। विप्लवले नेतृत्व गरेको नेकपाले बाहेक अरू कुनै दलाल संसदीय पार्टीले वर्गीय मुक्ति गर्न नसक्ने ठोकुवासमेत गरे।

सहिद भूमिमा उभिएर क्रान्तिको उद्वेलन

खोमा तरामु मगर

गाउँदेखि अलिकति माथि उक्लिराएर अलिकति नजिकैको धौलागिरि, अन्नपूर्ण, माछापुच्छ्रे हिमालीतिर टाँसिन्छ आँखा । आकाशको स्निग्ध नीलो पछ्यौरीको सप्टेनीमुनिर क्षितिजमा ठडिएका हिउँका शृङ्खलाहरू साँच्चिकै अनुपम देखिन्छ । त्यहाँको प्राकृतिक सौन्दर्यले मनलाई जति आकर्षित गर्छ, महान् सहिदको रगतले सिञ्चित भूमिमा उभिएर सहिदको उदात्त सपना र नयाँ क्रान्तिको यात्रा पूरा गर्ने अभिभाराले त्योभन्दा बढ्ता थिचिरेको छ ।

मङ्सिर २९ गते गुल्मीको सत्यवती गाउँपालिका ठूलो लुम्पेकमा उक्लियो हामी । अर्थात् नेकपा गुल्मीको अभियान टोली क्षितिज परिवारका दुई दर्जन कलाकारसहित ठूलो लुम्पेक पुग्यो । तम्घासदेखि सुरु भएको सांस्कृतिक अभियान पीपलधारा, दर्लिङ, धुर्कोट, पौडीअमराई, पीपलपाटा हुँदै दर्जनौँ स्थानहरूमा प्रस्तुत गर्दै सत्यवती गाउँपालिकाको खैरी, अस्लेवा चौर हुँदै ठूलो लुम्पेक पुग्यो । जनताको अपार माया र उपस्थितिमा हामीले सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रस्तुत गर्थौं । हज्जारौँ जनतासँग भेटघाट, अन्तरक्रिया, सङ्गठन विस्तार, राजनीतिक प्रशिक्षणहरू सम्पन्न भए । अभियानको नेतृत्व जिल्ला इन्चार्ज कमरेड प्रविनले गर्नुभएको थियो भने अभियानमा जिल्ला सेक्रेटरी कमरेड रिम खड्का, जिल्ला जनसंरकार प्रमुख कमरेड प्रशान्त, जिल्ला सचिवालय कमरेडहरू, जिल्ला सदस्य कमरेडहरू, जनवागीय सङ्गठन एवम् मोर्चाका प्रमुख कमरेडहरू र सहिद परिवारहरू सहभागी हुनुहुन्थ्यो । म पनि गुल्मीको यो अभियानमा सहभागी भएँ ।

हामी ठूलो लुम्पेकको धर्मपुर प्राविमा कार्यक्रम सकेर २९ गते साँझ दाङसिङ्गा र क्वाङका स्थानीय जनताका घरमा बास बस्यौं । स्थानीय पार्टीले अभियान टोलीलाई खाना र बासको व्यवस्था गर्‍यो । त्यहाँका जनताले गरेको बिर्सिनसक्नु माया र सहकार्य असाध्यै सम्मानपूर्ण रह्यो । अभियानका सदस्यमा हामी पुस १ गते जनयुद्धका महान् सहिद मनबहादुर तरामु मगर (मनोज) सहादत भएको स्थान सत्यवती पुग्यौं । सत्यवतीको डाँडामा पुगेर हामीले सहिद मनोज, शिव राहादी मगर (दीपक), हेमलाल श्रेष्ठ (धर्ती) लगायत गुल्मीका सहिदहरूलाई मुठी उठाएर स्मरण गर्‍यो । सहिदहरूको सपना पूरा गर्ने प्रतिबद्धता गर्दै हामीले आफ्ना अनुभूतिसहित अभियानको

भएका छैनन् । सपनाको तस्कर गर्ने तस्करीहरूविरुद्ध क्रान्ति चढिरहेछ, हामीले चालेका पाइलाहरूजस्तै निरन्तर उकालो । यो उकालो नसकिएसम्म, शिखरमा नपुगेसम्म पूरा हुने छैनन् ती सहिदका सपना । तबसम्म चलि रहन्छ क्रान्ति । जीवन नै रहेछ क्रान्ति । क्रान्ति नै जीवन ।

उफ् ! हिउँ तुसारोले कट्याङ्गिएर मूछिँत भएका यी हातगोडाहरू ! हामी हिँड्दा पैतालालाहरूले खिडिएका यी ढुङ्गाहरू, हामीले पाइलामुनि कुल्चिएका डाँडाकाँडाहरू र होचिँदै गएका उकालीहरू । यी सबै बिम्ब हुन् हाम्रा जीवनका । हाम्रा नाकका डाँडी हुँदै बगेका नुनिला पसिनाका थोपाहरूले हामी हिँडेका बाटाभरि लेखिएका छन् हाम्रा सपना । चर्चरी

समीक्षा गर्‍यो ।

हामी नयाँ दिनको आँगनमा उभिएर क्रान्तिमा सहिदका योगदानहरूबारे चर्चा गर्‍यो । सत्यवतीको चौरभरि हाम्रो टिम छ । सबैमा खुसी छ र उत्तिकै जिम्मेवारीबोध पनि । उस्तै छ सबैको मनभरि क्रान्तिप्रतिको उद्वेलन । उस्तै छ हृदयमा उठिरहेको सपनाको तुफान । सहिदका अधुरा सपनाहरूको कोलाजले बेचैन छौं हामी । हामी बिहानीको रापिलो घामका किरणमा जीवनका सुनौला आशाहरू उडिरहेको देख्छौं । अभै बाँकी छन् नाकै ठोकिने क्रान्तिका उकालाहरू । कमरेड मनोज, दीपक, धर्तीलगायत हज्जारौँ सहिदका सपनाहरू पूरा

फुटेका पैतालालाहरूबाट बगेका रगतहरूले लेखिएका छन् अजम्बरी गीत । पसिना हाम्रो मसी, रगत हाम्रो रङ, यी ढुङ्गा र हिउँतुसारोले ढाकिएका सेतो जमिन र माटो हाम्रो जीवनको कापी । के हामी यी पसिनाले लेखिएका, रगतले रङ्गिएका सपनाहरू पूरा गर्न सक्छौं ? हाम्रो अगाडि यक्षप्रश्न भएर उभिएको छ ।

हामी फेरि पनि मृत्युसँग खेल तयार भएर आएका छौं । देशको मुक्ति र स्वतन्त्रताका स्वर्णिम सपनाहरू पूरा गर्ने यो अभियानमा लामबद्ध भएका छौं । जिन्दगीका हरेक बाधा र कठिनाइका चुचुराहरू नापै क्रान्तिको नयाँ शिखरमा पुग्न जस्तोसुकै आँधी र तुफानसँग पनि लड्न तयार भएर वर्गसङ्घर्षको

नयाँ मोर्चामा सामेल भएका छौं । हामीले जीवनका थापलाहरूमा बाँधिएका नाम्ला र जबर्जस्त बोकाइएका दासताका भारीहरू छुटाउनुछ । इतिहासका विस्मृतिमा हराएर हैन, वर्तमानको दुर्दान्त समयचेतलाई जीवनको नयाँ गीतमा उनुछ । खर्सुका फेदेदेखि बुकी फुल्ने मधेसका फाँटसम्म गुन्जिरहेछन् यही पसिनाले लेखिएका नयाँ गीतहरू । महान् सहिदका रगतबाट जन्मिएका रक्तबीजहरूका भीमकाय सपनाहरूले पोतिएका गीतहरू गुन्जिरहेछन् गाउँगाउँमा । देश र जनताको पूर्ण स्वतन्त्रता र सिङ्गो मुक्तिका गीत एकीकृत जनक्रान्तिको महान् भावमा गुन्जिरहेछ । हामीले यी सपनाका भारीहरू बोक्दा र विद्रोह, वीरता र क्रान्तिको गीत गाउँदा निधारबाट बगेका पसिनाका थोपाहरूले नयाँ युगलाई सिञ्चित गरिरहेछ । हामीले लेखेका पसिनाका गीतहरूले नयाँ युगका नायकहरू जन्माइरहेछ ।

हिउँको सौन्दर्यमुनि हिउँले गोडा खाएर लडाडो भएका दुःखी शेरपाहरूको जीवनमा सौन्दर्य ल्याउनुछ हामीलाई । शेरपाहरूको गोडा वा जिन्दगी खाने हिउँलाई हामी कसरी सुन्दर भन्न सक्छौं ? हिमाल हेरेर रोमाञ्चित हुनु र हिउँका कारण जीवन गुमाउनेहरूबीच कहिल्यै तुलना हुन सक्छ ? हामीलाई हाम्रो पसिनाको रङ घोलिएर उज्यालो खुल्दै गरेको गीत प्रिय लाग्छ । हामीलाई प्रिय छ आफ्नै जीवन तर प्रणय पार्क र सिसमहलहरूमा गाड्ने समवयी रत्यौली गीत हामीलाई स्वीकार्य छैन । हामी पसिनाका गीत गाउँछौं र भन्छौं- हाम्रो पसिना तिमीलाई गनाउँछ भने तिम्रो पसिना हामीलाई पनि गनाउँछ । हामीलाई तिनै गीत प्रिय लाग्छ जो दासताको नाम्लो भिराउने मालिकहरूविरुद्ध हाम्रा नसाहरूमा रगत उमालिरहेछ ।

हामीले बुझिरहेका छौं हाम्रा सपनाका गीतहरूविरुद्ध तरवारहरूमा सान लाएर गाँडाहरूमा ढुकिरहेछन् हत्याराहरू । हामी सपनाको संसारनजिक पुगिरहेका दलालहरूको लुटको स्वर्ग भत्कैँदैछ । दुष्टहरू लुटको स्वर्ग जोगाउन हाम्रा बाटाहरूमा पर्खालका धरापहरू लगाइरहेका छन् । हामी धरापहरू छन्दै सहिदका रगतले भिजेका बाटोहरूमा सुन्दर भविष्यको अविचल बाटोमा हिँडिरहेका छौं । आज कथित गणतन्त्रको नाउँमा रोग, भोक, गरिबी र अशान्तिको घाउको चहऱ्याइ देशले खेपिरहेको छ । फूलजस्ता हाम्रा दिदीबहिनी र जूनजस्ता

बाँकी पृष्ठ ७ मा

दुस्मनको कस्टडीमा ९ महिना ४ दिन

रवि गोले

दलाल संसदीय व्यवस्थाले लादेको कथित प्रदेशसभा र प्रतिनिधिसभाको निर्वाचनलाई हाम्रो गौरवशाली पार्टी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले खारेज गर्ने नीति लिएको थियो । सोही 'पार्टीकेन्द्रको नीति र निर्देशनलाई दृढतापूर्वक आत्मसात गर्नु' भने सर्फुलर हाम्रो जिल्ला पार्टी काठमाडौँको समितिमा छलफल गरेको केही दिनपछि निर्वाचनको मिति नजिक आइहाल्यो । म युवा सङ्गठन काठमाडौँ जिल्लाको संयोजक भएको हुँदा जिल्ला सचिवालय स्तरको बैठक बोलाई पार्टीले सुम्पेको जिम्मेवारीबारेमा छलफल भयो । सरकारले नेकपाका सबै कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गर्ने कुललाई हेक्का राख्दै म तोकिएको निर्वाचन मिति अघि (२०७४ मङ्सिर २१ गते) १० गते नै हाल सामना परिवारको क्याम्पको सेल्टर छाडेर दलाल सरकारका सिपाहीहरूको आँखा नपुने स्थानमा सेल्टर बनाई बस्न थालें ।

१०-१५ गतेसम्मका दिनहरू मेरो समितिका कमरेडसँग भेटघाट तथा छलफल गर्दागर्दै बितेको पतो नै भएन । सरकारको सुरक्षाधेरा झन्झन् कडा हुँदै थियो । पार्टीका थुप्रै नेता-कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गरिसकेको थियो । मेरो मोबाइलको घन्टी बज्यो । पार्टी कमरेडको रहेछ । फोन उठाएँ । दाइले भन्नुभयो, 'तपाईं नयाँ बसपार्कतिर नआउनुहोला । पुलिसहरू तपाईंको फोटो लिएर खोज्दैछन् ।' यति भन्दै फोन काट्नुभयो । उक्त मितिमा सरकारले आफ्नो फासिवादी रूपको प्रदर्शन बढाउँदै लगीरहेको थियो । टेलिभिजनहरूबाट विप्लव नेतृत्वको नेकपाले

देशभरि निर्वाचन खारेज गर्न बम विस्फोट गरिरहेको समाचार सम्प्रेषण भइरहेको थियो । तर कथित वाम गठबन्धनले बम काङ्ग्रेसले पड्काएको हो भन्ने आरोप लगाइरहेको थियो भने काङ्ग्रेसले वाम गठबन्धनले हो भन्दै भाषण गरिरहेको थियो । १५-१९ गतेसम्म पार्टी योजनाको प्रचार-प्रचार गर्दै सेल्टर परिवर्तन गर्दै बिते । २० गतेको दिन थियो । जुन दिन बेलुका विचारमान कमरेड र म आफन्तकहाँ बसेका थियौं । बिहान ६ बजेतिर उठ्यौं । सानीआमाले खाना तयार पार्नुभएको रहेछ । खाना खाइसकेपछि । सानीआमासँग बिदा लिँथौं । सानीआमाले माया गर्दै सचेततापूर्वक काम गर्नु भन्नुभयो । उहाँको वचनलाई आत्मसात गर्दै पार्टीले दिएको जिम्मेवारी पूरा गर्न बाटो लागें ।

लगभग बिहानको नौ बजिसकेको थियो । हामी बुद्धनगर सानीआमाको डेराबाट प्रहरीधेरा छिचोल्दै मोटरसाइकलमा वसुन्धरतर्फ लाग्यौं । मन्दगतिमा बाइक हाँके मोर्चातर्फ अगाडि जाँदै गर्दा बाटोमा सहयोद्धा कमरेड विचारमानको मुखबाट गीत गुन्जिन थाल्यो-

देशको माया छ भने साइँला दाइ उठ है लड्नलाई माटोको माया छ भने साइँला दाइ उठ है भिड्नलाई यो गीत सुनेपछि मेरो मनमा लाम थाल्यो- यो देश स्वाधीन बनाउन देशका युवाहरू एकजुट भई दलाल पुँजीवादी सत्ताका विरुद्ध धावा बोल्नुको विकल्प छैन । यस्तो सोच्दासोच्दै वसुन्धरा आइपुगिसकेछ । विचारमान कमरेडले मोटरसाइकल रोक्नुभयो र 'रवि कमरेड ल अब ओर्लनुस् । मचाहिँ शान्तिबाटिकामा सानो काम छ, त्यता लाग्छु' भन्नुभयो । मैले हुन्छ भन्दै र पछि भेट गर्दा भन्दै हात मिलाएँ । वसुन्धराको छलफल सकेपछि म महानगर यातायात चर्चेर कोटेश्वरतर्फ लागें । कोटेश्वरचोकमा पुगेर साथीलाई फोन गरौं भनेर मोबाइल डायल मात्र के गरेको थिएँ, बोलेरो गाडी मैरेआगाडि आएर रोकियो । त्यो ६/७ जनाको सङ्ख्यामा रहेका केही मान्छेको जत्था जसमध्ये एकजनाको आँखा फुस्रो र निष्पूर देखियो । युनिफर्म पनि लगाएको थिएन । त्यो व्यक्तिले मेरो कन्चटमा पेस्तोल ताक्यो । अरूले 'धेरा

हाल साले, गधा, चोर' भन्दै उसले मेरो कपालमा देब्रे हातले समात्यो । दुईतीनपटक मुक्का प्रहार गर्‍यो । केहीले दाहिने हातमा र केहीले देब्रे हातमा समातेर बोलेरो गाडीभित्र हाले र हतपत आँखामा पट्टी बाँधे । पट्टीमाथि पूरै अनुहार छोपे कालो टोपी लगाइदिए । त्यो अचानक भएको आक्रमणको उत्तरमा मैले के गर्ने, मेरो मनमा कुनै उपाय आइरहेको थिएन । सायद उनीहरूको नाइके चिच्यायो- रवि गोले भनेको तै होइनस् ? मैले हो भनँ र प्रश्न गरें- मलाई किन समाउनुभएको ? पछाडितरबाट सबैजनाले अँगालो हालिराखेका थिए । 'चलाखी गर्छस् ? हामीलाई उल्लु बनाउन खोज्छस् ? नाकसाँक भत्काइदिऊँ ?' भन्दै गाली गर्दै रिसले काँपेको स्वरमा झम्टेर मलाई मुट्यायो र कुटापट गर्‍यो । थामिन मात्र खोज्दै थिएँ, उसले फेरि मेरो गर्धनमा हिकार्यो । म त्यो पिटाइ सहन नसकेर गाडीभित्रै लड्न पुगें । त्यसपछि मेरो नाकमा कसैले मुक्का प्रहार गर्‍यो । नाकबाट रगत बगेको अनुभव भयो । मेरो नाक र गर्धन बेस्सरी दुख्न थाल्यो । त्यो बेला मैले त्यो मलाई अपहरण गर्ने पुलिसको जत्थालाई हिंश्रक जनावर सम्झें ।

मेरो दिमागमा नेपाल प्रहरीको अनुसन्धान गर्ने प्रक्रियाप्रति घृणा र आक्रोश एकेपल्ट ओइरिएको थियो । म नाकबाट बगेको रगत रोक्ने कोसिस गर्दै थिएँ तर मलाई घोप्टो पारी घाँटीमा न्याँकेर गाडी तेज गतिमा अन्त कतै लगीरहेको थियो । त्यसपछि मलाई अपहरण गर्ने नाइके बर्बराउन थाल्यो । 'तँ गड्गु गोले अब, तैले धेरै दुःख दिइस् । तँ आफूलाई खुब मास्टर माइन्ड ठान्छस् होइन ? त चन्द्रबहादुर थापाको बडीगाई ?' मैले होइन भनँ । म वाईसीएलमा हुँदा उहाँसँग काम गरेको हुँ । उहाँ मेरो ब्रिगेड कमान्डर हुनुहुन्थ्यो भनँ ।

'तँ युवा सङ्गठनको संयोजक रहिछस् । भन् विप्लव कहाँ छ ?' उनीहरूले सोधे । मैले भनँ, 'हाम्रो महासचिवका विषयमा हामीलाई केही जानकारी हुँदैन ।' 'तँ कट्टर रहिछस् । अब जान्छस्' भन्दै गाडीलाई तेज गतिमा दौडाए । यतिकैमा गाडी रोकेको आभास भयो । 'ओइ राँडीको छोरा' भन्दै सबैजना मुख छोड्न लागे । गाडीबाट ओरालेर केहीले देब्रे र केहीले दाहिने हात समाई सीधा हिँड् भने । कहिले दायीं मोड, कहिले बायाँ मोड परेड खेल्नु पहाला ।

अगाडि हेरु, सिँटी छ । उकालो चढ्नु भन्थे । उनीहरूको अनुसन्धानको कार्यालयमा पुर्‍याएको रहेछ । खुट्टाले टेक्दा कापेटको महसुस भयो । जुन अमानवीय व्यवहार भेल्लुपरिरहेको थियो । 'दुस्मन भनेको दुस्मन नै हो । सड्लो पानी धमिलो' भन्ने गीतको सङ्गना आयो । उनीहरूको कार्यालयमा पुर्‍याएपछि पछारेर भुइँमा बस् भने । मेरा दुवै हातलाई पछाडि लगेर हातकडी लगाइदिए । उनीहरूको कमान्डरले प्रश्न सोध्न थाल्यो- 'ल साँचोसाँचो भन् । दाइमा मान्छे मारेको छ । अन्त पनि मारेको छ । तिमीहरूले हानेको बमले गगन थापालगायतको अवस्था गम्भीर छ । सीधा भन् नत्र त मर्छस् । चरी र घँटे मार्ने पनि हामी नै हौं । तेरा सबै नेताहरूले त भनिसके । भन् तिमीहरूले गगन थापालाई बम हानेको हो कि होइन ? तँ यहाँको अध्यक्ष होस् । हामीलाई सब थाहा छ । भ्यालीको सबैतिर बम हान्ने जिम्मा तैले लिएको रहिछस् । भन् ककसलाई हान्न लगाइस् गगन थापालाई ?'

मैले 'पार्टीको कुनै बम विस्फोट गर्ने योजना भएको जानकारी छैन' भनँ । 'तैले दाँटिस्' भन्दै ममाथि अनुसन्धान गर्ने पुलिसले मेरो शरीरमा लाठी र बुट प्रहार गर्‍यो । उसले प्रहार गर्दा मेरो टाउको काठको टेबुलमा ठोक्किएको थियो । त्यसपछि 'यसले यतिकै भन्दैन, यसलाई ठीक पार् । भन्ने हो कि होइन, भन्' भन्दै अरु १०/१२ जनाले कसैले लातीले र कसैले लौरोले पैतालामा हान्दै यातना दिए । म केही नबोलेपछि मलाई केन्ट लगाइयो । त्यसपछि मलाई केके गरे थाहा भएन । ब्यूँझिँदा मेरो टाउको सहन नै गाह्रो हुनेगरी रिकरहेको थियो । मलाई लाग्यो, म झुमिरहेको छु । बान्ता होलाझैँ गरी वाक्वाकी लाम थाल्यो । एकाछिनपछि सबै अन्धकार भयो । म ब्यूँझिँदा जिउ सिङ्गै घाउझैँ टन्किरहेको थियो । मैले हातखुट्टा चलाएँ, भाँचिएको रहेनछ । कम्मर र कान बेस्सरी दुखिरहेको थियो । टाउको भनभनी रिंगारहेको थियो । केही सोचन सकिरहेको थिएँ । त्यतिकैमा 'तँ माओवादी, तँलाई मान्छे मारेर पुगेन राडीको छोरा ?' भन्दै सबैजना बर्बराउँदै 'केही सोध्न बाँकी छ । एकछिन' भन्दै पुलिसले प्रश्न सोध्न थाले । फेरि अनुसन्धान सुरु भयो । 'भन् है छिटो भन् । नत्र तँ इन्काउन्टरमा पर्छस् । तैले सामान राखेको घरधनी पनि समाइसकियो । तेरो साथी

बाँकी पृष्ठ ७ मा

कविता

अरिनराज पौडेल 'अराप'

रमिते....

हाम्रै काँधमा टेकेर सपना, भरोसा र मुक्तिको नारा उराल्दै हामीलाई चौबाटोमै अलपत्र छाडेर हामीले बनाएका नायकहरू मालिकको पाउमा लम्पसार परेको हेरिरहेका छौं दुलुदुलु रमिते बनेर ! दलाली र राष्ट्रघातमा चुल्मुम्बु डुबेको !!

थपडी बजाउँदै टन्टलापुर घाममा मुक्ति, अधिकार अनि समानताको भाषण सुन्छौं बुधनी, राधा र मन्साराहरूमाथि चौबाटोमै बजारिँदा मुड्की बोक्सीको आरोपमा हेरिरहेका दुलुदुलु रमिते बनेर ! आफ्नै छोरीचेलीको अस्मिता लुटेको !!

भोट हाल्छौं र जिताउँछौं लेन्चुपका नयाँ अवतारलाई रातारात थपिएका आलिसान महलका तला गन्दै प्रशंसा गर्छौं उसैको भ्रष्ट पौरखको हेरिरहेका छौं दुलुदुलु रमिते बनेर ! तिनैले प्याँकेका फोहोरका थुप्राहरू !!

नखाएको ऋण, नगरेको अपराध छबभेभीहरूको फर्जी तमसुकको प्रहार ! सर्वस्व लुटिएको जीर्ण शरीर फिनो आशा लिएर पुगेको न्यायालय दुःखी हुन्छौं सुनेर घाँटीमा पासो लगाएको धिक्काछाँ बाध्यता र विश्वाशलाई तर हेरिरहेका दुलुदुलु रमिते बनेर ! न्यायालयले फर्जी तमसुकमा लालमोहर लगाएको !!

हाम्रो बस्ती बिमारख पारेर निर्माण गरिएका कोसी, कर्णाली र महाकालीका ठूलाठूला बाँध छपक्कै भिजेको लहलहाउँदो छिमेकीको खेत अबैको दुकुटी अनि विकासको आश्वासन बन्जर बन्दै गेका हाम्रा खेतहरू मकख पर्छौं समृद्धिको नारासँगै हेरिरहेका छौं दुलुदुलु रमिते बनेर ! बाढीले बगाएका रमुवा, हर्क, दिलबहादुरका भोपडीहरू !!

टिप्पट र काँगडाको के कुरा महेशपुर, सुस्ता, ठोरी, लिम्पियाधुरा र कालापानी दिनदिने सबै बिर्सिसक्यौं लिपुलेकमा गाडेको गिहेदृष्टि मिचिएका सीमास्तम्भहरू हेरिरहेका छौं दुलुदुलु रमिते बनेर ! सीमाका गाउँमा मच्चाएको दादागिरी र नरसंहार !!

सुन्दर भविष्यको सपना सजाउँदै खाडीको बालुवामा बगाएको पसिना साहूको ऋण अड्भङ्ग जीर्ण रोगी शरीर बाकसमा बन्द युवाको रगतले भिजेको रेमिट्यान्स हेरिरहेका छौं दुलुदुलु रमिते बनेर ! लुट, दलाली र दादागिरीको आडमा अडिएको राज्यसत्ता !!

वदचलन, कुलझार, अलच्छिनी, कुलटा समाजले दिएको शब्दबाणको उपहार कारागारको चिसो छिँडी भ्रूणहत्याको आरोपमा सजाय काट्दै गरेकी युवतीको मलिन अनुहार हेरिरहेका छौं दुलुदुलु रमिते बनेर ! विद्यालय हिँडेकी बालिकाको बलात्कृत लास !!

तिमीले उरालेका समृद्धिका नारा उपहार लुट, भ्रष्टाचार र लम्पसारवादको पौरख पटकपटक मूख बनाइएका जनता पीडित सर्वहारा वर्गका आक्रोशित हुड्कार र विद्रोह अनि तिम्रो ढाडमा बजेको चोटिलो मुड्की हेरिरहेका दुलुदुलु रमिते बनेर पीडित सर्वहारा वर्गले कब्जा गरेको राज्यसत्ता !!

दुस्मनको कस्टडीमा ...

विचारमानलाई पनि समाइसक्यौं। बम कहाँ छ ? रिमोट कहाँ छ ? कुकर कहाँ छ ? हतियार कहाँ कहाँ छ ? भ्याली इन्चार्ज माइला लामा कहाँ छ ? तेरो इन्चार्ज गुणराज लोहनी कहाँ छ ? हतियार र बमहरू कहाँबाट ल्याइस् ? कोबाट लिइस् ?' यावत् प्रश्न सोधे। गगन थापाको बम विस्फोटका विषयमा मलाई केही थाहा छैन भन्ने। बम र पेस्तोलचाहिँ एकजनाको नाम बनाएर भनिदिएँ। त्यो नाम भएको व्यक्ति हाम्रो पार्टीमा कोही थिएन। उसैले राखिदिनु भनेको हो। मलाई सामानका बारेमा केही थाहा छैन। नेतृत्वहरू, मेरो जिम्मा परेका योजनाहरू, साधनहरू बचाउनका लागि उनीहरूलाई कनिष्ठ गर्ने गरी केही मान्छे नबन्ने साथीको कोठा देखाउँदा फरक पर्दैन भन्ने मेरो मननै योजना बन्थ्यो र त्यसो गर्दाखेरि केही ठाउँमा सोचेभन्दा फरक स्थिति आउँदा साथीहरू गिरफ्तारमा पर्ने अवस्था आयो। त्यो कुरा मैले कल्पना पनि गरेको थिएँ। जुन अवस्था आउँदा रिव खतम, आत्मसमर्पण नै गयो ? भन्ने हल्ला बाहिर मच्चिएको पाएँ।

मैले राम्रोका लागि गर्दाखेरि केही नराम्रो देखियो। राम्रो हुन्छ भनेर गरेको कामले बाहिर केही नराम्रो देखिने अवस्था उत्पन्न भयो तर मलाई लाग्छ, मैले दुस्मनको सामुने आत्मसमर्पण गरिँदा, पार्टी, क्रान्ति र सर्वहारावर्गप्रति खाएको बाचा र कसम तोडिँदा। तीन दिनसम्म त्यही प्रश्न दोहोर्चाउँदै तैले माइला लामा र गुणराज लोहनीलाई समाउनुपर्छ, हतियार र बम देखाउनुपर्छ। गगन थापालाई हानेको हो भनेर स्वीकारणपर्छ भन्दै यातना दिए। मलाई तीन दिनसम्म कहिले घोप्टो पाउँ त, कहिले उतानो बनाएर अनि कहिले खुट्टा आकाशतिर फर्काएर चैतालामा लौराले प्रहार गरे। त्यति गर्दा नुपुगेर कन्टेनर लगाउँदै गर्दा पनि मैले केही स्वीकारिँदा र देखाइँदा। तीन दिनपछि हामीलाई रिजिल गर्ने काम भयो। रिजिल गरेपछि हामीलाई महाराजगन्ज हिरासतमा पठाइयो। हिरासत पुगेको भोलिपल्ट पत्रिका पढ्दा पो थाहा भयो— पत्रकारसम्मेलनमा मलाई गगन योजनाको मुख्य योजनाकार बताइएको रैछ। साथीहरूलाई सहयोगी बनाइएको रैछ। जुन कुरा हामी कसैले भनेका थिएँनौं। सरकारले महाराजगन्जकोकबाट हामीमाथि तीनवटा झुट्टा मुद्दा लगाउने काम गयो : १. ज्यान मार्ने उद्योग। २. विस्फोटक पदार्थ। ३. हतियार खरखजाना। बाहिर पुलिसले चलाएको हल्ला र पार्टीभित्र चलेको हल्लाले थोरै तनावजस्तो महसुस गर्दै हिरासतको एउटा कुनामा बसिरहेको थिएँ। सँगै पक्राउ पर्नुभएका राजीव दाइ आएर भन्नुभयो, यस्तो हुन्छ। कहिलेकाहीँ छुटेर गएपछि हामी पनि यथाथ जे हो, पार्टीमा राखौंला। चिन्ता नलिनुस्, बरु आउनुस् ५०/५० मैले पनि ल हान्दिऊँ न त दाइ भन्ने। हामी पोट खेल्न लाग्यौं। पक्राउ परेका कमरेडहरूको बीचमा छलफल गर्दै कसरी सामना गर्ने भने विषयमा छलफल गर्नु। भेट्न आउनुभएका कमरेडहरूसँग भेट गर्दा हामीलाई थप ऊर्जा मिलिरहेको थियो।

म्याद थप गर्दै हिरासत ल्याउने गर्दैगर्दा पुस २० गते हाम्रो मुद्दा पेस भयो। थुनछेक बहस गर्न वरिष्ठ अधिवक्ता एकराज भण्डारी, कपिल पोखरेल, नारायण तिवारी (अरू वकिलको नाम मलाई थाहा भएन) हरूले डटेर अदालतको सामना गर्नुभयो। केही समयपछि परिमाण पनि आइहाल्यो। ज्यान उद्योग र विस्फोटक मुद्दामा साधारण धरोटीमा रिहाइको आदेश न्यायाधीशले गरेका रहेछन्। बाँकी रह्यो हातहतियारको मुद्दा जुन जिल्ला प्रशासनले चलाएको थियो। फेरि एक दिन हिरासतमा राखी पुस २१ गते जिल्ला प्रशासनमा इजलास भयो। मलाई सीडीओको नाम ट्याके सम्झना भएन। हामीमध्ये म र विचारमान कमरेडलाई पुष्पक्षका लागि जेल चलान गरिएको छ भन्ने निर्णय भयो। जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा पुग्नुभएका सम्पूर्ण कमरेडहरूसँग क्रान्तिकारी अभिवादन गरेपछि म र विचारमान कमरेडलाई पुलिस क्लबमा राखी सेन्टर जेल पुऱ्याइयो। जेलभित्र पस्नुभन्दा अगाडि फोटो खिच्ने, बायोडाटा भर्नेजस्ता कागजात मिलाउनुपर्ने रहेछ। मलाई जेलको अनुभव योभन्दा अगाडि थिएन। जेलभित्रको वातावरण कस्तो हुन्छ होला भन्ने खुलदुली भइरहेको थियो।

प्रहरीमा आवश्यक कागजात मिलाएपछि जेलको गेटसम्म प्रहरीले पुऱ्याइदिए। गेटमा ठूलो साइलो बाँधिएको थियो। गेटबाट भित्र कैदीहरूको प्रशासन आन्तरिक प्रशासन चल्दो रहेछ। उनीहरूले पनि भित्र बायोडाटा राख्दा रहेछन्। हाम्रो बायोडाटा लिएपछि हामीलाई जेलको ७ नं ब्लक पुऱ्याइयो। त्यसपछि जेलका नाइके र सहनाइकेहरूले भित्र पालना गर्नुपर्ने नियम-कानूनको ब्रिफिङ गरे। नाइकेले सबैभन्दा पहिले अनिवार्य ७ नं ब्लकमा बस्नुपर्छ अनि अरू ब्लकमा पठाउने नियम छ भने। सकेसम्म तपाईंको परिचय नदिनुस्। कोही कैदीलाई परिचय दिएको खण्डमा सबैले बोल्न खोज्छन्। तपाईंलाई गाह्रो हुन सक्छ। बाहिर पुलिसले पनि तपाईंलाई उच्च निगरानीमा राख्छ। ख्याल गर्नुपर्छ। तपाईंहरूले त राम्रो काम गरेर आउनुभएछ। धन्यवाद तथा स्वागत छ भनेर नाइकेले सहनाइकेलाई सबै जेल घुमाऊ भने। सहनाइकेले भात खाने ठाउँ, ट्वाइलेट बाथरूम, खेल्ने ठाउँ, घुम्ने ठाउँ, मन्दिर, गुम्बा, चर्च आदि सबै

ठाउँ घुमाएर जानकारी दिए। सबै घुमाएपछि ७ नं ब्लकमा भान्सा, सुत्ने ठाउँ देखाइदिए। सिरक, डस्ना, आवश्यक भाँडाकुँडा सबै आफैँले किन्नुपर्ने रहेछ। सबै सामान किनेपछि हामीले सुत्ने ठाउँको व्यवस्था गर्यौं। बेलुका ७ बजे अनिवार्य बिस्तरमा आएर बस्नुपर्ने रहेछ। बिहान नौ बजेभित्र उठ्नुपर्ने, दिउँसो ३ बजे पनि बेडमा आएर बस्नुपर्ने रहेछ। बेडमा बसेपछि नाइकेहरू आएर भाषण गर्दा रहेछन्। चूप लागेर सुत्नुपर्ने रहेछ। कसैले नियम तोडेमा कार्यालयमा लगेर ठटाउँदो रहेछ। हामी त्यो दिन बेलुका उनीहरूको नियम पालना गर्दै सुत्थौं। बिहान उठेर सबै जेल घुम्थौं। भित्र पुस्तकालयको पनि व्यवस्था रहेछ। चियापसलमा चिया खाएर पुस्तकालयको सदस्य बन्यौं। किताबहरू लिएँ। मलाई बाहिर भएको भए यस्तो पढ्ने अवस्था हुँदैनथ्यो होला। मेरा लागि त अवसरजस्तै भयो। भित्र नाइकेहरूले परिचय नदिनु, राजनीतिक गफ नगर्नु भने पनि मैले धैरेजनासँग परिचय दिँदै राजनीतिक गफ गरें। कैदीहरू त सबै राज्यविरोधी रहेछन् भन्ने महसुस भयो। जेलमा एकीकृत जनक्रान्तिका विषयमा राम्रो छलफल भयो। नेपालमा नयाँ क्रान्तिको आवश्यकता धेरैले महसुस गरेका रहेछन्। हाम्रो छलफलमा अन्य कैदीबन्दीको व्यापक सहमति भयो पनि। यसरी राजनीतिक गफ गर्दै किताब अध्ययन गरिरहेँदा ९ महिना बितिसकेछ।

एक दिन 'रवि गोलेजी र विचारमानजी' भनेर गेटमा बोलायो। भदौ २५ गते ९ महिना ४ दिनमा सेन्टर जेलबाट मुक्त भयौं।

मैले दलाल संसदीय व्यवस्थाको विरोध गर्दा २०७० सालको संविधानसभाको चुनावमा दुस्मनको बमबाट देब्रेहात गुमाएँ। २०७४ सालको प्रतिनिधि र प्रदेशसभाको चुनाव खारेज गर्ने पार्टीको निर्देशनको मोर्चामा अगाडि बढ्दै गर्दा दुस्मनको गिरफ्तारीपछि मैले भोगेका कठिन यातनाका कारण आज कान राम्रोसँग सुनिँदैन। मलाई विश्वास छ, एकीकृत जनक्रान्ति पूरा गरी वैज्ञानिक समाजवादी राज्यसत्ता स्थापना गर्ने हाम्रो गौरवशाली पार्टी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको महान् अभियानमा पुनः क्रान्तिको झन्डा बोकेर गाउँ, सहर र बस्तीबस्तीमा जानेछु। मलाई लाग्छ, यातनाले कोही गल्लान् तर नेपाली युवा झनै पाइन् चढेको फलामजस्तै बन्छन्। मैले थाहा पाएँ, वर्गसङ्घर्ष कुनै चियापानको खेल हैन रैछ, यो त भनायक र पीडामय आगोबाट गुञ्जनुपर्ने युद्ध रैछ। आगामी दिनमा यो दलाल संसदीय व्यवस्था अन्त्यका लागि कठिन यातना मात्रै हैन, मेरो भागमा सहिदको कोठा परे पनि बलिदान गर्नेछु। एकीकृत जनक्रान्तिको महान् अभियानमा अगाडि बढ्नेछु। हाल सामना सांस्कृतिक परिवारको क्याम्पमा बसेर विगतलाई स्मरण गर्दै आगामी चुनौतीको सामना गर्ने र क्रान्तिकारी कार्यभार पूरा गर्ने विषयमा गम्भीरताका साथ सोचिरहेछु।

सहिद भूमिमा ...

छोरीचेलीहरूको इज्जत लुटेको व्यथाले देश दुःखेको छ। तैपनि जनतामा क्रान्ति र मुक्तिको तृष्णा अझै परेको छैन। क्रान्ति, परिवर्तन, न्याय र समानताका लागि जनतामा तीव्र इच्छा जागेको छ।

हामी निरन्तर क्रान्तियान्त्रमा छौं। यात्रामा बहिरहेको हावा र त्यसमा मिसिएका सपना हामीलाई प्रिय छ। तर प्रिय सपनाहरूमा विषाक्त रसायन घोल्ले प्रयास गरिरहेका छन् दुष्टहरू। हाम्रो क्रान्तिको उकालो यात्रा रोकिएको छैन। जबसम्म रोकिन्न जीवनको गति, रोकिन्न हृदयको धड्कन, तबसम्म रोकिन्न हाम्रा गीतहरू। जीवनका हरेक पलमा निशाचरहरूविरुद्ध गीत गाउँदै हामी उकालो चढिरहन्छौं। यो युगको नयाँ उचाइबाट पर्सनालाई गीतमा र गीतलाई जीवनमा घोल्ले नयाँ अभियानमा छौं हामी। एकपटक मुट्टी उचालेर समवेत स्वरमा पर्सनाको गीत गाऔं—

गाएर पनि हज्जारौं गीत

गाउँने बाँकी छ अझै

यो समयको नयाँ गीत

अर्थात् त्यो मुक्तिको गीत।

(गुल्मीको अभियानबाट फर्किएपछि)

बूढीगण्डकी जलविद्युत् ...

लिएर नेपालको पानीमाथि नियन्त्रण गर्न लागिपरेको तीतो यथार्थ प्रस्तुत गरे।

अर्का जलस्रोतविद् तथा बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजनाका पूर्वअध्यक्ष डा. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाले चिनियाँ कम्पनी गेजुवाले नेपाली जनताको हक र हित हेरेर भन्दा पनि भारतको चाहनाअनुरूप काम गर्न लागेको बताए। उनले हरेक योजना तथा आयोजना निर्माणका नाममा विदेशी शक्तिको भर पर्ने हो भने देश कङ्गाल हुने उनको धारणा रहेको थियो।

अन्तरक्रिया कार्यक्रमको अध्यक्षता गरेकी ने.क.पा.की केन्द्रीय सदस्य एवम् गण्डक ब्युरो इन्चार्ज सावित्रा दुरा 'आस्था' ले देश र जनताका पक्षमा सुरु गरिएको आयोजना निर्माण गर्ने नाममा भित्रचाइने विदेशी लगानीका विरुद्धको आन्दोलनमा सहभागी हुन आमनेपाली जनतासँग आह्वान गरेकी थिइन्। कार्यक्रममा जलस्रोतविज्ञ गोविन्द शर्मा पोडेल, पूर्वमन्त्री तथा ऊर्जा व्यवसायी देवबहादुर पोडेल, नयाँ शक्ति पार्टीका प्रदेश सांसद हरिशरण आचार्य, विप्लव नेतृत्वको ने.क.पा.कास्कीका इन्चार्ज रूपेश, नेपाली काङ्ग्रेस गोरखा जिल्ला सदस्य मीना अधिकारीलगायतले विदेशी हस्तक्षेपविरुद्ध संयुक्त रूपमा आवाज उठाउने शक्तिलाई आफूहरूको साथ रहने बताए।

यसैगरी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले बूढीगण्डकी जलविद्युत् निर्माणको प्रक्रिया र कालोसूचीमा परेको गेजुवा कम्पनीलाई ठेक्का दिने विषय गलत भएको भन्दै विरोध जनाएको छ। नेकपाको गोरखा र धादिङको संयुक्त जिल्ला सङ्गठन समितिले आज आरुघाटको हाकिमचोकमा जनसभामा आयोजना गरी कडा विरोध जनाएको हो। नेकपाले चिनियाँ कम्पनीसँग भएको आयोजना निर्माण सम्झौता तत्काल खारेजीको मागसमेत गरेको छ।

विरोधसभामा सम्बोधन गर्दै नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका केन्द्रीय सदस्य भेषराज भुसालले विगतमा नेपालका विभिन्न जलविद्युत् परियोजनाको जिम्मा लिएर पनि काम पूरा गर्न नसकेको र कालोसूचीमा

जनसांस्कृतिक महासङ्घ रूपन्देहीले सङ्घर्ष गर्ने

बुटवल। अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घ रूपन्देहीको तेस्रो बैठक बुटवलमा सम्पन्न भएको छ। बैठकमा नेकपा रूपन्देहीका सेक्रेटरी अमरले एकीकृत जनक्रान्तिको राजनीतिक कार्यदिशाअन्तर्गत रूपन्देहीको सांस्कृतिक आन्दोलनलाई अगाडि बढाउनुपर्ने बताए। महान् सहिद तथा बेपत्ता योद्धाहरूका सपनाहरू पूरा नभएको भन्दै बाँकी सपनाहरू पूरा गर्न सांस्कृतिक क्षेत्रबाट योगदान गर्नुपर्ने उनले बताए।

अखिल नेपाल लेखक सङ्घका महासचिव तथा महासङ्घका लुम्बिनी ब्युरो संयोजक खोमा तरामु मगरले दलाल पुँजीवादी लूट संस्कृतिकविरुद्ध स्वाधीन, देशभक्त, राष्ट्रिय संस्कृति निर्माणका लागि वैज्ञानिक समाजवादी आन्दोलनको नेतृत्व

महासङ्घले गरेको बताए। बैठकमा अखिल नेपाल लेखक सङ्घ केन्द्रीय सदस्य रचनाको समेत उपस्थिति थियो।

बैठकले चैत ५ गते प्रतिरोध सांस्कृतिक दिवस र जेठ १४ गते बलिदान सांस्कृतिक दिवस भन्व्यातपूर्वक मनाउने निर्णय गरेको छ।

त्यसैगरी राष्ट्रघात, जनघात, दलाल पुँजीवादी तथा उपभोक्तावादी संस्कृतिको सङ्घर्ष गर्ने निर्णय गरेको छ। महासङ्घका जिल्ला अध्यक्ष बिहानी मगरको अध्यक्षतामा बैठक सम्पन्न भएको हो। बैठकमा जिल्ला सदस्यहरूले आआफ्नो रिपोर्टिङ राखेका थिए। बैठकमा १२६ औं माओ दिवस मनाउनुका साथै माओका योगदानहरूको परिचर्चा गरिएको थियो।

परेको गेजुवा कम्पनीलाई बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माणको जिम्मा दिनु गम्भीर त्रुटि भएको बताए।

नेता भुसालले बूढीगण्डकी आयोजनाको निर्माण स्वदेशी पुँजीबाटै गर्नुपर्नेमा सरकारले कमिसनको लोभमा गैरजिम्मेवार कम्पनीलाई दिएको दाबी गरे। गोरखा र धादिङको जिल्ला सङ्गठन समितिले संयुक्त रूपमा आयोजना गरेको विरोधसभामा बोल्दै नेता भुसालले नेपालीकै लगानीमा उक्त आयोजना बनाउन सकिने आधार छ तर सरकारले किन यसो गरेन भनी सरकारलाई प्रश्न गरे। कुल २ खर्ब ६० अर्ब रूपैयाँको लगानीमा ८ वर्षभित्र निर्माण गरिसक्ने लक्ष्य राखिएकाले स्वदेशी पुँजी जुटाउन कठिनाइ नभएको उनले बताए।

गेजुवा कम्पनीले यसअगाडि ६० मेगावाटको त्रिशूली ३ ए को निर्माण तोकिएको समयमा सम्पन्न गर्न नसकेको, चिलिमे जलविद्युत् परियोजनाको सम्झौता खारेज गरी नेपाल सरकारले धरोटी जफत गर्नुपरेको, ३० मेगावाटको चमेलिया जलविद्युत् परियोजना १० वर्षमा पनि निर्माण सम्पन्न गर्न नसकेको कम्पनीले जलाशययुक्त बूढीगण्डकी आयोजनाको निर्माण गर्न नसक्ने नेता भुसालको

दाबी छ। यो मोडलले सम्पन्न काममा फर्जी बिल खडा गरेर ठूलो रकम भ्रष्टाचार गर्ने नियत प्रस्ट देखिन्छ भने अर्कोतिर ग्लोबल टेन्डर प्रक्रियालाई नजरअन्दाज गर्दै सीधै एउटा कम्पनीलाई बिनाप्रतिस्पर्धी परियोजना दिँदा लागत बढ्न जान्छ भने यसो गर्नुमा मन्त्री र सरकारको अर्बौको कमिसन खेल भएको देखिने उनले बताए।

भुसालले बूढीगण्डकी परियोजना निर्माण भएमा नेपाली सेनाको कल्याणकारी कोष, नागरिक लगानी कोष, कर्मचारी सञ्चय कोष, बैङ्क तथा वित्तीय संस्था, उद्योगी व्यवसायी र सर्वसाधारणको सेयरबाट नपुग भएको रकम जम्मा गरेर राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा विकास गर्न सकिने बताए।

कार्यक्रममा सम्बोधन गर्दै सोही पार्टीका केन्द्रीय सदस्य एवम् गण्डक ब्युरो इन्चार्ज आस्थाले नेपालीहरूकै लगानीबाट निर्माण गर्न सकिने सम्भावना हुँदाहुँदै राष्ट्रिय गौरवको बूढीगण्डकी परियोजना निर्माणको जिम्मा एउटा बदनाम कम्पनीलाई सुम्पनुको पछाडि नीतिगत र संस्थागत भ्रष्टाचार तथा कमिसनको खेल रहेको बताइन्।

नेपाल आयल निगम लिमिटेडको खाना पकाउने ग्यास (एलपी ग्यास) प्रयोगकर्ताहरूलाई सुरक्षा सम्बन्धी अति आवश्यक जानकारी

एल.पी. ग्यास अत्यन्तै प्रज्वलनशील पेट्रोलियम पदार्थ भएकोले यसको पर्याप्त सतर्कता र सावधानी अपनाउनु जरुरी हुन्छ। यसैले खाना पकाउने ग्यासको चुहावटले दुर्घटनाबाट बच्न देहायका कुरामा विशेष ध्यान पुऱ्याउन सम्पूर्ण उपभोक्ता वर्गमा नेपाल आयल निगम अनुरोध गर्दछ।

दुर्घटनाबाट बच्न ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

१. सिलिण्डर ल्याउँदा लैजाँदा नगुडाऔं। भान्सामा सिलिण्डर सँधै ठाडो राखी प्रयोग गरौं। सुताएर, घोप्ट्याएर प्रयोग नगरौं।
२. रेगुलेटर, रबर पाइप, चुलोजस्ता उपकरणहरू गुणस्तर भएको मात्र प्रयोग गरौं। साथै हरेक दुई वर्षमा ग्यासको पाइप फेरौं। खाना पकाउँदा सँधै भ्यालढोका खुला राखौं र सुतीको कपडा लाएर मात्र खाना पकाउने गरौं।
३. काम सकेपछि सँधै रेगुलेटर बन्द गर्न नबिसौं।

ग्यास चुहावट भएमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

१. खाना पकाउने स्थानमा एल.पी.ग्यासको तिखो गन्ध आइरहेको छ भने ग्यास चुहिएको छ भन्ने बुझ्नुपर्दछ। ग्यास लिग भएमा पहिले रेगुलेटरको र पछि चुलोको नव बन्द गरौं।
२. ग्यास हावाभन्दा गह्रौं हुने भएकोले तल भुईँमा बस्छ त्यस्तो अवस्थामा भ्यालढोका सबै खुला गरौं र आगोको फित्का निस्कने वस्तुहरू जस्तै ग्यास चुलो, सलाई, लाइट, धुप आदि नबालौं। साथै बिजुलीबत्तीलगायत कुनैपनि वस्तु नचलाऔं।
३. ग्यास लिग भइरहेमा सिलिण्डरबाट रेगुलेटर छुटाई भत्वमा सेफ्टी क्याप लगाएर घरबाहिर खुला ठाउँमा राखौं। र छिटो भन्दा छिटो नजिकको ग्यास विक्रेता वा सम्बन्धित ग्यास उद्योगलाई खबर गरौं।

सचेत र सावधान हुनु नै सुरक्षित हुनु हो।

उपभोक्ताको हितमा
नेपाल आयल निगम लिमिटेड

नेपाल आयल निगम लिमिटेड
केन्द्रीय कार्यालय, बबरमहल
फोन : ४२६२९७०, ४२६३४८५

छिटो, छरितो, भरपर्दो, सरल

सस्तो दरमा डकुमेण्ट, पार्सल तथा कार्गो नेपालको हरेक ठाउँमा पठाउनु परेमा यती एअरलाइन्समा सतर्क गर्नुहोला।

सतर्क: ०१ ८८८६९५७, ०१ ८८६५८८८ Ext. १०८, ११८

Yeti Airlines operates 7 Jetstream-41 advanced turbo prop aircrafts catering to widest network sectors every day.

Yeti Airlines Domestic Pvt. Ltd. Corporate Office: Tilganga, Kathmandu, Tel: 4465888 Fax: 4465115 Reservations: 4464878 (Hunting Line), Kathmandu Airport: 4493901 Email: reservations@yetiairlines.com
•Bhadrapur: 023-455232•Biratnagar: 021-536612•Tumlingtar: 029-575120•Janakpur: 041-520047•Bharatpur: 056-523136•Pokhara: 061-464888•Bhairahawa: 071-527527•Nepalgunj: 081-526556•Dhangadi: 091-520004
For any service suggestions, call 977-1-4465888 (Ext. 621) or email us at feedback@yetiairlines.com

Yeti Airlines
You come first
www.yetiairlines.com

नियमित

कम्युनिस्ट आन्दोलन र इसाईकरणको समस्या

सुदर्शनराज पाण्डे

जसरी वर्गसङ्घर्षका हिमायती कम्युनिस्टहरूले कुनै धर्ममान्देन, वकालत गर्दैनन् त्यसरी नै क्रिस्चियनहरूले कम्युनिस्ट विचारलाई रुचाउँदैनन्। अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था जसलाई पश्चिमा देशहरूले भरपूर सहयोग गरेका छन् उनीहरू पनि कम्युनिस्ट आन्दोलनका विरुद्धमा छन्। नेपालमा आइएनजीओहरूले राष्ट्रविरुद्ध जासूसी र इसाई धर्मको प्रचार गरेको जगजाहेर नै छ। आइएनजीओहरूले समानान्तर सरकार नै चलाइरहेका छन्। उनीहरू सरकारको नियन्त्रणभन्दा बाहिर छन्। गौरवशाली र महान् पार्टी भनिने नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी र दुईतिहाइ बहुमत रहेको वामपन्थी सरकार पछिल्लोपटक संयोगवश होइन, सुनियोजित कार्यक्रमका कारण विवादमा परेको छ। सत्तारूढ नेकपाको कम्युनिस्ट आन्दोलन अब इसाईकरणमा प्युजुन हुन गएको छ। नेपालको राजनीतिक इतिहासमा यो एउटा गम्भीर दुर्घटना हो। यो दुर्घटनाले लुकेका सत्यको रहस्योद्घाटन गरेको छ।

अहिले नक्कली वामपन्थी, अवसरवादी वामपन्थी राष्ट्रघाती, जनघाती र दलालहरू एकैसाथ निरन्तर भएका छन्। नेपाली देशभक्त जनताले स्वतस्फूर्त रूपमा राजनीतिक मूलप्रवाहबाट सर्वाङ्ग भएका ती राजनीतिक शक्ति, व्यक्ति र तत्वहरूलाई पन्छाउन सक्नुपर्छ। तबमात्र नेपालमा विद्यमान सबैखाले बेथिति र भ्रष्टाचार समाप्त हुन जानेछ। १० बर्से जनयुद्धबाट उठेका नेता र पूर्वएमाले नेताहरूको लगनगाँठोहाले सम्पन्न एसिया प्यासिफिक समित २०१८ नेपालले चुँडालिदिने देखिन्छ। केपी ओली नेतृत्वको सरकार पनि धरापमा परेको छ। विवादित सम्मेलनले धार्मिक द्वन्द्व र राजनीतिक द्वन्द्वको बीजरोपण गरेको छ। स्थायित्व, समृद्धि, नयाँ नेपाल निर्माण अब सत्तारूढ नेकपाका लागि पानीको फोका साबित भएको छ। प्रचण्ड, ओली, माधव नेपाललगयतका कालाकतुत अब ऐनामाभैँ छल्लङ्ग भएका छन्।

आधुनिक नेपालका निर्माता भनिएका पुख्र्यानारायण शाहले सन् १८२५ मा नेपाल प्रवेश गरेका इसाई पादरीहरूलाई देशबाट धपाएपछि विर्स २०४६अधिसम्म क्रिस्चियनहरूले नेपालमा धर्म परिवर्तनको दुस्साहस गर्न सकेका थिएनन्। नेपालको संविधान २०७२ मा धर्मनिरपेक्षता उल्लेख भएपनि दिन दुई गुना रात चौगुनाका दरले अहिलेसम्म क्रिस्चियन धर्म परिवर्तन गर्ने नेपालीहरूको सङ्ख्या ५५लाख पुगिसकेको हल्ला पिटाइएको छ। विश्वमा अहिले एक सय ५७ वटा इसाई, ५२ वटा मुस्लिम र अन्य १२ राष्ट्र छन्। कानुनीरूपमा धर्मनिरपेक्ष नभएसम्म विश्वको एकमात्र हिन्दु राष्ट्र नेपाल थियो। कुल जनसङ्ख्याको ८३ प्रतिशत नेपाली अहिले पनि ओम परिवारभित्र छन्। नेपाल सनातन हिन्दु राष्ट्र नै हुनुपर्छ भनेर केही नेपाली आन्दोलनरत पनि छन्। धर्मनिरपेक्षता र धार्मिक स्वतन्त्रता भनेको धर्म परिवर्तनका लागि होइन। वर्तमान नेपालको कानुनले धर्म परिवर्तनको छूट दिएको छैन। धर्म परिवर्तन राष्ट्र विखण्डनको सूत्र हो भनिन्छ। क्रिस्चियन धर्म परिवर्तन अभियान र अन्तर्राष्ट्रिय जासूसीको जालो नतोडेसम्म स्वाधीन नेपाल र स्वामिनी नेपालीको मूक्य र मान्यताको संरक्षण हुन सक्दैन। कम्युनिस्ट आन्दोलन पनि विकसितरूपले अगाडि बढ्न सक्तैन। जिसस क्राइस्टकी छोरी हुँ भन्ने म्याडम मुन अध्यक्ष रहेको, संयुक्त राष्ट्रसङ्घमा दर्ता भएको युनिभर्सल पिस फेडेरेसन र युनिफिकेसन चर्च आयोजक, नेपाल सरकार सहआयोजक भई सम्पन्न भएको र एसिया प्यासिफिक समित २०१८ नेपालको अहिले तीव्र आलोचना भइरहेको छ। शुद्ध धर्म प्रचार र कूटनीतिक जासूसी गर्ने भुनिभर्सल पिस फेडेरेसन युनिफिकेसन चर्चको विवादास्पद गतिविधि र सहआयोजक रहेको नेपाल सरकारका प्रधानमन्त्री एवम् संशोधनवादी-अवसरवादी कम्युनिस्ट पार्टीकारूपमा रहेको सरकारी नेकपाका अध्यक्ष केपी ओली, सम्मेलनको अध्यक्षता गरेका पूर्वप्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपाल, उक्त सम्मेलनमा सहभागी रहेका सरकारका उच्चपदस्थ कर्मचारीहरूका विरुद्ध राष्ट्रवादी नेपालीहरू जागेका छन्। जुरुक्क उठेका छन्। सम्मेलनका नाममा गलत हर्कत हुन गएकोले सर्वत्र निन्दा र भर्त्सनाका साथै सडकमा विरोधयाली भइरहेको छ। पिस एन्ड फेमिली फेस्टिबलको संज्ञा दिइएको उक्त सम्मेलनमा ४५ राष्ट्रका १५ सयजनाको सहभागिताथियो। म्यानमारकी नेत्री आइसाड सुकी, कम्बोडियाका प्रधानमन्त्री, विभिन्न राष्ट्रका पूर्वप्रधानमन्त्री, सभामुख, राष्ट्रप्रमुखलगयतको सहभागिता रहेको थियो। विवादास्पद अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा आएका पाहुनाहरूलाई ओली सरकारले सिङ्गो सरकारी संयन्त्रलाई नुरुपयोग गरी रातो कार्पेट बिस्ड्याएर स्वागत गरी दीर्घकालसम्म नेपाल र नेपालीहरूमा कारात्मक प्रभाव पार्ने काम गरेको छ। यसलाई राष्ट्रिय अपराधभन्दा पनि दुई मत् नहुन सक्छ। विदेशी माताको आशीर्वाद लिन प्रधानमन्त्रीलगयतले शिर निहुयाउँदा राष्ट्रकै शिर निहुनिएको छ। केपी ओली आखिर के हुन् ? उनको ओकात र हैसियत छल्लङ्ग भएको छ।

अहिले सरकार र सरकारी पार्टी ठीक ढङ्गले चलन सक्दा यसले नेपाललाई नै असफल र कमजोर तथा नेपाली जनतालाई निरीह बनाइदिएको छ। विवादास्पद सम्मेलनले सिङ्गो राष्ट्रकै बदनामी गरेको छ। कूटनीतिक सम्बन्धहरूमा ठूलो आँच पुग्न गएको छ। उक्त सम्मेलनपछि भारत र चीन नेपालका दुई छिमेकीले गहिरो चिन्ता र घासो लिएका छन्। युनिफिकेसन चर्चका नेपाल एजेन्ट (दलाल) समेत रहेका परिवार दलका अध्यक्ष एकनाथ ढकालले निर्बाध, निसङ्कोच आफ्नो अभीष्ट पूरा गरे पनि केपी ओली एन्ड कम्पनीको भने ठूलो हार हुन पुगेको छ। राष्ट्रप्रति गरिएको यो अपराधको प्रायश्चित गर्नु भने पनि अब ओलीले पाउँदैनन्। अपराधको दण्ड निश्चित उनले पाउँछन् नै। केपी ओली अब खराब राजनीतिक प्रवृत्तिका पात्रकारूपमा चित्रित भइसकेका छन्। विदेशी दलाल र क्रिस्चियन दलाल अब कोको रहेछन् भनेर नेपाली जनतालाई उक्त सम्मेलनले पहिचान गर्न मौका दिएको छ। भ्रष्ट, दलाल र बेइमानहरूलाई सजिलैसँग पाखा लगाउन सकिने उपयुक्त वातावरण र अवसर मिल्दै गएको छ। उक्त सम्मेलनले शान्ति, प्रेम होइन, विवाद र द्वन्द्व जन्माएको छ। एउटा गलत अभ्यासको जति ढाकछोप गर्न खोजेपनि, जतिसुकै कुतर्क दिएपनि आखिर गलत गलत नै साबित हुन्छ।

तथाकथित र विवादित उक्त सम्मेलनले कम्युनिस्ट नैतिकता र चरित्र हराएका ओली र प्रचण्डको राजनीति पतनको मात्रा प्रस्ट देखाइदिएको छ। गलत नेताहरूको अवसान हुनु पनि नेपाल र नेपालीका लागि विजय नै हो। सिङ्गो सरकारी संयन्त्रको दुरुपयोग गरी सम्पन्न भएको तीनदिने सम्मेलन अत्यधिक सफल भनी प्रधानमन्त्री ओलीले भन्नु मूर्खता हो। मार्क्सवादी र नास्तिक भनेर आफ्नै जननी आमाको काजकिरियासमेत नगर्ने दोङ्गी कम्युनिस्ट माधव नेपालले विदेशी माताको आशीर्वाद लिई होली वाहन पिपेकाले उनको घृणित नैतिकताको पर्दाफास हुन पुगेको छ। अबको लडाइँ नेपालीहरूले खराब प्रवृत्तिका सबै तथाकथित नेताहरूका विरुद्ध लड्नुपर्दछ। सबैखाले विदेशी दलालहरूलाईपाहाराई पछारेभैँ भुईँको दुर्गन्धित हिलोमा पछार्नुपर्छ। प्रधानमन्त्री ओलीले गैरजिम्मेवार, अपारदर्शी र अराजक काम गरेकाले अविलम्ब पदबाट राजीनामा दिनुपर्दछ। प्रधानमन्त्री ओलीको चौतर्फी आलोचना भइरहेको छ। उनको प्रधानमन्त्री पदमा रहने हैसियतसमाप्त भएको छ।

संशोधनवादी, अवसरवादी प्रतिक्रियावादी प्रतिक्रान्तिकारी कम्युनिस्ट जमातले नेपाल र नेपालीलाई कतिसम्म रहस्य र सास्तीमा राखेका रहेछन् भन्ने अब प्रमाणित भएको छ। भारतीयकरण, इसाईकरणका साथसाथै कम्युनिस्ट आन्दोलन समाप्त पार्ने ओली गुटको षडयन्त्रबाट सबै देशभक्त नेपाली सतर्क हुनुपर्ने बेला आएको छ

युनिभर्सल पिस फेडेरेसनले सहभागी नेताहरूलाई घोप्टो पारेर रक्सी छर्कनु आधुनिक युगका लागि पागलपन होइन? क्रिस्चियन कार्यक्रममा सरकारी सहभागिता र लगानीले नेपालमा धार्मिक धुवीकरण उब्जाएको छ। सामाजिक रूपान्तरण र नयाँ नेपाल निर्माण भनेको इसाईकरण नै हो त? सिङ्गो देश लाई धार्मिक द्वन्द्वमा फसाएर उपलब्धि के हो त? प्रधानमन्त्री ओलीले एक लाख डलर पुरस्कार पाउनु मात्र ठूलो उपलब्धि हो? एकनाथ ढकालओलीको घोडा चढिसकेका छन्।

प्रचण्ड-बाबुरामको महापतन भएको हो : पुन

रातो खबर संवाददाता/बैतडी

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका पोलिटब्युरो सदस्य ओमप्रकाश पुनले प्रचण्ड-बाबुरामको पतन सामान्य नभएर महापतन भएको बताएका छन्। उनले आफ्नो पार्टीका महासचिव विप्लवले भनेभैँ प्रचण्ड-बाबुराम सामान्य पतन नभएर महापतन भएपछि क्रान्तिकारी विचारबाट विचलित भएको बताए। उनले भने, 'कार्ल काउत्स्की र बर्नीस्टनको दक्षिणपन्थी संशोधनवाद (संसद्बाट समाजवादमा जाने) विचलनको बाटोलाई रुसमा खुस्चोभ र नेपालमा एमाले हुँदै हाल प्रचण्डले बोकेर हिँडेका छन्। त्यो

जनताप्रतिको ठूलो जालभेल र धोका हो।' नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी बैतडीको आयोजनामा शनिबार सदरमुकाम गोठालापानीमा आयोजित सभामा सम्बोधन गर्दै नेता पुनले प्रचण्ड-ओलीले भन्ने गरेको समाजवादको भ्रमलाई चिर्न आवश्यक रहेको बताए। उनले अब एकीकृत जनक्रान्तिमार्फत समाजवाद स्थापना गर्न जरुरी भैसकेको पनि बताए। सभालाई पार्टीका केन्द्रीय सदस्य देवीदत्त पाण्डेले सम्बोधन गर्दै निर्मला पन्तका हत्यारालाई सरकारले नै संरक्षण गरेकाले आफ्नो पार्टीले त्यसको छानबिन गर्ने बताए।

भ्रष्टाचारविरुद्ध प्रदर्शन गर्ने मजदुरको निर्णय

सरोजप्रसाद न्यौपाने/काठमाडौँ

अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासङ्घले 'संगठन विस्तार तथा सुदृढीकरण अभियान' लाई तीव्रता दिएको छ। योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा नियमावली जारी भएयता अनौपचारिक क्षेत्र श्रमिकहरूलाई थप अन्याय हुनुपुगेको र मजदुरहरूको भावनामाथि सस्तो रूपमा कथित कम्युनिस्ट सरकारले खेलबाड गरेको ठहर गरी चरम भ्रष्टाचार र अपारदर्शिताको भण्डाफोर गर्दै यही पुस २१ गते प्रदर्शन गर्ने निर्णय भएको महासङ्घले जनाएको छ। महासङ्घले १२६ औँ माओ जयन्ती मनाउने तयारी गरेको जानकारी पनि प्राप्त भएको छ।

यसैबीच अखिल नेपाल क्रान्तिकारी सेक्सुरिटी सङ्घ काठमाडौँ जिल्ला समितिको पुस ६ गते पहिलो बैठक सम्पन्न भएको छ। साधारण शाखा सेक्रेटरी प्रमुख अतिथि रहेको बैठकले विशेष संघर्षको घोषणालाई प्राथमिकता दिनुपर्नेमा जोड दिएको छ। अतिथि नारन तोलाञ्जली यस विषयमा मन्तव्य दिएका थिए। घटक सङ्घका काठमाडौँ जिल्ला अध्यक्षले सञ्चालन गरेको बैठकले महत्वपूर्ण निर्णय लिएको जनाइएको छ।

महासङ्घले पुस ७ गते मजदुर साधारण शाखा सेक्रेटरी शिशिर थापाको प्रमुख आतिथ्य, अनेक्रा ट्रेड युनियन महासङ्घ काठमाडौँ जिल्ला समिति अध्यक्ष नारन तोलाञ्जली र दीपेन्द्र घिमिरेको आतिथ्यमा अखिल नेपाल क्रान्तिकारी यातायात मजदुर सङ्घ काठमाडौँ जिल्ला समितिको प्रथम बैठक सम्पन्न भएको छ। बैठकले संगठन विस्तार र सदस्यता वितरण गर्ने निर्णय गरेको जनाइएको छ। बैठक सञ्चालन अध्यक्ष अर्जुन लामिछानेले गरेका थिए। प्रमुख अतिथि र अतिथिहरूले यातयात मजदुरहरूले निर्वाह गर्नुपर्ने महत्वपूर्ण भूमिकाका सम्बन्धमा निर्देशन दिएका थिए। यसअघि पाँच गते अखिल नेपा क्रान्तिकारी संघसंस्था श्रमिक सङ्घ शाखाको पहिलो बैठकले सचिवालयहरूलाई सेल निर्माणमा जोड दिएको छ। प्रमुख अतिथि शिशिरले प्रशिक्षण दिएको जानकारी बैठकका अध्यक्ष तथा सङ्घका शाखा इन्चार्ज ईश्वरले रातो खबरलाई दिए।

सङ्घातन विस्तारकै क्रममा संघसंस्था श्रमिक संघले पुस १० गते शाखा सचिवालय सदस्य हरि रामदमलाई सेक्रेटरीमा चयन गर्दै ५ सदस्यीय एकाइ समिति निर्माण गरेको समाचार प्राप्त भएको छ।

SAGARMATHA INSURANCE
PRESENTS AN INNOVATIVE
VEHICLE INSURANCE POLICY

ON A BAD DAY,
THIS COULD EASILY BE YOU.

TO GET A VIP POLICY, CALL OUR TOLL FREE NO:
1660-01-666 66
customer.service@sagarmathainsurance.com.np

सगरमाथा
Sagarmatha
INSURANCE COMPANY LTD.

VIP
ON THE SPOT

- On the spot claim settlement
- Hassle-free claim processing
- Immediate relief from financial burden
- Time saving with less paper work
- Fast and reliable service
- Dedicated 24/7 customer service
- No extra premium
- 10% Corporate discount

**हिँटो, छरितो र भरपर्दो माध्यम
आइएमई बाटै पैसा पठाऔँ**

IME
International Money Express
Fast, Reliable And Secure Remittance

Toll Free
16600 151515

+977 1 4430600 info@imeremit.com.np
+977 1 4425800 facebook.com/imeremit

www.imeremit.com.np

PANTHER
PREMIUM CONDOMS

नेपाल सि आर एस कम्पनीद्वारा वितरित

जनसमुदायको हितका लागि यस्तो बृहत् आयोजना कार्यान्वयन गर्ने क्रममा सर्वसाधारणलाई पर्न गएको असुविधाप्रति खानेपानी तथा सरसफाइ मन्त्रालय र आयोजना कार्यान्वयन निर्देशनालय/काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी लिमिटेड क्लमायाचना गर्दै यस कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनुहुन सम्बन्धित सबैलाई आग्रह गर्दछ।

मिति	स्थान	फलफलका विषयहरू	सहभागीहरू
चैत्र २३, २०७४	बल्खु	मेलन्वी आयोजनाका पाइपहरू बिछ्याउँदा काठमाण्डौ महा(नगरपालिका (कामपा) वडा नं १४ ले शुरू गरेका निर्माणकार्यहरूमा असर नपर्नासु भनी सुनिश्चित गर्न आवश्यक समन्वय गर्ने	निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, निर्देशनालयका पदाधिकारीहरू, स्थानीयबासीहरू
चैत्र २८, २०७४	हाँडीगाउँ	कामपा वडा नम्बर ५ का वडाध्यक्ष र स्थानीयबासीहरूसँग समन्वय गरी मेलन्वीको डिआइ पाइप बिछ्याउने कार्य सुचारु गर्ने	निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, निर्देशनालयका पदाधिकारीहरू, स्थानीयबासीहरू
जेठ ७, २०७५	मैतीदेवी	खानेपानी आपूर्तिमा सुधार खानेपानीको पाइप बिछ्याइसकेपछि सडक पुनर्स्थापन	काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी लिमिटेड र निर्देशनालयका पदाधिकारीहरू, स्थानीयबासीहरू
जेठ ९, २०७५	तपखैँ टोल, भक्तपुर	पाइपलाइन बिछ्याउने क्रममा बालीमा क्षति पुगेकोले त्यस वापत् क्षतिपूर्ति दिने	स्थानीय महिलाहरू, निर्देशनालयका पदाधिकारीहरू
जेठ २८, २०७५	टोखा नगरपालिका	पाइप बिछ्याउने क्रममा निजी जमीनको क्षति न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्य लिइ आवश्यक उपायहरू अपनाउने	निर्वाचित प्रतिनिधिहरू, निर्माण व्यवसायी र परामर्शदाताका प्रतिनिधिहरू

u'g; f / ; 'emj s]nflu
cf0f]gf sf0f] og lgbz'gno
sf7df08f]pkTosf vf]g]fgl lnd6\$
cgfdgu/, sf7df08f]-
6f]h-lk]gD/M!/#(. kn]g] gm\$@@@(*^, \$@@\$(*^ PS:6f; g !#!, kn]r]S; M\$@@\$)%&
www.kukpid.org.np